

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Turecko jako kandidát vstupu do Evropské unie

Jana Holá

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

Turecko jako kandidát vstupu do Evropské unie

Jana Holá

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce, PhDr. Mgr. Petru Jurkovi, za odborné vedení, cenné připomínky a čas, který mi při psaní této práce věnoval.

Obsah

1. Úvod	- 1 -
2. Proces rozšiřování Evropské unie	- 5 -
2. 1. Postupné rozšiřování a vývoj v přijímacích kritériích.....	- 5 -
2. 1. 1. První vlna rozšíření.....	- 5 -
2. 1. 2. Druhá vlna rozšíření	- 6 -
2. 1. 3. Třetí vlna rozšíření.....	- 7 -
2. 1. 4. Čtvrtá vlna rozšíření	- 7 -
2. 1. 5. Pátá vlna rozšíření.....	- 8 -
2. 1. 6. Šestá vlna rozšíření	- 9 -
2. 1. 7. Sedmá vlna rozšíření?.....	- 9 -
2. 2. Jak vypadá proces rozšiřování dnes?	- 10 -
2. 3. Rizika dalšího rozšiřování Evropské unie.....	- 12 -
3. Přístupová jednání Turecka v rámci vstupu do Evropské unie	- 15 -
4. Argumenty v diskuzi o přijetí Turecka do Evropské unie	- 21 -
4. 1. Zastánci a odpůrci přijetí Turecka do Evropské unie	- 21 -
5. Základní argumenty v diskuzi o přistoupení Turecka do EU	- 28 -
5. 1. Ekonomické hledisko	- 28 -
5. 1. 2. Hrubý domácí produkt	- 29 -
5. 1. 3. Inflace	- 30 -
5. 1. 3. Nezaměstnanost.....	- 33 -
5. 1. 4. Nízký lidský potenciál	- 34 -
5. 1. 5. Zemědělství	- 35 -
5. 1. 6. Průmysl.....	- 37 -
5. 1. 7. Suroviny.....	- 38 -
5. 1. 8. Služby.....	- 39 -

5. 1. 9. Odpůrci či zastánci?	- 40 -
5. 2. Sociálně-kulturní aspekty	- 42 -
5. 2. 1. Demografická dynamika	- 43 -
5. 2. 2. Migrace	- 44 -
5. 2. 3. Náboženství.....	- 47 -
5. 2. 4. Politické náboženství.....	- 47 -
5. 2. 5. Odpůrci či zastánci?	- 50 -
5. 3. Vnitropolitické hledisko	- 51 -
5. 3. 1. Soudní systém.....	- 52 -
5. 3. 2. Turecká armáda	- 56 -
5. 3. 3. Porušování lidských práv.....	- 58 -
5. 3. 4. Odpůrci či zastánci?	- 62 -
5. 4. Zahraničně politické hledisko	- 62 -
5. 4. 1. Turecko a Arménie	- 63 -
5. 4. 2. Turecko a Řecko	- 65 -
5. 4. 3. Turecko a Kypr	- 68 -
5. 4. 4. Turecko a Kurdové	- 72 -
5. 4. 5. Odpůrci či zastánci?	- 74 -
6. Závěr.....	- 76 -
7. Seznam použitých zdrojů	- 80 -
7. 1. Literatura	- 80 -
7. 2. Internetové prameny.....	- 83 -
8. Resumé	- 93 -

"Jisti si tím, že Evropa, »Jednotná v rozmanitosti«, jim (evropským národům) poskytuje nejlepší možnosti k tomu, aby při zachování práv každého jedince a s vědomím své odpovědnosti vůči budoucím generacím a této planetě mohly pokračovat ve velkém dobrodružství, které z ní činí mimořádný prostor pro naději lidstva..."¹

Motto Evropské unie

1. Úvod

Otázka vstupu Turecka do Evropské unie je stále aktuální a diskutované téma v akademických i politických debatách. Diskuze o tom, zda by se mělo Turecko stát plnohodnotným členem, se na půdě Evropského společenství vedly již od roku 1959, kdy Turecko podalo první oficiální žádost pro vstup do EHS. Za tuto dobu se změnil nejen charakter a mezinárodní politická situace, ale i samotné Turecko.

Turecko čeká na vstup do EHS/ES/EU nejdéle a zároveň se potýká s největšími problémy, jelikož kritéria pro přijetí Turecka jsou nastavena jinak než pro ostatní státy. Důvodů, které hovoří pro nepřijetí Turecka, dnes již do EU, je bezpochyby mnoho, avšak dle mého názoru vnímání reality je často a do jisté míry zkreslené. Titulky, které se objevují na některých internetových portálech, říkají, že Turecko je neevropským a tudíž jiným státem, který se nemůže stát plnohodnotným a plnoprávným členem Evropské unie.

V této práci se proto z tohoto důvodu budu snažit popsat důležité argumenty a protiargumenty na vybranou problematiku. Vstup Turecka do EHS/ES/EU je velice širokým tématem, a proto se zaměřím jen na nejdůležitější oblasti problémů. Práce tedy nepopisuje veškerá rizika, která se pojí se vstupem Turecka do Evropské unie. Spíše bych ji považovala za průřez nejdiskutovanějších témat na půdě Evropské unie.

Tato práce má dva základní cíle. Prvním z nich je zodpovědět otázku, zda se Evropská unie nepokouší na základě přijímacích kritérií co nejvíce oddálit vstup Turecka do EU a nastítnit postup EU v dalších letech. Druhým

¹ Placák, Petr: Symboly EU. Dostupné na: <http://www.euroskop.cz/53/sekce/heslo-evropske-unie/>, 06. 02. 2012.

cílem práce je představit diskuzi týkající se vstupu Turecka vedenou na půdě Evropské unie a zodpovědět otázku, zda a případně nakolik jsou argumenty vznášené proti vstupu Turecka do EU opodstatněné a zda případný vstup Turecka může nějakým způsobem omezit činnost samotné Unie.

První kapitola se bude zabývat procesem rozšiřování Evropské unie. Přestože původních zakládajících členů Evropského společenství uhlí a oceli bylo pouze šest, během 60 let se společenství rozrostlo o dalších 21 států, kdy poslední rozšíření proběhlo v roce 2007.

Tato kapitola se konkrétně a v první řadě zabývá vlnami rozšiřování, kde bych ráda ukázala, jak se měnila základní přijímací kritéria do Evropské unie, a jak se na základě těchto kritérií může zdát vstup Turecka vzdálenější. Na základě tohoto vývoje došla Evropská unie k jasně danému rámci pro přijetí států, které žádají o členství. Před vstupem tedy musí každá kandidátská země dokázat, že jako člen Evropské unie dokáže hrát svou roli a splnit tzv. Kodaňská kritéria pro vstup do EU a rovněž další kritéria, která byla stanovena v roce 1995 Evropskou radou v Madridu. Případné rozšiřování Evropské unie ovšem sebou nese pro samotnou organizaci několik rizik. Tito „strašáci“ ovlivňují rozhodnutí o dalším rozšíření Evropské unie. Je tedy otázkou, zda rozšiřování Evropské unie bude pokračovat, a pokud ano, zda se bude týkat i Turecké republiky.

Druhá kapitola se zabývá přístupovými rozhovory mezi Tureckem a Evropskou unií. Turecko čekalo více jak 40 než získalo kandidátský status do Evropské unie. Během těchto let došlo k několika základním mezníkům, které oddálily či naopak přiblížily Turecko do EU. Jak to tedy nakonec s Tureckem dopadne? Jak tento vývoj bude pokračovat? A stane se nakonec Turecko členem?

Třetí kapitola se zabývá diskuzí přijetí či nepřijetí Turecka do EU. V této kapitole se bude věnovat zastáncům a odpůrcům vstupu Turecka do EU. Členů dnešní Evropské unie je 27, proto nebudu popisovat názory jednotlivých

států na vstup Turecka, ale z 27 členů jsem si vybrala 2 státy, z nichž jeden patří mezi zastánce vstupu Turecka do EU a druhý prosazuje spíše privilegované partnerství. Jak se během práce dozvíme, právě jedním z největších zastánců, a tudíž zvoleným státem, jehož přístupu k přijetí Turecka se budu v této práci věnovat, je Velká Británie. Naopak mezi největší odpůrce patří Německo.

Další čtyři kapitoly se věnují konkrétním problémům, proč by Turecko mělo či nemělo být přijato. Mezi tyto „problémy“ patří zahraniční politika Turecka, ekonomické hledisko, vnitropolitické hledisko a sociálně kulturní aspekty. Na každý argument odpůrců, proč by se Turecko nemělo stát členem, reagují svými stanovisky zastánci vstupu Turecka, a tak vzniká neustálá debata, zda a v jakých ohledech je vstup Turecka do EU výhodný, či je-li vůbec výhodný. V každé z těchto kapitol tak nejdříve shrnu základní postoje odpůrců a zastánců a následně se budu konkrétně věnovat daným oblastem na základě získaných aktuálních dat.

Ačkoli vstup Turecka do Evropské unie představuje historicky dlouhou cestu, dostupnost literatury k tomuto tématu je velmi složitá. V první řadě, literatura v českém jazyce k tomuto tématu je nedostatečně zastoupena a z tohoto důvodu jsem využívala literaturu cizojazyčnou. Světlou výjimku představuje sborník od P. Šaradína a L. Tunkrové s názvem Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva. Z cizojazyčné literatury za stěžejní pro tuto práci považuji práci E. Jørgensena, který se věnuje problematice vstupu Turecka do Evropské unie společně s E. LaGrem. Dílo E. Jørgensena a E. LaGra, se tak detailně zabývá jednotlivými aspekty přístupových jednání. Dalším takovým dílem je řecká publikace v anglickém jazyce od C. Arvanitopoulose. Ačkoli se tyto dvě knihy zabývají veškerou problematikou, kterou představují jednotlivé přístupové aspekty, staly se pro mě stěžejními. Další důležitou knihou, která se zabývá pouze jedním tématem a to problematikou náboženství, se pro mě stala publikace od E. J Zürchera a H. van der Lindena.

Na základě nedostatku knižních zdrojů týkajících se vstupu Turecka do Evropské unie, jsem se orientovala spíše na internetové prameny. Tyto prameny se dají rozdělit do několika základních skupin. První z nich tvoří zprávy Evropské komise o pokrocích či neúspěších Turecka během přístupových jednání. Druhou skupinu tvoří servery zabývající se Evropskou unií. Mezi ně patří: Euroskop, Euractiv, Eurostat a Eurobarometr. Třetí skupinu internetových zdrojů představují jak české, tak zahraniční zpravodajské portály. A do poslední skupiny bych zařadila takové zdroje, které zobrazují obecnou charakteristiku Turecka v různých oblastech.

2. Proces rozšiřování Evropské unie

Proces rozšiřování EU nebyl nikdy jednoduchým úkonem. Rozšíření EHS/ES/EU mělo v několika fázích jinou aplikaci přidružení, jiná přístupová jednání a ratifikaci vstupu. Členství některých států, bylo okamžitě zamítnuto², některé státy vstoupily do tohoto společenství až na druhý pokus, jak se stalo v případě Velké Británie³ a pro další příklad, jednání s Norskem byla úspěšně uzavřena, ale následně nedošlo k úspěšnému procesu ratifikace (Jørgensen 2007: 11). Ráda bych proto přiblížila rozšiřování EHS/ES/EU na základě šesti přijímacích vln a kritéria, která byla v různých vlnách nastavena.

2. 1. Postupné rozšiřování a vývoj v přijímacích kritériích

Jak již bylo v úvodu řečeno, zakládajících států EHS bylo šest. V rámci prvního neúspěšného rozšíření v roce 1962, kdy mělo do Evropského společenství vstoupit Spojené království, bylo nutné provést důležité kroky pro snadnější přijetí nových členských států. Na základě toho se v roce 1969, přesněji 1. a 2. prosince konal Haagský summit, který byl charakterizován pojmy „dokončení, prohloubení a rozšíření“. „Dokončení znamenalo v první řadě vyřešení dosud nerealizovaných cílů jak v oblasti politik, tak v institucích, prohloubení vyjadřovalo snahu o zavedení nových aktivit Společenství a konečně pojmem rozšíření bylo naznačeno odhodlání realizovat první vlnu rozšiřování ES opakovaně odmítanou Francií“ (Fiala, Pitrová 2009: 97).

2. 1. 1. První vlna rozšíření

První vlna rozšíření proběhla v roce 1973, kdy se Evropská unie rozšířila o Dánsko, Irsko a Spojené království. Ačkoli se členským státem mělo stát i

² Mezi zamítnuté státy patří Maroko.

³ Rozšiřování Evropského společenství o ostrovní stát, nebylo snadným úkolem. Přičleněním tak silného, tj. Spojeného království, z hlediska průmyslu, efektivního zemědělství a moderního jaderného potenciálu státu, znamenalo, že by Francie, která usilovala o dominanci v EHS, měla v tomto společenství velkého konkurenta. Na druhou stranu, Velká Británie prosazovala mnoho výjimek, které se s členstvím pojí. Mezi tyto výjimky patřila společná zemědělská politika, kdy Británie nechtěla na základě nákupu potravin ve společném trhu přispívat do pokladny nepřiměřenou částkou. Rozšíření o Spojené království se na základě francouzského veta nezdařilo, a tudíž se první rozšíření v roce 1962 nekonalo (Fiala, Pitrová 2009: 88).

Norsko, nakonec do Evropského společenství nevstoupilo z důvodu odmítnutí vstupu do ES v referendu.⁴ S Velkou Británií, Irskem a Dánskem byly zahájeny vstupní rozhovory, a poté úspěšně dokončeny, na základě politické stability. Důvodem byla také ekonomická stabilita, přičemž výjimkou se v tomto ohledu stalo Irsko (Svačina 2001: 48). Nejvýznamnější na první vlně rozšiřování bylo položení základu pro rozšiřování o další státy (Sychra 2001: 44).

2. 1. 2. Druhá vlna rozšíření

Po rozšíření ES o Británii, Dánsko a Irsko, se zvýšil zájem zemí Jihu o členství. Mezi tyto země patřilo Řecko, Portugalsko a Španělsko. Ovšem s přičleněním dalších zemí se pojila kritéria pro vstup do ES. Do této doby totiž ES nspecifikovalo konkrétní požadavky. Jediným kritériem pro přijetí bylo teritoriální omezení. Pouze evropský stát mohl podat žádost Radě, která následně požadovala vyjádření Komise a rozhodla jednomyslným usnesením. Na základě Genscherovy výzvy⁵ ovšem byly stanoveny jasnější podmínky pro přijetí (Fiala, Pitrová 2009: 108). Genscherova výzva upřela pozornost evropských institucí i členských států na skutečnost, zda kandidátské země skutečně naplňují zásady demokratického politického systému a garantují lidská práva a svobody. Společenství tímto krokem mimo jiné nepřimo potvrdilo, že se ve skutečnosti již nejedná o pouhé ekonomické seskupení, ale o celek, který usiluje také o politickou jednotu. Mezi tato kritéria patřily zásady demokratického politického systému garantující lidská práva a svobody (Faucompret, Konings 2008: 28)

První zemí, která se stala členem ES z tzv. jižní vlny, bylo Řecko. Svou oficiální žádost podalo 12. června 1975, kdy se 1. ledna 1981 stalo řádným

⁴ IKV: European Union Enlargement Process. Dostupné na: http://www.ikv.org.tr/icerik_en.asp?konu=eu_enlargement&baslik=EU%20ENLARGEMENT, 06. 02. 2012.

⁵ Hans-Dietrich Genscher (tehdejší předseda ES) 15. listopadu 1978 prohlásil, že vstup kandidátských zemí do ES není pouze záležitostí ekonomických ukazatelů, nýbrž otázkou upevňování demokracie v Evropě.

členem ES. Ve srovnání s rozšířením ES o Velkou Británii, se druhé rozšíření, tedy rozšíření o 10. členský stát, stalo velmi rychlým procesem.⁶

2. 1. 3. Třetí vlna rozšíření

Třetí vlna dokončila jižní rozšíření. Zatímco Řecko svou žádost poslalo v roce 1975, Portugalsko a Španělsko v roce 1977. Jak Španělsko, tak Portugalsko se stalo členem ES 1. ledna 1986.⁷

Je nutné zmínit, že jižní rozšíření sebou neslo odlišný typ problémů v tom smyslu, že politická a ekonomická realita byla odlišná od 1. vlny. Členství těchto států představovalo zátěž, jak z hlediska politického, tak ekonomického (Krutílek 2001: 82). Přijetí Řecka mj. přinášelo i geopolitické komplikace plynoucí z postavení na Balkáně (Svačina 2001: 48).

Nové rozšíření tak bylo spojeno s novými nároky na rozpočet Evropského společenství, na strukturální fondy. Proto byla schválená poměrně dlouhá, mnoholetá adaptační období, během nichž se ekonomika tří států měla nárokům trhů Evropského společenství přizpůsobit. Zájem Evropského společenství na rozšíření převážil hlediska eventuálních ekonomických nákladů. Rozšíření nakonec proběhlo zejména na základě silné politické vůle, zejména Francie, prosazující zahrnutí právě těchto států do Evropského společenství. Z tohoto důvodu se našly cesty, jak akceptovat vyšší ekonomické náklady spojené s financováním společenství. Navíc jižní země byly částečně zapojeny do vojenských struktur Západu a i toto sehrálo pozitivní roli v rozhodování o členství v ES (Jakš 1998: 19).

2. 1. 4. Čtvrtá vlna rozšíření

V roce 1993 vstoupila v platnost Maastrichtská smlouva, přičemž byla založena Evropská unie (Fiala, Pitrová 2009: 141). Tato smlouva neupravila přijímací kritéria do EU, spíše se zabývala procesem přijímání států do EMU

⁶ IKV: European Union Enlargement Process. Dostupné na: http://www.ikv.org.tr/icerik_en.asp?konu=eu_enlargement&baslik=EU%20ENLARGEMENT, 06. 02. 2012.

⁷ tamtéž

(Faucompret, Konings 2008: 28). Po přijetí Maastrichtské smlouvy, byly zahájeny přístupové rozhovory se čtyřmi státy – Rakouskem, Švédskem, Finskem. O dva roky později, přesněji 1. ledna 1995, byly kandidátské země přijaty, přičemž v Norsku opět proběhlo neúspěšné referendum.⁸ O vstup do Evropské unie projevil na začátku 90. let i Švýcarsko. Voliči ale v referendu snahu vlády odmítly a jednání vůbec nezačala (Kaniok 2001: 88).

Vstup Rakouska, Švédska a Finska Evropská unie „vítala“ z ekonomických a politických důvodů. Přijetím Rakouska a Švédska došlo k rozšíření řad přispívajících zemí, tj. států, které do rozpočtu více přispívají, než čerpají (Kaniok 2001: 89).

2. 1. 5. Pátá vlna rozšíření

Na začátku devadesátých let stály před Evropskou unií dvě velké výzvy. První z nich bylo rozšíření integrace do nových oblastí a druhou představoval úkol podpory při vytváření demokratických politických systémů a fungujícího tržního hospodářství zemí střední a východní Evropy, které usilovaly o členství do EU. Prohlubování integrace řešila především Smlouva o EU, která pomocí pilířové koncepce obohatila stávající rámec sjednocení o nové oblasti. Šlo především o rozvoj agendy dvou nových pilířů a o úsilí plnit kritéria jednotlivými členskými státy (Fiala, Pitrová 2009: 153).

Aktivita Komise v oblasti rozšiřování Evropské unie vyvrcholily přípravou materiálu s názvem Směrem k užší spolupráci se zeměmi střední a východní Evropy, který byl předložen na summitu Evropské rady v Kodani ve dnech 21.-22. června 1993. Z hlediska rozšiřování byla na tomto summitu definována Kodaňská kritéria, jejichž splnění podmiňovalo vstup členských států do EU.⁹

Dalším summitem Evropské rady, jenž se zabýval otázkou rozšíření, bylo setkání hlav států a vlád na Korfu ve dnech 24. – 25. června 1994.

⁸ IKV: European Union Enlargement Process. Dostupné na: http://www.ikv.org.tr/icerik_en.asp?konu=eu_enlargement&baslik=EU%20ENLARGEMENT, 06. 02. 2012.

⁹ Conclusion of Presidency. European Council in Copenhagen. Copenhagen Jun 1993, Dostupné na: http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/72921.pdf, 11. 01. 2012.

„Výsledkem jednání bylo rozpracování tzv. strukturovaných vztahů (dialogu), rozhodnutí o zahájení spolupráce na poli SZBP a úprava mechanismů programu PHARE“ (Fiala, Pitrová 2009: 156).

V návaznosti na přijetí strukturovaného dialogu byla přijata také bílá kniha připravená Komisí s názvem Příprava zemí střední a východní Evropy na začlenění do vnitřního trhu Unie. Tento dokument poprvé představený 3. května 1995 měl sloužit jako „příručka“ pro kandidátské země v procesu rozšiřování EU.¹⁰

Páté rozšíření proběhlo 1. 5. 2004, přičemž členy EU se stala Malta, Slovinsko, Slovensko, Maďarsko, Litva, Polsko, Česká republika, Estonsko, Lotyšsko a Kypr. S Bulharskem a Rumunskem, které patřily do helsinské skupiny, byla v červnu 2004 předběžně uzavřena přístupová jednání.¹¹

2. 1. 6. Šestá vlna rozšíření

Jak již bylo řečeno, přístupová jednání byla s Rumunskem a Bulharskem ukončena v létě 2004 na základě přetrvávajících problémů. Navzdory tomuto faktu bruselský summit Evropské rady v prosinci 2004 oznámil podpis přístupových dohod v dubnu 2005. Nakonec tak k 1. 1. 2007 proběhlo zatím poslední rozšíření Evropské unie (Stojarová Věra 2007).

2. 1. 7. Sedmá vlna rozšíření?

Je otázkou, zda a kdy proběhne další vlna rozšiřování Evropské unie. Mezi kandidátskými zeměmi jsou Chorvatsko, Island, Turecko, Makedonie, Černá Hora a Srbsko, přičemž s posledními třemi zmíněnými státy nebyly zahájeny přístupové rozhovory (Pietro de Matteis: 2010).

Turecko je ze všech kandidátských států nejdéle čekajícím státem, avšak 28. místo pravděpodobně připadne Chorvatsku. Chorvatsko svou oficiální žádost pro přistoupení do EU podalo v dubnu 2003. Již v červnu 2004

¹⁰ Euroskop.cz: EU-základní data, Dostupné na: <http://www.euroskop.cz/9021/sekce/eu---zakladni-data/>, 11. 01. 2012.

¹¹ tamtéž

byla s Chorvatskem zahájena přístupová jednání¹², přičemž 9. 12. 2011 podepsalo v Bruselu smlouvu o přistoupení k EU. Pokud přičlenění schválí Chorvaté v referendu a také jej ratifikují všechny členské státy, stane se tato balkánská země 1. července 2013 právě osmadvacátou zemí evropského bloku.¹³

2. 2. Jak vypadá proces rozšiřování dnes?

Rozšiřování EU o nové členské země je proces řízený jednotlivými orgány EU. Aby stát mohl vstoupit do Evropské unie, musí podat přihlášku ke členství Radě, kde jsou zastoupeny vlády všech členských států. Následně Rada požádá Komisi o přezkoumání schopnosti žadatele splnit požadavky vstupu. Jakmile Rada jednomyslně odsouhlasí mandát k jednání, může dojít k formálnímu zahájení jednání mezi kandidátskou zemí a všemi členskými státy. To však není automatické. Kandidátská země musí před zahájením jednání splnit nejdůležitější kritéria.

Tato kritéria se se nazývají Kodaňská, podle summitu Evropské rady, který se konal v roce 1993 v Kodani. Kodaňská kritéria zahrnují složku politickou a hospodářskou.

Jsou jimi:

- a) politická: stabilita institucí zajišťující demokracii, vládu práva, dodržování lidských práv a respektování a ochranu menšin;
- b) hospodářská: existence fungující tržní ekonomiky, stejně tak jako schopnost odolávat konkurenčním tlakům a silám uvnitř Společenství;

¹² Euractiv.cz Vztahy EU a Chorvatska: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/vztahy-eu-a-chorvatska-000070>, 29. 02. 2012.

¹³ ČTK: 2011. Chorvatsko podepsalo přístupovou smlouvu s EU. O připojení rozhodne referendum, Dostupné na: <http://zpravy.ihned.cz/svet-evropa/c1-54152020-chorvatsko-podepsalo-pristupovou-smlouvu-s-eu-o-pripojeni-rozhodne-referendum>, 29. 02. 2012.

c) schopnost přijmout závazky vyplývající ze členství, včetně dodržování cílů politické, hospodářské a měnové unie, což zahrnuje níže zmíněné předpisy *acquis*.¹⁴

Dříve než je zahájeno jednání s kandidátskou zemí, Komise s kandidátskou zemí provede přezkoumání každé kapitoly. Tento proces se nazývá *screening*.¹⁵

Kapitoly (*acquis*¹⁶), které Komise prozkoumává, jsou:

1. volný pohyb zboží, 2. volný pohyb pracovníků, 3. právo usazování a volný pohyb služeb, 4. volný pohyb kapitálu, 5. zadávání veřejných zakázek, 6. právo obchodních společností, 7. právo duševního vlastnictví, 8. politika hospodářské soutěže, 9. finanční služby, 10. informační společnost a média, 11. zemědělství, 12. bezpečnost potravin, veterinární a fytosanitární politika, 13. rybolov, 14. dopravní politika, 15. energetika, 16. daně, 17. hospodářská a měnová politika, 18. statistika, 19. sociální politika a zaměstnanost, 20. podniky a průmyslová politika, 21. transevropské sítě, 22. regionální politika a koordinace strukturálních nástrojů, 23. soudnictví a základní práva, 24. spravedlnost, svoboda a bezpečnost, 25. věda a výzkum, 26. vzdělání a kultura, 27. životní prostředí, 28. ochrana spotřebitele a zdraví, 29. celní unie, 30. vnější vztahy, 31. zahraniční, bezpečnostní a obranná politika, 32. finanční kontrola, 33. finanční a rozpočtová ustanovení, 34. orgány a instituce EU a 35. různé.¹⁷

Na základě těchto kapitol Komise podá informace¹⁸ Radě o *screeningu* každé kapitoly a doporučí, zda má být zahájeno jednání o dané kapitole či nejprve požadovat splnění jednotlivých podmínek, které se souhrnně nazývají jako referenční kritéria. Ve většině případů je ovšem připravenost uchazečů

¹⁴ Conclusion of Presidency. European Council in Copenhagen. Copenhagen Jun 1993, Dostupné na: http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/72921.pdf, 11. 01. 2012.

¹⁵ http://ec.europa.eu/enlargement/the-policy/process-of-enlargement/screening-and-monitoring_cs.htm, 06. 02. 2012.

¹⁶ Předpisy *acquis*, což z francouzského překladu znamená „to, co bylo přijato“.

¹⁷ http://ec.europa.eu/enlargement/the-policy/process-of-enlargement/mandate-and-framework_cs.htm, 15. 01. 2012.

¹⁸ Komise informuje Radu prostřednictvím pravidelných zpráv a strategických dokumentů.

velká. V tomto případě Komise doporučí zahájení jednání a stanoví konečná referenční kritéria a sleduje jejich plnění a pokrok při uplatňování předpisů EU a dodržování závazků. Toto sledování probíhá až do momentu, kdy se kandidátský stát stane členským státem.¹⁹

Jednání s každým z kandidátů probíhá individuálně. Doba jednání nezávisí na udělení kandidátského statusu, nýbrž na rychlosti reform a přiblížení vnitrostátního práva k právu Evropské unie. Na základě aproximace vnitrostátního práva, kandidátské země vypracovávají akční plán, kde stanoví, co a kdy země udělá, aby veřejná správa a soudnictví dosáhly úrovně, kterou EU požaduje pro vstup.²⁰

Po uzavření jednání o všech zmíněných kapitolách jsou podrobné podmínky o přistoupení zpracovány do smlouvy s názvem: Smlouva o přistoupení, která stanovuje veškerá přechodná ujednání, časové termíny a informace, které se týkají finančních dohod a ochranných doložek. Jestliže návrh smlouvy o přistoupení získá podporu Rady, Komise a Evropského parlamentu, je podepsána nejdříve kandidátskou zemí a zástupci členských států, a poté o ní rozhodují členské státy a kandidátská země prostřednictvím ratifikace, která je v souladu s příslušnými ústavními postupy daného státu.²¹

Přistupujícím státem se kandidátská země stává po podepsání přístupové smlouvy. Členským státem se stát stává po dokončení ratifikačního procesu, kdy vstoupí smlouva v platnost k danému datu.

2. 3. Rizika dalšího rozšiřování Evropské unie

S každou vlnou rozšíření Evropské unie, přicházela nová rizika. S budoucím rozšířením, přicházejí již známá, ale také nová nebezpečí, s kterým se Evropská unie musí vypořádat. Je otázkou, zda opravdu další

¹⁹ http://ec.europa.eu/enlargement/the-policy/process-of-enlargement/screening-and-monitoring_cs.htm, 6. 2. 2012.

²⁰ tamtéž

²¹ IKV: European Union Enlargement Process. Dostupné na: http://www.ikv.org.tr/icerik_en.asp?konu=eu_enlargement&baslik=EU%20ENLARGEMENT, 06. 02. 2012.

rozšíření proběhne, jestli není pro EU riskantní přijímat další státy a je-li přijetí nových států pro EU výhodné.

Za hlavní problém dalšího rozšiřování je tzv. „únava z rozšíření“ mezi členskými státy. Samotná Evropská unie se nyní potýká s dluhovou krizí eurozóny, která vykazala na světlo několik zpochybněných základních principů evropského projektu.²²

Mezi tato zpochybnění patří například diskuze o schengenském bezvívzovém „styku“, který bezpochyby přináší další problém a to je volný pohyb pracovníků v rámci EU. V tomto případě hrozí migrace mnoha milionů chudých či nezaměstnaných lidí, kteří by přicházeli do „starých“ členských států za účelem najít si dobře placenou práci, a tím si vydělat na živobytí. Pokud si tento problém promítneme, přicházejí s ním další dvě rizika. Nejenže hrozí snížení mezd či zvýšení daní stávajícího obyvatelstva, aby ekonomika státu mohla „uživit“ veškeré zaměstnance, ale také příliv migrantů z potencionálně nových členských států může přinést nezaměstnanost do stabilních regionů, či ji zvýšit, ve státech, kde je její míra již teď značně vysoká.²³

Další riziko, které se týká rozšiřování, přináší ekonomika. Je otázkou, zda spojením ekonomicky slabých zemí nedojde k „zeslábnutí“ ekonomik bohatších států. Tento problém se týká nejvíce zemědělství, kdy je největší riziko spatřováno v množství produktů, které by se přidaly k již existující zemědělské nadprodukci Evropské unie. Expanze by tudíž mohla zničit zemědělství v západní Evropě, kde jsou mzdové náklady a ekologické standardy v zemědělství mnohem vyšší než v kandidujících státech. Je jasné, že tento „oříšek“ by zvýšil zátěž na evropský rozpočet z důvodů obrovských dotací v rámci společné zemědělské politiky. Tento finanční problém by tedy mohl vést k dočasné nespokojenosti obyvatel stávajících členů v tom smyslu,

²² Business monitor international: 2011. EU Expansion To Continue, But Not Everyone Will Get In. Dostupné na: <http://www.riskwatchdog.com/2011/10/13/eu-expansion-set-to-continue-but-not-everyone-will-get-in/>, 06. 02. 2012.

²³ tamtéž

že „starým“ členům se sníží rozpočet v důsledku toho, že noví členové nebudou plátcí, ale příjemci.²⁴

Rozšíření bude hrát samozřejmě také roli v institucionálním složení. Obrovské napětí by tak bylo kladeno zejména na Komisi a Soudní dvůr, kdy by rozšíření mohlo ohrožovat efektivní fungování a současné výhody z členství v EU. V případě vstupu Turecka je ovšem největší riziko představováno na půdě Evropského parlamentu, kde by mělo největší počet zástupců, a tím prakticky největší podíl na rozhodování.²⁵

Další riziko přichází s teritoriálním rozšířením, které představuje překážku dalšího prohlubování integračního procesu. Země, které mají nízkou životní úroveň, chybějící legislativu a čekají jen na příliv prostředků ze strukturálních fondů, by se nemohly intenzivně zapojovat do spolupráce v nových oblastech, které prosazuje na půdě Evropské unie zejména Francie a Spolková republika Německo. Tato skutečnost by mohla vést k založení tzv. „elitního klubu“, kdy by došlo k rozvázání vzájemných vazeb a sounáležitosti mezi členskými státy (Kislingerová, Nový 2005: 313).

²⁴ idea: 2000. European Union Expansion. Dostupné na:
http://www.idebate.org/debatabase/topic_details.php?topicID=20, 06. 02. 2012.

²⁵ tamtéž

3. Přístupová jednání Turecka v rámci vstupu do Evropské unie

Turecká republika vznikla v roce 1923 po rozpadu Osmanské říše v čele s Mustafou Kemalem jakožto prvním tureckým prezidentem. Jednalo se o první republikánskou formu vlády v islámském světě (Pirický 2006: 52). Mustafa Kemal se během prvního roku své vlády rozhodl provést důležité reformy, které měly rušit feudální a orientální přežitky trvající celá staletí a měly tím položit základy k budování moderního tureckého státu (Drápal 1989: 20). M. Kemal si přál přeměnit Turecko v civilizovanou zemi řízenou moderní vědou a pod pojmem civilizovanou rozuměl zemi západního typu. Cílem jeho reformy byla tudíž modernizace, sekularizace společnosti a vytlačení islámu z veřejného i soukromého života (Pirický 2006: 55).

I když jeho představa se ubírala představou západního typu země, po první světové válce byli Turci k Západu dlouho nedůvěřiví a klíčovým partnerem pro ně byl Sovětský svaz. Až ve 30. letech se zlepšily styky se sousedními zeměmi a západním světem (Pirický 2006: 93).

Za druhé světové války bylo Turecko neutrální. Teprve v únoru 1945 vyhlásilo Turecko, i když spíše symbolicky, válku Německu a Japonsku. Tento krok mu pomohl stát se jedním ze zakládajících členů OSN a využít velkou finanční a vojenskou pomoc, kterou získalo v roce 1947 od Američanů díky Trumanově doktríně a Marshallovu plánu (Pirický 2006: 99). V roce 1948 se Turecko stalo také jednou ze zakládajících zemí Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci. Další podporu Západu dokázalo Turecko například tím, že jako muslimský stát uznalo v roce 1949 nezávislost Izraele (Drápal 1989: 34). Dále je Turecko od roku 1952 členem NATO, v roce 1961 vstoupilo do OECD a přidruženým členem Západoevropské unie se stalo v roce 1992.²⁶

Se samotnou Evropskou unií je Turecko spojeno již od roku 1959, tedy více než 50 let. V roce 1959 žádá Turecko o přidružení, tehdy ještě do EHS. O

²⁶ Euractiv.com: 2005. EU-Turkey Relations, Dostupné na: <http://www.euractiv.com/enlargement/eu-turkey-relations-links-dossier-188294>, 06. 02. 2012.

čtyři roky později je mezi Tureckem a EHS podepsána Asociační neboli Ankarská dohoda, která se soustředila na ekonomickou spolupráci v rámci celní unie a volného pohybu pracovních sil (Gergelová 2007: 29).

Tato dohoda stanovila základní „žebříček“ celní unie, kterého by Turecko mělo postupně dosáhnout. První stupeň, kterého mělo být dosaženo během pěti let, se týkal bezcelních kvót na čtyři nejvýznamnější produkty Turecka – tabák, rozinky, fíky a ořechy s finanční pomocí 175 evropských měnových jednotek. Druhá fáze, která měla být dokončena během budoucích 12-ti let, pro některé specifické produkty 22 let, měly obě strany vytvořit celní ústupky. A v konečné fázi by mělo dojít k harmonizaci hospodářské a celní politiky (Faucompret, Konings 2008: 25).

První etapa Ankarské dohody byla projednávána v roce 1970 a obě strany se dohodly na dodatkovém protokolu. ES tak mělo zrušit veškerá dovozní cla na dovoz průmyslových produktů z Turecka. Evropská komise měla dále zrušit cla na dovoz tureckých rozinek a tabáku. Co se týče Turecka, to mělo během 22 let, po vstupu dodatkového protokolu v platnost, zrušit průmyslová cla na dovoz z EHS a harmonizovat svá vnější cla podle EHS. Dále byla dohodnuta finanční pomoc, která činila 195 miliónů evropských měnových jednotek (Faucompret, Konings 2008: 27). Tento dodatkový protokol byl podepsán v roce 1970, ale v platnost vešel až v roce 1973 (Gergelová 2007: 29), tím je uzavřena první fáze a otevírá se druhá.

Jak již bylo v první kapitole řečeno, první rozšíření proběhlo v roce 1973, kdy do Evropského společenství vstoupily 3 státy – Británie, Dánsko a Irsko, ovšem s Tureckem se v tomto rozšíření nepočítalo. K dalšímu posunu nedošlo ani v dalších letech a to z důvodu turecké invaze na Kypr (1974) a vojenskému převratu v roce 1980, kdy v tomto roce byla jednání o přístupu Turecka zmrazena.²⁷ I přes tyto události, žádá Turecko v únoru 1980 o členství v ES, což je okamžitě zamítnuto z politických a ekonomických důvodů. I když byla

²⁷ Euractiv.cz: 2011. Vztahy EU a Turecka. Dostupné na: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/turecko-a-eu>, 06. 02. 2012.

tato žádost zamítnuta, naděje přičlenění Turecka do ES svitla v roce 1985, kdy Evropský parlament předložil pět základních podmínek pro obnovení vztahů. Mezi tyto podmínky patřilo: odstranění všech omezení pro svobodu projevu, zrušení trestu smrti, ukončení hromadných soudních procesů, ukončení stíhání a mučení vězňů a tureckým občanům má být uděleno petiční právo k Evropskému soudu pro lidská práva (Faucompret, Konings 2008: 28). V rámci této naděje 14. dubna 1987 Turecko žádá o plné členství do ES, ovšem tato žádost byla v roce 1989 zamítnuta z důvodu neplnění politických kritérií, konkrétněji porušování lidských práv v Turecku a přetrvávající otázka Kypru.²⁸

V roce 1995 jsou vztahy mezi Evropskou unií a Tureckem částečně obnoveny, kdy je podepsána mezi oběma stranami celní unie, v platnost vstupuje o rok později.²⁹ V tento moment je dokončena druhá fáze Ankarské dohody a nastupuje třetí, konečná fáze, která nebude uzavřena, dokud se Turecko nestane členem EU (Faucompret, Konings 2008: 25).

Na rok 1997 se upínaly veškeré turecké naděje pro vstup. Na summitu v Lucemburku se projednávalo přistoupení několika dalších zemí do EU, mezi nimiž bylo i Turecko. Ovšem Turecká republika slyšela další „Ne“ a Turecko se nestalo kandidátskou zemí (Gergelová 2007: 29). Proti přistoupení Turecka se nejvíce postavilo Německo a Řecko, zatímco Velká Británie přístup podporovala.³⁰ O dva roky později na Helsinském summitu získává Turecko vytoužený kandidátský status, a tím se otevírají turecko-evropské vztahy (Gergelová 2007: 29). V rámci projednávání evropské strategie pro vstup Turecka, Rada potvrdila nárok na přistoupení k Evropské unii a Turecku přislíbila stejná kritéria, která jsou EU nastavena pro přijetí nových států. I když

²⁸ Euractiv.cz: 2011. Vztahy EU a Turecka. Dostupné na: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/turecko-a-eu>, 06. 02. 2012.

²⁹ Ministerstvo průmyslu a obchodu: 2009. Perspektivní obory pro vývoz do Turecka: Dostupné na: <http://businessinfo.cz/cz/clanek/turecko/perspektivni-obory-pro-dovoz-do-turecka/1000802/53617/>, 06. 02. 2012.

³⁰ The TurKEU Blog: 2011. Cross-national differences in support for Turkish EU membership. Dostupné na: <http://turkeublog.blogspot.com/2011/05/cross-national-differences-in-support.html>, 07. 02. 2012.

Turecko nesplnilo veškerá kritéria pro umožnění přístupových jednání, Evropská rada ocenila turecké reformy a plnění Kodaňských kritérií.³¹ I přes toto „ocenění“ nebyly s Tureckem zahájeny přístupové rozhovory, které jsou podmíněné pokrokem v politické i legislativní oblasti, a to tak, aby Turecko aspoň částečně splňovalo podmínky členství (Gergelová 2007: 29). Evropská komise nicméně od roku 1998 pravidelně, jednou ročně, vydává zprávu o pokrocích v naplňování podmínek pro přijetí kandidátů.³² V prosinci 2002 Evropská rada deklarovala podobný závěr jako summit v Kodani. Turecku bylo přislíbeno okamžité otevření přístupových rozhovorů, pokud se Evropská rada v prosinci 2004 vyjádří kladně.³³ Zpráva o činnosti z 6. října 2004 doporučila státníkům a vládám členských států EU, aby otevřeli přístupové rozhovory s Tureckem, protože Turecko naplnilo Kodaňská kritéria, resp. složku politickou. Evropská rada opět ocenila turecký pokrok v rámci reformního procesu. Ovšem dále zdůraznila, že Turecko musí urovnat vztahy se svými sousedy, jelikož nevyřešené spory mají negativní dopad na proces přistoupení. Navzdory pozitivním náladám, které plynuly z otevření přístupových rozhovorů s Tureckem, zpráva o činnosti obsahovala opět zvláštní přístupové podmínky pro Turecko.³⁴

V dubnu 2001 Rada Evropské unie schválila tzv. přístupové jednání mezi Tureckem a EU. Na druhé straně Turecko přijímá Turecký národní program, který má zajišťovat harmonizaci tureckého právního systému s právním rámcem EU. V prosinci roku 2004 tedy Evropská rada rozhodla o začátku přístupových jednání stanovených na podzim 2005, což bylo následně realizované. Kromě splnění Kodaňských kritérií byly do vyjednávacího rámce ještě zařazeny další tři podmínky pro vstup. Na základě těchto tří podmínek má Turecko urovnat sousedské vztahy mezi Řeckem a Arménií a dále veškeré

³¹ Presidency conclusions: Dostupné na:
http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/032a0008.htm, 21. 02. 2012.

³² tamtéž

³³ European council in Copenhagen 21-22 June 1993: Conclusions of the presidency: Dostupné na:
http://ec.europa.eu/bulgaria/documents/abc/72921_en.pdf, 22. 02. 2012.

³⁴ Concil of the European Union: 2005. Dostupné na:
http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/83201.pdf, 21. 02. 2012.

spory o hranice. Dále musí přispět k vyřešení situace na Kypru a v neposlední řadě má plnit závazky plynoucí z Asociační dohody a dodatkového protokolu z roku 1973. V prosinci 2006 jsou ovšem rozhovory částečně zmrazeny, přesněji v osmi kapitolách, jelikož Turecko odmítlo otevřít svá letiště a přístavy kyperským letadlům a lodím. Ačkoli kyperská otázka nebyla vyřešena, v březnu 2007 byly rozhovory částečně obnoveny a to v oblasti podnikání a průmyslové politiky a v červnu 2007 i v oblasti finanční kontroly a statistiky. Jednání o dalších kapitolách bylo zahájeno ještě na konci roku 2007, poslední otevřenou kapitolou se pak stala v červnu 2010 kapitola 12.³⁵ Turecko však nemůže vstoupit do EU dříve než v roce 2014, neboť s ním střednědobá rozpočtová perspektiva EU 2007–2013 nepočítá.³⁶

Je jasné, že Turecko dosáhlo během posledních let několika pokroků. Důležitým se stal rok 2009, kdy Turecko podepsalo mírovou smlouvu s Arménií, ve které si oba státy vyjádřily podporu v oblasti diplomatických styků, a tím splnilo jednu z podmínek pro přijetí. Dále byla přijata řada nových zákonů, mezi nimiž je např. z roku 2004 zákon o zrušení trestu smrti či zákon z roku 2009 o omezení pravomoci vojenských soudů, čímž dala privilegium, soudit civilní občany v době míru, civilním soudům. I přes pokroky v mezinárodní i vnitrostátní politice, turecké zákonodárství obsahuje stále několik zákonů, které jsou v rozporu s evropským právem. I po přijetí zákona z roku 2009 o omezení pravomoci vojenských soudů je prorůstání politické a vojenské moci stále permanentní. Toto prorůstání souvisí zejména s mocí výkonnou, kdy ministr spravedlnosti předsedá Vysoké radě soudců a státních zástupců (Faucompret, Konings 2008: 158). Další mezerou je novela článku 301 trestního zákoníku z roku 2008, který klasifikuje urážku tureckého národa

³⁵ Euractiv.cz: 2011. Vztahy EU a Turecka. Dostupné na: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/turecko-a-eu>, 06. 02. 2012.

³⁶ Euractiv.cz: 2007. Simsek: Turecko je připraveno vstoupit do EU do roku 2014. Dostupné na: <http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/simsek-turecko-je-pripraveno-vstoupit-do-eu-do-roku-2014>, 6. 2. 2012.

jako trestný čin s dobou odnětí svobody až 3 roky. A v neposlední řadě důvodem pro prodlužování přijetí Turecka do EU je otázka Kypru.³⁷

Jak je vidět, pro Turecko se vztahují konkrétní přijímací kritéria, která jsou platná pro všechny státy, tak mnohá další, která nejsou do rámce přístupových rozhovorů zahrnuta. Mezi ně patří již zmíněná otázka vztahů a uznání Kyperské republiky a vztahů s Arménií.

³⁷ Euractiv.cz: 2011. Vztahy EU a Turecka. Dostupné na: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/turecko-a-eu>, 06. 02. 2012.

4. Argumenty v diskuzi o přijetí Turecka do Evropské unie

Diskuze o přijetí či nepřijetí Turecka se odehrává na půdě Evropské unie již několik desítek let. Evropu tudíž rozdělila na dva tábory. První tábor tvoří ti, kteří spatřují v členství Turecka výhody, druhý tábor představují odpůrci vstupu, kteří v tureckém přistoupení spatřují určitá rizika. Ačkoli se na půdě Evropské unie střetávají oba tábory, kdy pod každý spadá několik členských států, pro představitele „tábora“, který je pro vstup Turecka, jsem si zvolila Velkou Británii a jako představitele „tábora“ odpůrců, jsem si vybrala Spolkovou republiku Německo. Tyto dvě země jsem si zvolila, na základě významných úloh, které hrají v institucionálním rámci Unie. Dále na základě rozlohy, počtu obyvatel a ekonomické vyspělosti, kdy je můžeme považovat jako relativně srovnatelné členy.

4. 1. Zastánci a odpůrci přijetí Turecka do Evropské unie

Ještě než se budu věnovat samotným dvěma členům – Velké Británii a Německu, kteří zauímají opačný postoj v přijetí či nepřijetí Turecka do Evropské unie, ráda bych na úvod přiložila tabulku, která ukazuje postoje členských států, pro přijetí či nepřijetí Turecka.

Tabulka č. 1 Postoje představitelů členských států EU ke vstupu do EU

Pro vstup	Proti vstupu	Návrh řešení
Velká Británie	Rakousko	privilegované partnerství
Španělsko	Lucembursko	x
Švédsko	Dánsko	x
Itálie	Francie	Středomořská unie
Finsko	Irsko	x
Portugalsko	Německo	privilegované partnerství
Česká republika	Řecko	x
Maďarsko	Kypr	x
Polsko		
Slovensko		
Lotyšsko		
Estonsko		
Litva		
Nizozemí		
Belgie		
Malta		
Slovinsko		
Bulharsko		
Rumunsko		

Zdroj: vlastní zpracování³⁸

Jak můžeme v této tabulce vidět, Turecko získává podporu zejména od „nových“ členských států ze střední a východní Evropy. Další podporu pak

³⁸ Tabulka byla zpracována na základě údajů z těchto zdrojů:

Claus, Leggewie: 2008. Privileged partnership, less democracy?, Dostupné na: <http://www.eurozine.com/articles/2008-07-08-leggewie-en.html>, 18. 04. 2012.

Guvernul României: 2012. Premierul Ungureanu a reiterat sprijinul pe care România îl acordă Turciei în procesul de aderare la Uniunea Europeană., Dostupné na: http://www.gov.ro/premierul-ungureanu-a-reiterat-sprijinul-pe-care-romania-il-acorda-turciei-in-procesul-de-aderare-la-uniunea-europeana__11a116620.html, 18. 04. 2012.

Hurriyet Daily News.com: 2010. Slovenia supports Turkey's EU bid, Gül says, Dostupné na: <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=slovenia-supports-turkey8217s-eu-bid-turkish-president-gul-says-2010-07-15>, 18. 04. 2012.

News.bg: 2010. България подкрепи Турция по пътя ѝ към Европа, Dostupné na: http://btvnews.bg/1508350390-Bulgaria_podkrepi_Turtsiya_po_patya_y_kam_Evropa.html, 18. 04. 2012.

PanAemenian: 2011. Finland to promote Turkey's "marriage" with EU, Dostupné na: <http://www.panarmenian.net/eng/world/news/65648/>, 18. 04. 2012.

Sumer, Fahrettin: 2009. Turkey, a Special EU Neighbour Patiently Awaiting a "Promised Marriage". In.: Dolghi, Drorin: Rouet, Gilles: Radics, Zsolt eds. Europe and the Neighbourhood. University Press: Oradea, 124-138.

The TurEU Blog: 2011. Cross-national differences in support for Turkish EU membership, Dostupné na: <http://turkeublog.blogspot.com/2011/05/cross-national-differences-in-support.html>, 18. 04. 2012.

Turecku poskytuje Švédsko a Spojené království. Pokud jde o nesouhlas vstupu Turecka do EU, největší „odpor“ můžeme spatřit v Rakousku, následované Kyprskou republikou, Lucemburskem, Řeckem, Francií a SRN.³⁹

Jak již bylo řečeno, jedním z největších zastánců vstupu Turecka do Evropské unie, je právě Velká Británie. Ani jedna z hlavních tří politických stran (labouristé, konzervativci a liberální demokraté) se neprezentuje jako odpůrce Turecka v Unii. Naopak, samotní konzervativci, kteří jsou ve Velké Británii u moci v koalici s liberály, podporují nejen rozšíření EU o Turecko, ale také o Ukrajinu, Bělorusko, Gruzii atd.⁴⁰ Předseda konzervativní strany, David Cameron, se při návštěvě parlamentu v Ankaře nechal slyšet, že ze všech sil bude podporovat členství Turecka v EU. Turecko je pro něho velkou evropskou silou, která by EU mohla pomoci, a proto je „naštvaný“ z pomalého vyjednávání o členství. Turecko je dle jeho názorů důležité nejen pro evropskou ekonomiku, ale také pro bezpečnost, politiku a diplomacii.⁴¹

Turecko je jednou z nejrychleji rostoucích ekonomik. Turecké pracovní síly, kdy více jak polovina populace je mladší 29, jsou energetické a podnikavé, a tudíž nedílnou součástí úspěchu. Analytici předpovídají, že se Turecko stane jednou z předních světových ekonomik do roku 2050. Proto i Velká Británie vidí své zotavení z hospodářské krize v bilaterální spolupráci s Tureckem. Tato spolupráce je zjevná již od konce roku 2011, kdy firmy, kterým klesá ve Velké Británii poptávka, se rozšiřují do Turecka. Mezi tyto firmy patří například Vodafone, Diageo a Tesco.⁴² Navíc Velká Británie

³⁹ The TurkEU Blog: 2011. Cross-national differences in support for Turkish EU membership, Dostupné na: <http://turkeublog.blogspot.com/2011/05/cross-national-differences-in-support.html>, 07. 02. 2012.

⁴⁰ MIGRATION WATCH UK: 2009. Immigration and the EU Election, Dostupné na: <http://www.migrationwatchuk.org/briefingPaper/document/153>, 11. 2. 2012.

⁴¹ BBC News: 2010. Cameron 'anger' at slow pace of Turkish EU negotiations, Dostupné na: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-10767768>, 11. 2. 2012.

⁴² The Telegraph: 2011. Britain and Turkey: a new special relationship, Dostupné na: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/8906161/Britain-and-Turkey-a-new-special-relationship.html>, 11. 2. 2012.

v posledních letech investovala do Turecka, po Nizozemí a Německu, nejvíce kapitálu prostřednictvím přímých zahraničních investic.⁴³

Bezpečnost je z pohledu Velké Británie dalším přínosem. Jak již bylo řečeno, od roku 1952 je členem NATO a společně s Velkou Británií fungují jako spojenci v této organizaci. V Afghánistánu sdílí taktéž stejné cíle. Turečtí vojáci a diplomaté se zasloužili o vytvoření bezpečnější budoucnosti v Afghánistánu tím, že uspořádali mnoho diskuzí a konferencí týkajících se regionální podpory právě v Afghánistánu.⁴⁴

Takto Velká Británie zdůvodňuje podporu Turecka jako člena EU. Ovšem na druhé straně vstup podporuje zejména z hlediska strategické polohy Turecka. Přistoupení Turecka v sobě skýtá strategický význam pro Evropu. Na základě již zmíněné strategické polohy Turecka by v případě vstupu měla EU rozhodující roli v rámci stability ve východní části Středoziemního a Černého moře. Tato část tedy pro EU představuje zdroj zájmu. Dále má Turecko jedinečnou polohu a stává se tak mostem mezi Východem a Západem. V tomto ohledu VB podporuje vstup z hlediska klíčové role při prosazování míru, politické stability a hospodářského rozvoje v oblastech, které jsou málo obydlené.⁴⁵

V případě vstupu Turecka do Evropské unie, by Velká Británie mnohé získala. V roce 2008 Velká Británie investovala formou PZI do Turecka nejvíce ze států EU.⁴⁶ Zároveň její flexibilní pracovní trh nebude mít problém s případným příchodem tureckých imigrantů za prací. V Radě EU může spolu s Tureckem dosáhnout srovnatelného počtu hlasů jako Francie s Německem, které Británii v minulosti často přehlasovaly. Británie je mimoto tradičně pro co

⁴³ Invest in Turkey: 2010. FDI in Turkey, Dostupné na: <http://www.invest.gov.tr/EN-US/INVESTMENTGUIDE/INVESTORSGUIDE/Pages/FDlinTurkey.aspx>, 29. 02. 2012.

⁴⁴ The Telegraph: 2011. Britain and Turkey: a new special relationship, Dostupné na: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/8906161/Britain-and-Turkey-a-new-special-relationship.html>, 11. 02. 2012.

⁴⁵ Hurriyet DailyNews.com: Britain's Queen Elizabeth's visit to Turkey continues, Dostupné na: <http://www.hurriyet.com.tr/english/turkey/8927125.asp>, 29. 02. 2012.

⁴⁶ Invest in Turkey: 2010. FDI in Turkey, Dostupné na: <http://www.invest.gov.tr/EN-US/INVESTMENTGUIDE/INVESTORSGUIDE/Pages/FDlinTurkey.aspx>, 29. 02. 2012.

nejširší Evropu a to z toho důvodu ekonomické integrace. Na rozdíl od jiných členských států příliš nestojí o politickou a bezpečnostní integraci, přičemž politická integrace by se v případě vstupu dalších států ztížila.

Zatímco Velká Británie podporuje Turecko na cestě do Evropské unie, proti se staví Spolková republika Německo. Je ovšem nutné říct, že tato podpora se během vstupních rozhovorů mezi EU a Tureckem měnila. Zatímco Angela Merkelová, nynější kancléřka Německa, nepodporuje vstup Turecka do EU, její předchůdce Gerhard Schröder byl opačného názoru.⁴⁷ Pokud se podíváme na podporu politických stran v Německu, Strana sociálně demokratická (SDP) a strana zelených podporují vstup Turecka do EU, zatímco CDU podporuje privilegované partnerství a CSU je proti jakémukoliv členství.⁴⁸

Prvním důvodem, proč Německo odmítá Turecko přijmout jako plnohodnotného člena EU, je otázka Kypru. Turecko již několik let nemá otevřené přístavy pro kyperské lodě.⁴⁹ Tato otázka je ovšem velmi složitá: Turecko obsadilo severní část ostrova roku 1974, kde vznikla Turecká republika severního Kypru, s kterou Turecko udržuje přátelské vztahy, zatímco na jihu vznikla Kyperská republika, což část podporovaná Řeckem, která s Tureckem neudrzuje žádné vztahy nebo udržuje spíše vztahy nepřátelské.⁵⁰ Jak je známo, Kyperská republika je členem Evropské unie od roku 2004. Německo je tedy nejen z tohoto důvodu na straně Kyperské republiky a dává jasný signál Turecku. Pokud z jeho strany nedojde k „oteplení“ vztahů, nemohou být přístupová jednání dokončena.⁵¹

⁴⁷ BiLGESAM: 2010. Germany's Role in Turkey's EU-Accession-Process, Dostupné na: http://www.bilgesam.org/en/index.php?option=com_content&view=article&id=233:germanys-role-in-turkeys-eu-accession-process&catid=70:ab-analizler&Itemid=131, 29. 02. 2012.

⁴⁸ TG: Turks in Germany, Dostupné na: <http://www.mtholyoke.edu/~mamma22j/classweb/turksingermany/germanyonturkey'seumembership.html>, 21. 02. 2012.

⁴⁹ Spiegel online: 2006. Is Ankara Gambling Away its EU Future?, Dostupné na: <http://www.spiegel.de/international/0,1518,446107,00.html>, 29. 02. 2012.

⁵⁰ Spiegel online: 2011. Erdogan Escalates Germany Criticism, Dostupné na: <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,795423,00.html>, 29. 02. 2012.

⁵¹ Spiegel online: 2006. Situation Is "Very, Very Serious", Dostupné na: Situation Is "Very, Very Serious", 29. 02. 2012.

Další obavou Německa a důvodem, proč by Turecko nemělo vstoupit do Evropské unie, je turecká migrace na německé území. Přistěhovalectví tureckých obyvatel na území Německa započalo v roce 1961⁵², kdy Německo usilovalo o „doplnění“ chybějících zaměstnanců, a tak s Tureckem podepsala dohodu o „přílivu“ zaměstnanců z tureckého území. Ani Turecko, ani Německo ovšem netušilo, že tito přistěhovalci na území Německa zůstanou a během těchto 51 let proběhnou další přistěhovalecké vlny. Německo na nekontrolované přistěhovalectví reagovalo v roce 2005 přijetím imigračního zákona. Turkové tak mají možnost získat německé občanství pouze ve chvíli, kdy prokážou, že ovládají německý jazyk.⁵³ Německo se tak obává, že plné členství Turecka bude mít za následek nekontrolovatelnou migraci Turků nejen na jeho území, ale i na území jiných států Evropské unie. S ohledem na současné nejasnosti s integrací, se mnoho Evropanů, a mezi nimi i Německo, bojí zahraniční infiltrace, využívání sociálních systémů a ohrožení vnitřní bezpečnosti.⁵⁴

Německo z důvodu těchto obav a neplnění kritérií, která jsou specifická jen pro přístup Turecka, navrhuje, aby Turecko zůstalo pevně zakotveno v evropských strukturách nejsilnějším možným svazkem.⁵⁵ Podle Angely Merkelové je tímto nejsilnějším svazkem myšleno privilegované partnerství. Privilegované partnerství poprvé navrhla německá kancléřka v roce 2004 s oblastmi, kterých by se Turecko neúčastnilo. Patří sem strukturální a regionální politika, SZP a volný pohyb pracovní síly, na druhou stranu by Turecko spolupracovalo ve Společné zahraniční a bezpečnostní politiku. V detailnějším rozpracování privilegovaného partnerství se hovořilo o rozšíření celní unie o nezpracované zemědělské produkty a odstranění některých bariér v obchodu, dále o spolupráci v bezpečnostní politice, soudnictví, pomoci

⁵² Spiegel online: 2010. A Sorry History of Self-Deception and Wasted Opportunities, Dostupné na: <http://www.spiegel.de/international/germany/0,1518,716067,00.html>, 29. 02. 2012.

⁵³ The local: 2011. Germany looks back at 50 years of Turkish immigration, Dostupné na: <http://www.thelocal.de/society/20111026-38441.html>, 29. 02. 2012.

⁵⁴ Turkish weekly: 2009. Migration: As a Threat to Security?, Dostupné na: <http://www.turkishweekly.net/columnist/3108/migration-as-a-threat-to-security.html>, 01. 03. 2012.

⁵⁵ Euractiv.cz: 2011. Vztahy EU a Turecka. Dostupné na: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/turecko-a-eu>, 11. 02. 2012.

při utváření politických institucí a podpoře parlamentarismu a zavedení speciálního vízového systému (Hugh 2009).

Tento koncept tedy představuje zachování ekonomických i politických vazeb bez rozhodovacích pravomocí pro Turecko, jehož hlas by byl chápán jako poradní. Turecko by bylo stále vázáno k přijetí evropských směrnic a nařízení, aniž by se mohlo podílet na jejich tvorbě. Náklady na harmonizaci s evropským právem by byly kompenzovány skrze platby ze strukturálních fondů (Claus 2008).

Jak je vidno, Německo nepodporuje plné členství Turecka v Evropské unii. Nejenže kancléřka Německa prosazuje privilegované partnerství, ale také zpochybňuje kroky, které byly v minulosti podniknuty. Angela Merkelová vyslovila názor, že udělení kandidátského statusu pro Turecko, bylo chybou (Claus 2008).

5. Základní argumenty v diskuzi o přistoupení Turecka do EU

Turecko na své cestě do Evropské unie musí překonat nejednu překážku. Na půdě Evropské unie se tak neustále vede diskuze, které aspekty jsou již splněny, a jestli vůbec, a kterým by Turecko mělo věnovat stále pozornost. Pro svou práci jsem si vybrala čtyři základní hlediska, která představují „problém“ pro odpůrce, ale na druhou stranu zastánci poukazují na jejich výhody. Jedná se o ekonomické hledisko, ve kterém se budu věnovat základním makroekonomickým ukazatelům a jednotlivým oblastem tureckého hospodářství. Dalším tématem, které vyvolává diskuzi na půdě Evropské unie, jsou vnitropolitické aspekty. Mezi tyto aspekty jsem mj. zařadila diskuzi o demografické dynamice, migraci a náboženství. Ve třetím hledisku, s názvem vnitropolitické, se budu zabývat problémem, který představuje soudnictví, armáda a porušování lidských práv. Posledním tématem, kterému se v této kapitole budu věnovat, jsou zahraničně-politické vztahy Turecka s Řeckem, Kypr, Arménií. Do tohoto hlediska jsem zařadila i problém s Kurdy, kteří žijí nejenom na území Turecka.

5. 1. Ekonomické hledisko

Ekonomické hledisko je jedním z důležitých bodů v diskuzi, proč by Turecko mělo či nemělo vstoupit do EU. Odpůrci přijetí Turecka do EU v ekonomických nedostacích spatřují jeden z největších problémů. Na druhé straně zastánci vstupu Turecka do EU poukazují na aspekty, které by se v případě vstupu mohly pozitivně projevit uvnitř EU.

Ačkoli je Turecko jednou z nejvíce se rozvíjejících ekonomik v rámci Evropy, odpůrci tureckého členství poukazují na nevyspělost či spíše zaostalost východní části, přičemž západní část prošla industrializací, a tím se stala vyspělejší (Gergelová 2007: 38). Dalším faktem, na který odpůrci upozorňují, je snaha Turecka provádět reformy, které vesměs zcela neřeší danou problematiku. Turecká ekonomika má proto stále znatelné mezery, které by měla před vstupem do Evropské unie vyřešit. Mezi tyto mezery dle

odpůrců patří vysoká míra inflace, obrovské procento lidí pod hranicí chudoby a stále vysoká míra zaměstnanosti v zemědělství.⁵⁶

Příznivci tureckého členství často argumentují ekonomickým potencionálem Turecka. V roce 2011 zařadil Mezinárodní měnový fond tureckou ekonomiku na 17. místo na světě.⁵⁷ Tento lichotivý vývoj jen podtrhuje vitalitu turecké ekonomiky a potencionálu, jenž by mohl do pomalu rostoucí ekonomiky EU vnést tak potřebnou dynamiku (Domanič 2006). Turecko také představuje klíčový rezervoár přírodních zdrojů energie. Je známo, že se poptávka po energii v Evropě den ode dne zvyšuje. Turecko představuje energetický koridor spojující Východ se Západem, ale také Sever s Jihem. Tento koridor distribuuje energii proudící z oblasti Kaspického moře a Středního Východu do Evropy a na světové trhy. Turecko je již dnes centrem distribuce energie s neustále rostoucím významem, a to díky probíhající realizaci nových multinárodních projektů, jež budou mít geopolitický dopad na několik nadcházejících desetiletí (Domanič 2006).

5. 1. 2. Hrubý domácí produkt

Jedním z důvodů, proč by, dle odpůrců, nemělo Turecko vstoupit do EU, poukazuje na hospodářský vývoj, který je od 90. let nerovnoměrný. Léta s vysokým růstem HDP střídala léta s jeho prudkým poklesem.⁵⁸ Pokud se podíváme na podrobný vývoj, Turecko nejvyššího růstu HDP dosáhlo v roce 2004, kdy činilo 9,4 %.⁵⁹ Oproti tomu rok 2009 přinesl pro turecký hrubý domácí produkt největší pokles. V tomto roce se HDP pohybovalo na minusové hodnotě, a klesl na -4,8 %. Ovšem v roce 2010 nastal opět vysoký růst HDP na 9 %. Další odhady předpovídají na rok 2012 turecké HDP

⁵⁶ Asociace pro mezinárodní otázky: 2003. <http://www.amo.cz/publikace/ekonomicky-vyvoj-v-turecku.html>, 22. 02. 2012.

⁵⁷ Central intelligence agency: 2011. The World factbook, Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2001rank.html?countryName=Turkey&countryCode=tu®ionCode=mde&rank=17#tu>, 22. 02. 2012.

⁵⁸ BusinessInfo.cz: Turecko: ekonomická charakteristika země, Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000802/>, 14. 02. 2012.

⁵⁹ Jen pro představu, i když v roce 2004 byl turecký HDP nejvyšší, příjem na hlavu se pohyboval okolo 7 000 eur, zatímco průměr Evropské unie je 23 500 eur (Katircioglu 2007: 114).

na 3 %.⁶⁰ Je tedy otázkou, zda se tato kolísavá tendence omezí při vstupu do EU. V následujícím grafu můžeme tuto tendenci shlédnout.

Tabulka č. 2 Růst HDP během let 2000-2010

Zdroj: OECD Council Working Party on Shipbuilding (WP6): 2011. The Shipbuilding Industry in Turkey, Dostupné na: <http://www.oecd.org/dataoecd/37/51/48641944.pdf>, 15. 02. 2012.

Dalším negativním jevem, na který odpůrci v rámci HDP poukazují, je přepočtení HDP na jednoho obyvatele Turecka, který v roce 2011 činil 10 576 dolarů.⁶¹ Tím se Turecko řadí před členy EU jako jsou Rumunsko a Bulharsko⁶², ale zaostává např. za Chorvatskem, s nímž jsou taktéž navázány přístupové rozhovory, a jehož HDP činí 14 529 dolarů na obyvatele.⁶³

5. 1. 3. Inflace

Inflace je všeobecný růst cenové hladiny v ekonomice. Obvykle je měřena indexem spotřebitelských cen, přičemž rostoucí inflace je negativním

⁶⁰ Eurostat: Real GDP growth rate-volume, Dostupné na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb020>, 14. 02. 2012.

⁶¹ Jen pro srovnání, HDP na 1 obyvatele v ČR činí 20 925 dolarů.

⁶² Hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele v Rumunsku činí 8 666 dolarů, zatímco v Bulharsku je hodnota ještě nižší a to 7 243 dolarů.

⁶³ Global property guide: 2011. Dostupné na: <http://www.globalpropertyguide.com/Europe/Turkey/gdp-per-capita>, 22. 02. 2012.

jevem. Inlace vzniká při zvyšující se ceně spotřebního zboží. Na základě zvýšení ceny se snižuje kupní síla obyvatelstva a potažmo i vnitřní hodnoty měny. Tzn., že nárůst cen zboží a služeb vede k tomu, že ekonomicky aktivní obyvatelé budou požadovat vyšší mzdy, aby se vyrovnala reální hodnota jejich příjmů.

Pokud se podíváme na samotné Turecko, ráda bych se nejdříve věnovala minimální mzdě a následně inflaci. Jak bylo řečeno, rostoucí inflace je spojována i se zvyšováním mezd. Turecko své nejvyšší minimální mzdy dosáhlo v roce 2008, kdy činila 354€⁶⁴, zatímco v roce 2011 klesla na 294€. Jen pro srovnání, v Bulharsku byla v roce 2011 minimální mzda vyčíslena na 123€, v Rumunsku na 141€, zatímco v Chorvatsku dosahuje 381€.⁶⁵

Právě míra inflace v Turecku je dalším tématem, na které odpůrci poukazují. Od roku 1965 do roku 2010 byla průměrná míra inflace na území Turecka 39,78 %, přičemž největší hodnoty dosáhla v roce 1980, kdy činila 138,71 % a nejnižší v červnu 1968, kdy se vyšplhala na rekordní minimum 4,01 %.⁶⁶

Poslední záznamy o míře inflace jsou k dispozici z ledna 2012, kdy dosáhla 10,6 %⁶⁷, zatímco v listopadu 2011 činila 9,48 %.⁶⁸ Jak bylo zveřejněno již v říjnu 2011, inflace je na silně vzestupné tendenci a vysoce převyšuje cíle centrální banky. Dokladem toho je, že v říjnu byly odhady inflace stanoveny na 5,75 %, přičemž dosáhla 8,6 % a do listopadu již

⁶⁴ European Commission: 2009. Minimum wages in January 2009. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-09-029/EN/KS-QA-09-029-EN.PDF, 05. 03. 2012.

⁶⁵ Finanční noviny: 2011. Minimální mzda nestoupá ani v Česku ani v EU, Dostupné na: <http://www.financninoviny.cz/kariera/zpravy/minimalni-mzda-destoupa-v-cesku-ani-v-eu/587039>, 05. 03. 2012.

⁶⁶ Trading Economics: Turkey inflation rate, Dostupné na: <http://www.tradingeconomics.com/turkey/inflation-cpi>, 22. 02. 2012.

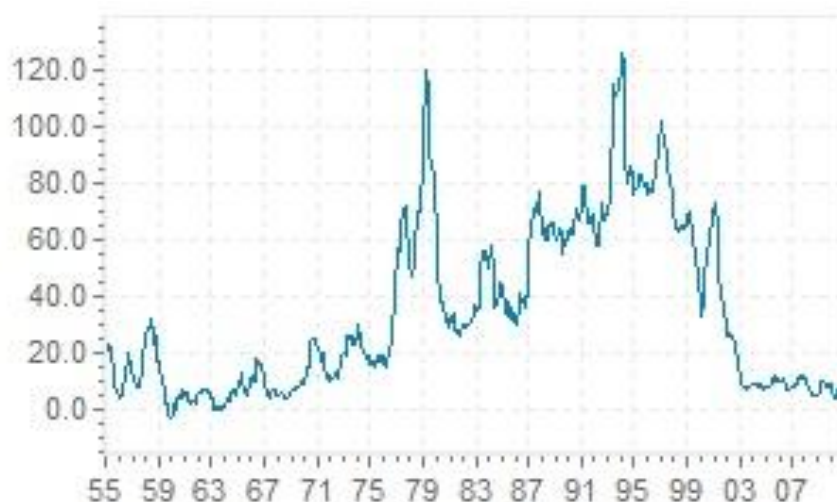
⁶⁷ tamtéž

⁶⁸ BusinessInfo.cz: Rekordní růst turecké ekonomiky ve III. čtvrtletí 2011, Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/turecko/turecko-vyvoj-ekonomiky-3-ctvrtleti-11/1000802/62898/>, 22. 02. 2012.

zmiňovaných 9,48 %.⁶⁹ V Rumunsku v roce 2011 dosáhla inflace 5,8 %, v Bulharsku 3,4 %⁷⁰ a v Chorvatsku byla inflace 2,3 %.⁷¹

Rostoucí inflace je v posledních měsících způsobená zejména vzestupem cen oblečení a obuvi o 5,59 %, alkoholu a tabákových výrobků o 3,69 % a potravin a nealkoholických nápojů o 3,27 %. Vzestupná tendence je dále zapříčiněna oslabující domácí měnou, rostoucími cenami importu a snižující se kupní silou.⁷² Vývoj inflace v letech 1955-2012 můžeme sledovat v následujícím grafu. Zatímco druhý graf znázorňuje vývoj inflace v Turecku za rok 2011.

Tabulka č. 3 Vývoj inflace v Turecku v od 50. let do roku 2011

Zdroj: Global-rates. com: 2012. Inflation Turkey. consumer price index (CPI), Dostupné na: <http://www.global-rates.com/economic-indicators/inflation/consumer-prices/cpi/turkey.aspx>, 22. 02. 2012.

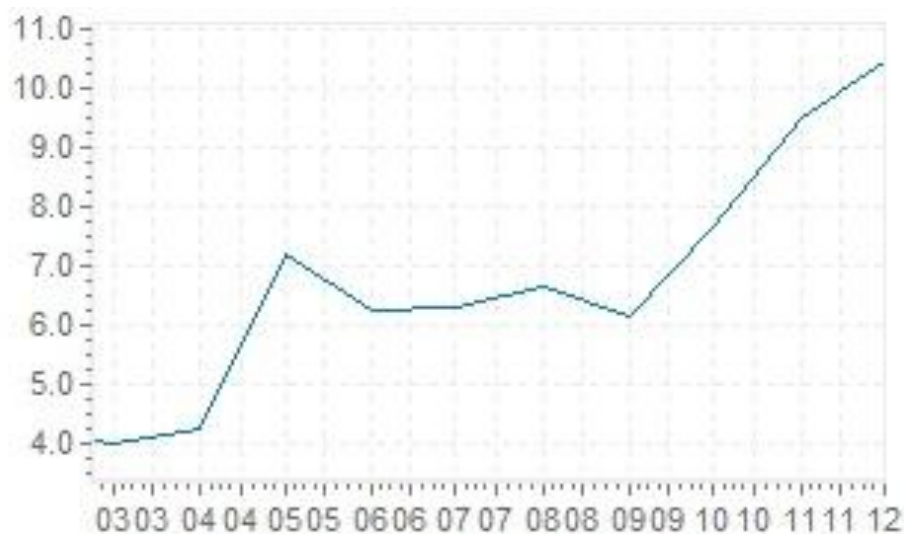
⁶⁹ BusinessInfo.cz: Rekordní růst turecké ekonomiky ve III. čtvrtletí 2011, Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/turecko/turecko-vyvoj-ekonomiky-3-ctvrtleti-11/1000802/62898/>, 22. 02. 2012.

⁷⁰ Eurostat: 2011. HICP – inflation rate, Dostupné na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tsieb060&tableSelectio n=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>, 05. 03. 2012.

⁷¹ PressEXPRESS.eu: 2012. Míra inflace dosáhla 2,3 %, Dostupné na: <http://www.pressepress.eu/blog/2012/01/16/chorvatska-inflace-za-rok-2011-dosahla-23/>, 05. 03. 2012.

⁷² Businessinfo.cz: Rekordní růst turecké ekonomiky ve III. čtvrtletí 2011, Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/turecko/turecko-vyvoj-ekonomiky-3-ctvrtleti-11/1000802/62898/>, 22. 02. 2012.

Tabulka č. 4 Vývoj inflace za rok 2011

Zdroj: Global-rates. com: 2012. Inflation Turkey. consumer price index (CPI), Dostupné na: <http://www.global-rates.com/economic-indicators/inflation/consumer-prices/cpi/turkey.aspx>, 22. 02. 2012.

5. 1. 3. Nezaměstnanost

Nezaměstnanost v Turecku se pohybuje kolem 10 %, kdy v současné době příliš nevybočuje z evropského průměru. Z toho důvodu odpůrci nepoukazují ani tak na procentuální nezaměstnanost, ale na pracovníky, kteří jsou zaměstnáni načerno. Kvůli relativně vysokému zdanění příjmů se mnoha pracovníkům nevyplatí pracovat legálně. Je odhadováno, že kolem třiceti až padesáti procent soukromé výroby probíhá neoficiálně, aby se zaměstnanci i zaměstnavatelé vyhnuli placení daní.⁷³

Odpůrci dále poukazují na nízkou míru zaměstnanosti žen. Ve srovnání s Evropskou unií je míra nezaměstnanosti mnohem vyšší než v jiných členských státech. Zatímco členské státy se zavázaly, v rámci Lisabonské strategie, k dosažení rovnosti mezi mužem a ženou v hospodářském životě a jako cíl si stanovily 60 % zaměstnanost žen do roku 2010, Turecká nezaměstnanost žen se v roce 2008 pohybovala kolem 79 %. Z toho vyplývá,

⁷³ Europa Summaries of EU legislation: Turkey – Employment and social policy, Dostupné na: http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/ongoing_enlargement/community_acquis_turkey/e02113_en.htm, 22. 02. 2012.

že pouze 1 ze čtyř žen je v Turecku legálně zaměstnána.⁷⁴ Poslanci EP tak vyzvali tureckou vládu, aby se postarala o rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce, a to především v zaostalejší části, což je na JV Turecka.⁷⁵

Na tuto výzvu Turecko přijalo „Pilotní projekt prosazování rovnosti žen a mužů prostřednictvím důstojných pracovních podmínek pro ženy v Turecku“, který usiloval o zvýšení zaměstnanosti především mladých žen. Tento projekt proběhl od 1. ledna 2009 do 31. března 2010, na základě něhož došlo ke zvýšení zaměstnanosti žen prostřednictvím odborných školení pořádaných v rámci projektu.⁷⁶ Nezaměstnanost žen se tak z původních 79% vyšplhala na 63% v roce 2011.⁷⁷

5. 1. 4. Nízký lidský potenciál

Lidský kapitál (potenciál) se určuje na základě vzdělání, schopnosti a kultury a je tak jedním ze základních zdrojů ekonomického růstu. Dále je faktorem produktivity, kdy se stává klíčovým při výrobě, poskytování služeb a schopnosti produkovat zboží. Turecko ohledně lidského kapitálu zřetelně zaostává za ostatními zeměmi střední a východní Evropy. Tato skutečnost je způsobena tím, že investuje relativně málo peněz na vzdělání⁷⁸, což se projevuje ohledně podílu dospělé populace s horní hranicí středoškolského vzdělání. Dalším projevem malých investic do vzdělání je gramotnost, která v Turecku činí 81 %, zatímco v západních a severovýchodních zemích EU se gramotnost pohybuje mezi 95-100 % (Sklias 2009: 200). Co se týče

⁷⁴ International labor organization: Women's employment, Dostupné na: <http://www.ilo.org/public/english/region/eurpro/ankara/areas/women.htm>, 22. 02. 2012.

⁷⁵ Euractiv: 2007. Dodržování práv žen v Turecku není uspokojivé, tvrdí Evropský parlament, Dostupné na: <http://www.euractiv.cz/socialni-politika/clanek/dodrzovani-prav-zen-v-turecku-neni-uspokojive-tvrdi-evropsky-parlament>, 22. 02. 2012.

⁷⁶ International labor organization: Women's employment, Dostupné na: <http://www.ilo.org/public/english/region/eurpro/ankara/areas/women.htm>, 22. 02. 2012.

⁷⁷ BusinessInfo.cz: Turecko: Ekonomická charakteristika země. Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000802/>, 22. 02. 2012.

⁷⁸ Turecko v roce 2011 ze svého rozpočtu investovalo 12,4 % do školství, přičemž pro srovnání – investice ministerstva dopravy činily 31 %, Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-financni-a-danovy-sektor/5/1000802/#sec1>, 05. 03. 2012.

Bulharska, zde gramotnost dosahuje 98,2 %, v Rumunsku 97,3 % a v Chorvatsku 99,8 %.⁷⁹

Nízký lidský kapitál má tedy vliv nejen na ekonomický rozvoj, ale také na zpomalení rozvoje v rámci EU. Hlavním návrhem na zlepšení této situace je investování více peněz do vzdělání a úsilí přizpůsobit se standardům EU (Sklias 2009: 201).

Ráda bych zde také zmínila hranici chudoby v Turecku, která se stává jedním z bodů, proč nepřijmout Turecko mezi členy EU. Jak odpůrci zdůrazňují, míra chudoby je v Turecku stále vysoká a mělo by ji co nejvíce snížit. Dle posledních dostupných statistik, míra chudoby v roce 2010 činila 16,9 %. Ve státech, které byly přijaty do Evropské unie v roce 2007, tj. Bulharsko a Rumunku, byla míra chudoby, v prvním ze zmíněných států, v roce 2008 21,8 % a v Rumunsku 25 %⁸⁰, přičemž rok 2008 v Turecku, ukazoval hodnotu 17,11 %.⁸¹

5. 1. 5. Zemědělství

V tureckém zemědělství pracuje stále přibližně 26,5 % ekonomicky aktivního obyvatelstva, přičemž podíl zemědělství na HDP je mnohem nižší – okolo 11 %. Z toho vyplývá, že turecké zemědělství je velmi neefektivní, zastaralé a extenzivní. Potřebuje hlubokou reformu, která bude samozřejmě finančně náročná (Gergelová 2007: 37). Reforma je znát i u států, které jako poslední vstoupily do EU. Bulharsko v letech 2000-2009 snížilo svou zaměstnanost v zemědělství o 48,1 %⁸², a tím bylo v roce 2009 zaměstnáno

⁷⁹ Central intelligence agency: The Word factbook, Dostupné na: http://www.indexmundi.com/turkey/population_below_poverty_line.html, 05. 03. 2012.

⁸⁰ Central intelligence agency: The Word factbook, Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2046.html>, 22. 02. 2012.

⁸¹ Indexmundi: 2008. Turkey Population below poverty line, Dostupné na: http://www.indexmundi.com/turkey/population_below_poverty_line.html, 08. 03. 2012.

⁸² Eurostat: 2010. Agriculture in the EU27, Dostupné na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/5-07052010-AP/EN/5-07052010-AP-EN.PDF, 06. 03. 2012.

pouze 7,1 % obyvatel.⁸³ Podíl obyvatelstva zaměstnaného v sektoru zemědělství se snížil i v Rumunsku. V letech 2000-2009 klesla zaměstnanost v tomto sektoru o 41,1%⁸⁴, kdy zaměstnanost v zemědělství činila 29,1%.⁸⁵

Země již dnes čerpá finančními prostředky od EU v rámci před-vstupní pomoci, a pokud by se stala členem, má nárok na mnohem větší objem peněz, což odpůrci vstupu Turecka vnímají jako velkou zátěž pro rozpočet EU (Šlechta 2007).

Finanční prostředky, které Evropská unie posílá na „rekonstrukci“ zemědělství, jsou zahrnuty zejména do projektu GAP (Southeastern Anatolia project). V rámci GAPu má proběhnout výstavba 22 přehrad, 19 elektráren a vytvoření zavlažovací sítě s rozlohou 1,7 hektarů na soutoku Eufratu a Tigridu. Tento projekt je považován za největší na světě a jeho úkolem je zvýšit produktivitu zemědělství a zmírnit chudobu jihovýchodního Turecka tím, že se zvýší příjmy lidí na JV Turecka a jejich životní úroveň.⁸⁶ Jak je známo, východní část Turecka je oproti západu zaostalá. Zaostalost v této části se projevuje zejména špatným přístupem ke zdravotní péči, vzdělání, velkou nezaměstnaností a vysokým populačním růstem. Tyto „problémy“ má projekt GAP vyřešit pomocí politiky udržitelného rozvoje založeného na spravedlnosti, svobodě a spolupráci. Mezi současné aktivity tohoto projektu tedy patří zavlažování, hydraulická výroba energie, zemědělství, venkovská a městská infrastruktura, lesnictví, zdravotnictví a vzdělání.⁸⁷

⁸³ Trading economics: 2010. Employment in agriculture (% of total employment) in Bulgaria, Dostupné na: <http://www.tradingeconomics.com/bulgaria/employment-in-agriculture-percent-of-total-employment-wb-data.html>, 06. 03. 2012.

⁸⁴ Eurostat: 2010. Agriculture in the EU27, Dostupné na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/5-07052010-AP/EN/5-07052010-AP-EN.PDF, 06. 03. 2012.

⁸⁵ Trading economics: 2010. Employment in agriculture (% of total employment) in Romania, Dostupné na: <http://www.tradingeconomics.com/romania/employment-in-agriculture-percent-of-total-employment-wb-data.html>, 06. 03. 2012.

⁸⁶ Medea: Gap, Dostupné na: <http://www.medea.be/en/themes/geopolitics/south-east-anatolian-project-gap/>, 17. 02. 2012.

⁸⁷ Unicef: Southeastern Anatolia Project (GAP), Dostupné na: <http://www.unicef.org/turkey/gl/gl6.html#turkstat>, 17. 02. 2012.

5. 1. 6. Průmysl

Průmysl je odvětví, ve kterém by mělo Turecko najít větší množství pracovních míst. Jak bylo řečeno v předchozí kapitole, v zemědělském sektoru je zaměstnáno přibližně 26,5 % lidí, zatímco v průmyslu 25,4 %.⁸⁸

Turecko se snažilo „rozjet“ průmysl v rámci „agresivní“ privatizace, která byla spuštěna v roce 1985. Tato privatizace omezila účast státu v takových oblastech jako je bankovníctví, doprava a komunikace. Na základě této skutečnosti vznikla střední třída podnikatelů, která přidává tureckému hospodářství na dynamice. Automobilový průmysl, stavebnictví a elektronický průmysl dosáhl takového významu, že překonal tradiční turecký textilní průmysl.⁸⁹

Hlavní produkty, které Turecko vyváží do Evropské unie, jsou: automobilový průmysl, textilní a oděvní průmysl, výroba železa a oceli, chemikálie a léčiva. Vývoz tureckých zdrojů do EU v roce 2011 dosáhl 57 %.⁹⁰ Tím se EU pro Turecko stává důležitým obchodním partnerem.⁹¹

Automobilový průmysl se stává tedy nejvýznamnější položkou v rámci průmyslové produkce. Turecká vláda chce, aby jiné státy expandovaly se svým automobilovým průmyslem do Turecka. Počátkem srpna 2011 ministr průmyslu a obchodu Zafer Çağlayan při své cestě v Jižní Koreji přesvědčoval společnost Hyundai, aby zřídila v Turecku svoji továrnu.⁹² Tradiční textilní průmysl poté představuje více než 25 % celkového vývozu země. Na území

⁸⁸ Trading Economics: Employment in industry (% of total employment) in Turkey, Dostupné na: <http://www.tradingeconomics.com/turkey/employment-in-industry-percent-of-total-employment-wb-data.html>, 22. 02. 2012.

⁸⁹ CIA: 2012. Middle East: Turkey, Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>, 15. 02. 2012.

⁹⁰ Trading Economics: 2011. Turkey balance of trade, Dostupné na: <http://www.tradingeconomics.com/turkey/balance-of-trade>, 17. 02. 2012.

⁹¹ Dalšími obchodními partnery Turecka jsou Spojené státy americké a Rusko.

⁹² BusinessInfo.cz: Turecko: Ekonomická charakteristika země. Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000802/>, 22. 02. 2012.

Turecka více jak 40 tisíc společností působí v textilním či oděvním průmyslu. Celkový roční příjem obou těchto odvětví je 30 miliard dolarů.⁹³

5. 1. 7. Suroviny

Turecko je významným producentem mnohých nerostných surovin, zvláště uhlí, lignitu, bauxitu, chromu, zinku, stříbra, olova, antimonu, borátů, betonitů, živců či kaolínů. Evropské unii se tak naskýtá možnost participovat na projektech využití nerostného bohatství Turecka, včetně dodávek technologických zařízení pro navazující chemická odvětví.

Významným mezníkem, který vede tureckou ekonomiku kupředu, se stal květen 2006, kdy do Turecka začala proudit ropa ze známého ropovodu Baku-Tbilisi-Ceyhan. Tento ropovod přinese na trh cca 1 milion barelů za den. Kromě tohoto ropovodu Turecko plánuje výstavbu několika plynovodů na svém území, a tím bude moct dopravit plyn do zemí Evropské unie.⁹⁴ Nejvýznamnějších z nich se má stát plynovod Nabucco. V roce červenci 2009 byla podepsána dohoda mezi EU a Tureckem o jeho výstavbě.⁹⁵ Nabucco se pro EU stává strategicky důležitým, jelikož by se snížila závislost států Evropské unie na ruském plynu.⁹⁶ Potřeba najít jiné zdroje plynu než z Ruska se potvrdila v lednu 2009, kdy Rusko zastavilo dodávky na Ukrajinu.⁹⁷ Z tohoto důvodu se Turecko pro Evropskou unii stává důležitým spojencem.

⁹³ EconomyWatch: 2010. Turkey industry sector, Dostupné na:

http://www.economywatch.com/world_economy/turkey/industry-sector-industries.html, 22. 02. 2012.

⁹⁴ CIA: 2012. Middle East: Turkey, Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>, 15. 02. 2012.

⁹⁵ Euractiv.cz: 2009. Turecko dává zelenou dohodě o plynovodu Nabucco, Dostupné na: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/turecko-dava-zelenou-dohode-o-plynovodu-nabucco-006234>, 07. 03. 2012.

⁹⁶ iDNES.cz: 2009. Turecko kývlo na plynovod Nabucco, Evropa sníží závislost na Rusku, Dostupné na: http://ekonomika.idnes.cz/turecko-kyvlo-na-plynovod-nabucco-evropa-snizi-zavislost-na-rusku-1fn-/eko-zahranicni.aspx?c=A090508_132551_eko-zahranicni_fih, 07. 03. 2012.

⁹⁷ iDNES.cz: 2009. Evropa je bez ruského plynu, RWE už varuje odběratele, Dostupné na: http://ekonomika.idnes.cz/evropa-je-bez-ruskeho-plynu-rwe-uz-varuje-odberatele-pcz-/ekonomika.aspx?c=A090107_071506_ekonomika_klu, 07. 03. 2012.

5. 1. 8. Služby

Sektor služeb zaměstnával k červnu 2011 47,1 % práceschopného obyvatelstva, přičemž jeho tendence zaměstnanosti je klesající.⁹⁸ I přesto sektor služeb zaměstnává nejvíce tureckých obyvatel a na tvorbě HDP země se podílí téměř 70 %. Služby jsou důležitým odvětvím pro Turecko, jelikož do něj směřuje velké množství zahraničních investic, které za první pololetí roku 2011 činily 15,2 mld. USD, v rámci poskytnutí služeb do zahraničí, a služby ze zahraničí přijaté byly výdajově na 10,3 mld. USD.⁹⁹

Významným odvětvím sektoru služeb se stává cestovní ruch. V roce 2011 navštívilo Turecko bezmála 33 miliónů osob, přičemž velkou část tvořili Turci žijící v zahraničí. V roce 2011 byl tak příjem z cestovního ruchu dosavadně nejvyšším příjmem v historii Turecka. Turecká „tržba“ v tomto odvětví činila 23 miliard dolarů, přičemž výdaje činily 4 976 milionů dolarů. V roce 2010 byl příjem z cestovního ruchu necelých 21 miliard dolarů a výdaje činily 4 825 miliónů dolarů.¹⁰⁰ Na základě zmíněných údajů je vidno, že cestovní ruch tvoří nejen významnou část pro sektor služeb, ale také je důležitou součástí turecké ekonomiky. Cestovní ruch se na tvorbě HDP podílel v roce 2010 2,8 %.¹⁰¹

Dalším významným odvětvím v sektoru služeb se stává obchod – přesněji velkoobchod a maloobchod. Obchod se na tvorbě hrubého domácího produktu v roce 2009 podílel 10,8 %. V roce 2010 obchod vzrostl téměř o 20 %, oproti nižší základně stejného období roku 2009. I v roce 2011 má stoupající tendenci, kdy za první pololetí se meziročně zvýšil o 5,3 % a představoval 11,9 % na tureckém HDP. V rámci obchodu se nejvýznamnější

⁹⁸ V roce 2009 bylo v sektoru služeb zaměstnáno 50,1 % práceschopného obyvatelstva.

⁹⁹ BusinessInfo.cz: Turecko: Ekonomická charakteristika země. Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000802/>, 22. 02. 2012.

¹⁰⁰ TC Kültür ve Turizm Bakanlıđı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü: 2011. Turizm Geliri ve Gideri, GSMH ve GSYİH, İhracat ve İthalat ile Ortalama Harcamalar, Dostupné na:

<http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-74210/eski2yeni.html>, 06. 03. 2012.

¹⁰¹ tamtéž

částí stává obchod s vlastnickými právy a pronájem nemovitostí. Na tvorbě HDP se tato oblast podílela v roce 2011 15,9 %.¹⁰²

Finanční služby jsou dalším důležitým odvětvím v sektoru služeb. Turecký finanční sektor je stále ve fázi vývoje, přičemž je vedený hospodářským růstem a poklesem úrokových sazeb a inflace. Turecký finanční sektor se mezi lety 2002-2010 zvýšil o 20 % CAGRu.¹⁰³ Tomuto odvětví dominují zejména banky, které vlastní 77 % majetku.¹⁰⁴ Mimoto v Turecku dále působí i řada burz – zlatá, Turecká burza derivátů aj., polostátních a privátních domácích i zahraničních fondů a auditorské a konzultantské organizace. Finanční sektor se na hrubém domácím produktu podílel v roce 2011 3,2 %, přičemž v letech předcházejících byl o necelých 24 % vyšší. Tento pokles nastal na základě nadměrného růstu v roce 2009, tudíž rokem 2011 se HDP v tomto odvětví vrátil do původního stavu.¹⁰⁵

Jak již bylo řečeno Evropská unie, je předním zákazníkem Turecka. I přes snahy vlády o podporu inovací - zejména co se týče rozvoje konkurenceschopnosti center a vytvoření daňových úvěrů ve prospěch výzkumu a vývoje, turecké vývozy mají relativně nízkou přidanou hodnotu. Stejně tak, turecké komodity stále nejsou přítomny na trzích s vysokým potenciálem rozvoje, tj. v Číně a východní Evropě.¹⁰⁶

5. 1. 9. Odpůrci či zastánci?

Jak bylo uvedeno výše, odpůrci tureckého členství poukazují na nízkou míru HDP, inflaci, nezaměstnanost a z odvětví na zaostalé zemědělství. Pokud se podíváme na jednotlivé aspekty, hrubý domácí produkt, i přes kolísavou tendenci se v záporných či nulových číslech vyskytuje pouze

¹⁰² BusinessInfo.cz: Turecko: Ekonomická charakteristika země. Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000802/>, 22. 02. 2012.

¹⁰³ CAGR (výpočet složené roční míry růstu) měří míru návratnosti investic.

¹⁰⁴ Invest in Turkey: 2010. Financial Services, Dostupné na: <http://www.invest.gov.tr/en-us/sectors/pages/financialservices.aspx>, 22. 02. 2012.

¹⁰⁵ BusinessInfo.cz: Turecko: Ekonomická charakteristika země. Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000802/>, 22. 02. 2012.

¹⁰⁶ Globaltrade.net: 2011. International Trade in Turkey. Dostupné na: <http://www.globaltrade.net/m/c/Turkey.html>, 07. 03. 2012.

v období krize. Jinak se po celou dobu se „drží“ v plusových hodnotách. Navíc dalším bodem, který mluví pro vstup Turecka do EU je míra HDP na jednoho obyvatele. I když Turecko neokupuje jedny z prvních příček v rámci HDP v EU, dosahuje daleko lepších hodnot než Rumunsko a Bulharsko, kteří jsou členové EU od roku 2007. Inflace, další „nedostatek“ kvůli kterému by Turecko nemělo vstoupit do EU je od roku 1999, kdy dostalo kandidátský status, na sestupné tendenci, kdy nedochází k rapidním výkyvům. Navíc od roku 2003 je inflace neustále pod hranicí 20 %. Nezaměstnanost, která je považována za další problém Turecka, je vysoká hlavně v řadách žen. Turecko se tento „trend“ snaží snižovat průtokem peněz, které investují do rekvalifikací mladých tureckých žen. I když se nezaměstnanost žen v posledních letech snížila, je potřeba v tomto ohledu podnikat stále další kroky, které ženám napomohou najít uplatnění na trhu práce. Zemědělství, odvětví, které prodělává kompletní reformu v rámci programu GAP, je dle mého názoru největším problémem, na který odpůrci poukazují. Turecko je státem, kde převládá zaměstnanost v zemědělství nad zaměstnaností v průmyslu. Tento trend se projevuje zejména rozdíly mezi zemědělským jihovýchodem a průmyslovým severozápadem. Problém je proto nutno řešit zejména zvýšením kvality vzdělání, zdravotnictví, infrastruktury aj., aby se posílila konkurenceschopnost jak lidského, tak fyzického kapitálu, a tím došlo ke smazání rozdílů v sociální a regionální struktuře (Katircioglu 2007: 115).

Na druhé straně je Turecko opravdu důležitým partnerem, co se týče dovozu i vývozu produktů, a nejen jich. Může se stát důležitým „spoluhráčem“ v rámci dodávky energií do zemí EU. Turecko je také bohaté na mnohé nerostné suroviny, v čemž se naskýtá další možnost pro EU.

5. 2. Sociálně-kulturní aspekty

V této kapitole se budu věnovat třem zásadním problémům, které v tomto ohledu existují. Mezi nimi jsou demografická dynamika, migrace a náboženství. A i v tomto aspektu má Turecko jak zastánce, tak i odpůrce.

Nejčastějším argumentem v této oblasti je, že je turecká společnost založena na jiných hodnotách. Odpůrci poukazují na základy evropských hodnot, které spatřují v židovsko-křesťanském náboženství. Skutečnost, že velká většina Turků jsou muslimové, a tím se řadí do kultury východního středomoří, případnému vstupu Turecka do EU nenahrává (Tacar 2007: 130). Ačkoli je v dnešní době Turecko považováno za sekulární stát, dle odpůrců zde náboženský fanatismus hraje stále silnou roli (Šlechta 2007).

Další obava vychází z velkého počtu obyvatel, který dle odhadů během deseti let vzroste na 82 miliónů Turků a Turecko se tak stane početnější zemí než je Německo. V samotné Evropské unii již dnes žijí asi 3 miliony tureckých přistěhovalců, zvláště v Německu, Francii, Velké Británii a Nizozemsku. Integrace těchto imigrantů je spojena se značnými a obtížně řešitelnými problémy, které vycházejí právě z kulturních odlišností (Šlechta 2007). Ovšem málokterý stát je dnes homogenní z hlediska etnického původu, rasy, náboženství nebo jazyka. Na druhou stranu v současném světě, rozpor mezi různými etnickými a náboženskými skupinami je hlavním faktorem nedorozumění a konfliktu. Je nutné říci, že Evropská unie také není homogenní, a proto je důležité se zeptat, zda je schopna se vyrovnat s mnohem větší rozmanitostí, která by nastala po vstupu Turecka do EU (Gergelová 2007: 40).

Zastánci ovšem zastávají názor, že případný vstup Turecka do EU posílí tzv. globální *soft power* Evropy a přispěje k interkulturnímu dialogu mezi křesťanským a muslimským obyvatelstvem. Členství v EU by zároveň upevnilo tureckou demokracii a vyvrátilo tvrzení, že islám a demokracie nejdou dohromady. Úspěšná integrace Turecka do EU by v rámci interkulturního

dialogu sloužila jako dobrý příklad mírového soužití v dnešním rozděleném a problematickém světě (Domanič 2006).

5. 2. 1. Demografická dynamika

Na území Turecka žije 72 miliónů Turků, přičemž s neustálým nárůstem se počítá do roku 2050 (Domanič 2006). Turecko, jako rozvojová země, patří mezi státy, kde kromě zvyšující se porodnosti dochází i k poklesu úmrtnosti. Jen pro představu, mezi lety 1960-1965 činila úmrtnost 16,4 promile, ovšem v letech 2000 až 2005 se proti dřívějšímu snížila na 5,8 promile. Podle Světové banky byla v roce 2008 průměrná délka života turecké populace 69,4 let pro muže a 74,3 let pro ženy. Co se týče porodnosti, do druhé poloviny 20. století byla porodnost tureckých žen velmi vysoká. Ještě v roce 1960, na jednu ženu připadlo v průměru 6,2 dětí. Úhrnná plodnost značně poklesla, v roce 1978, kdy na jednu ženu připadlo 4,3 dětí a v roce 2008 už jen 2,11. Ovšem i takové číslo je daleko vyšší než ve většině ostatních evropských zemí.¹⁰⁷

Turecko se tak jako jeden z mála států na světě vyznačuje demografickou dynamikou. Turecká pracovní síla roste každý rok o více než 1 %. Dle statistik se počítá, že tento růst bude probíhat po dobu alespoň jedné další generace. Naproti tomu v zemích střední a východní Evropy se pracovní síla zmenšuje. Ovšem populační růst v Turecku s sebou přináší výhody pouze v případě růstu zaměstnanosti. Tak to ale v Turecku není. Populační růst tak může mít negativní dopad jak společenský, tak ekonomický. Proto by turecká veřejná politika měla klást větší důraz na vyřešení tohoto problému. Pokud tomu tak bude, Turecko může využívat demografickou dynamiku pro svůj ekonomický i společenský růst (Sklias 2009: 203).

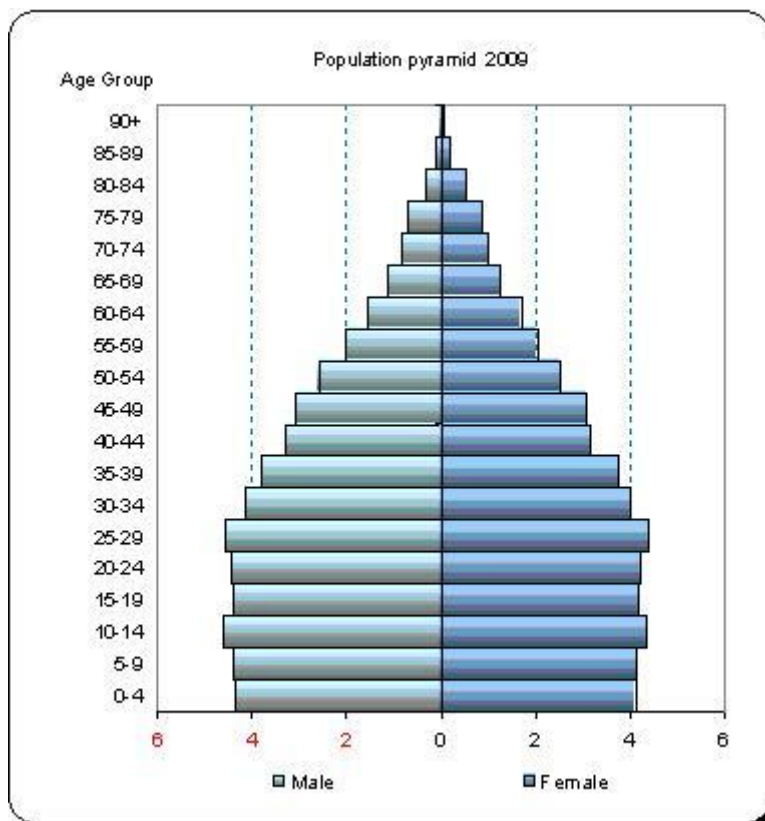
Jak již bylo řečeno, pracovní síla v Turecku roste, ovšem nepřináší ruku v ruce nová pracovní místa. Tento fakt je způsoben tím, že dynamický růst počtu obyvatel se odehrává ve východní části, která je považována za zaostalou díky agrárnímu charakteru. Z tohoto důvodu nová pracovní síla

¹⁰⁷ Berlin institut: 2010. Demographic Development in Turkey, Dostupné na: <http://www.berlin-institut.org/online-handbookdemography/turkey.html>, 07. 03. 2012.

v Turecku není schopná poskytnout žádné perspektivy. Neustále klesající podíl zemědělské půdy na jednoho obyvatele, pro mnoho lidí znamená nedostatek pracovního uplatnění a taktéž odkázání na životní minimum (Sklias 2009: 203).

Pokud ovšem spojíme pozitivní demografický profil Turecka, zejména ve srovnání se stárnoucí populací a problematické demografie EU, může mít i pozitivní ekonomický dopad na EU. Vzhledem k tomu, že v zemích EU bude v nejbližších letech chybět „mladá“ pracovní síla, mohlo by ji Turecko poskytnout (Sklias 2009: 204).

Tabulka č. 5 Věková pyramida v Turecku

Zdroj: Berlin institut: 2010. Demographic Development in Turkey, Dostupné na: <http://www.berlin-institut.org/online-handbookdemography/turkey.html>, 07. 03. 2012.

5. 2. 2. Migrace

Globalizace ekonomiky a technologický pokrok zvýšil mobilitu osob v různých formách. Nejčastější formou se stalo nelegální přistěhovalectví za

prací či obchodování s lidmi. Studie ukazují, že mnoho nelegálních migrantů opustilo své domovy z důvodu nezaměstnanosti, nedostatku potravy a v důsledku hospodářské krize. Ovšem existují i další faktory, které vedou k nelegálnímu přistěhovalectví. Mezi ně patří politický konflikt, etnické pronásledování, hrozba ze znásilnění aj. Nelegální migrace sebou nese rostoucí vliv bezpečnostních hrozeb, které mají vliv na vnitřní bezpečnost států, kam vlny migrantů přicházejí (Eris 2009: 99)

Pokud bychom se kontrárně podívali na Turecko, nelegální migrace, které probíhaly po několik desetiletí, ovlivnily vztahy mezi Tureckem a EU. Nejenže ovlivnily vnitřní bezpečnost EU, ale Evropská unie začala přikládat větší význam pro kandidátské země na plnění kapitoly *acquis* – spravedlnost a vnitřní věci. Na základě toho upozornila, že Turecko je země, která je konfrontována bezpečnostními hrozbami, které vyplývají zejména z geografické polohy (Eris 2009: 98). Hlavní obava plyne tedy z toho, že pokud by Turecko vstoupilo do EU, znamenalo by to platnost i tzv. Schengenské dohody o volném pohybu osob a lidí. Jelikož Turecko sousedí s Irákem, potenciálním teroristům by stačilo překročit turecké hranice a jejich pohyb po Evropě by byl zaručen (Šlechta 2007).

V současné době žije na území Evropské unie 3,5 miliónů Turků (Eris 2009: 98), kdy se Turkové na území dnešní EU dostali v rámci 6 migračních vln. První započala v 50. letech mezi léty 1956-61. Druhá vlna, která vznikla na základě dvoustranných dohod, se uskutečnila v letech 1961-1972. V letech 1972-1975 došlo k zaměstnání zahraničních pracovníků a legitimizaci nelegálních migrantů. Pokud na území dnešní EU byli zaměstnání Turečtí obyvatelé, zejména muži, jejich rodiny chtěli být s nimi, a tak v letech 1975-78 proběhla tzv. rodinná vlna. Na základě toho byla zavedena víza a v letech 1978-85, v tzv. páté vlně, došlo k velkému nárůstu o azyl, s tím, že ve státech EU rostla xenofobie vůči tureckým obyvatelům. V poslední vlně, která trvá od roku 1986 až dodnes, roste role etnických sdružení a poptávka po politických právech (Abadan-Unat 1995: 279).

Jak již bylo řečeno, migranti z Turecka – ať už Kurdové či Turkové, se v letech 1972-1975 stěhovali do západních zemí za prací. Ovšem jejich příliv byl pomalu zastavován v roce 1973 v důsledku ropné krize. Po sloučení rodin, které probíhalo do roku 1978, ovšem migrace nebyla zastavena (Abadan-Unat 1995: 290). Největší vlnu přistěhovalectví z Turecka zažila Evropská unie v roce 1980, kdy v Turecku došlo ke státnímu převratu v důsledku hospodářské krize. Toto byl ale jen jeden z důvodů, proč Turci opět migrovali do zemí EU. Dalšími byla v roce 1979 íránská válka a občanské války a konflikty, které se objevovaly na Blízkém východě (Eris 2009: 102). Během této doby bylo 40 % imigrantů v Západním Německu, Švýcarsku, Norsku a Švédsku mladších 18 let (Abadan-Unat 1995: 291). Další migrace, které proběhla v letech 1990, proběhla zejména na základě obav z Války v Perském zálivu a vnitropolitické situaci, kdy docházelo k násilí kolem Kurdského problému. Není proto divu, že většina vysídlených obyvatel byly Kurdové. Podle UNHCR (Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky) v tento rok požádalo v různých evropských zemích o azyl 340 tisíc uprchlíků (Eris 2009: 103).

Během posledních let je hlavním cílem EU, a prakticky i Turecka, zabránit nepravidelným migracím, které probíhají přes Turecko. Turecko se stává „cestou“ pro ty, kteří hledají azyl. V tomto ohledu tedy Turecko čelí veliké výzvě, jelikož má zastavit nepravidelné migrace přes své území, ale také zarazit diskriminaci mezi potencionálními žadateli o azyl. Turečtí zákonodárci prokázali své odhodlání v „řízení“ nelegální migrace a přijali proto několik zásadních reforem, které by toto úsilí měly podpořit (Eris 2009: 104). Turecko tedy musí zpřísnit kontrolu hranic. Obavy plynou zejména ze společných hranic se Sýrií, Irákem a Íránem. Pokud Turecko zvládne tento úkol, analytici se shodují, že se Turecko přiblíží Evropské unii.¹⁰⁸

¹⁰⁸ Huffington post: 2011. Turkey's Membership Of EU Would Have Security And Immigration Risks, MPs Say, Dostupné na: http://www.huffingtonpost.co.uk/2011/07/31/turkeys-membership-of-eu-_n_914466.html, 08. 03. 2012.

5. 2. 3. Náboženství

Náboženstvím 99 % obyvatel Turecka je islám¹⁰⁹, ovšem Turecko je považováno za sekulární stát bez jakéhokoli oficiálního náboženství. Během éry Osmanské říše byla legitimita odvozována právě od náboženství. Po pádu Osmanské říše se ovšem zakladatelé moderního Turecka rozhodli, že nejlepší bude oddělit náboženství od politiky a Turecko se tak stalo v roce 1937 sekulárním státem.¹¹⁰

I přesto, že je Turecko sekulárním státem, členství přináší řadu problémů. Nedostatečná integrace některých muslimských skupin v členských státech EU, rostoucí asertivita druhé generace muslimů a po celém světě nárůst fundamentalismu a islámského terorismu, oddalují vstup Turecka do EU. V roce 1999 Evropská rada, v návaznosti na historické rozhodnutí expandovat na východ, udělila kandidátský status Turecku. Ovšem útoky, které se od roku 1999 staly z řad muslimského obyvatelstva, dramaticky změnily politické klima a probudily pocity hlubokého znepokojení.¹¹¹ Etnické násilí se tak začalo spojovat zejména s islámem (Zürcher, Linden 2004: 16). Současně se tak vedou debaty o neschopnosti muslimů osvojit si a akceptovat evropské kulturní normy a muslimové jsou tedy prezentováni jako „ne-evropané“ (Tziampiris 2009: 69). Otázka, zda může Turecko přijmout evropeizaci islámu je zásadní, jelikož demografie a migrace ukazují, že pro Evropu se Turecko stává výhodným partnerem z hlediska pracovní síly.¹¹²

5. 2. 4. Politické náboženství

Jak již bylo řečeno, k sekularismu v Turecku došlo v roce 1937. Modernizace a de-islamizace se projevovala jak ve veřejném, tak v soukromém životě. Tento trend byl pozorován na vzestupu ne-islámských

¹⁰⁹ Ze zbylého 1 % obyvatel se většina hlásí ke křesťanství. Z nich jsou největší komunitou Arméni, dále jsou to řečtí ortodoxní stoupenci, kteří žijí na západě Turecka poblíž Řecka.

¹¹⁰ Country facts: 2010. Religion in Turkey, Dostupné na: <http://www.kwintessential.co.uk/articles/turkey/Religion-in-Turkey/156>, 08. 03. 2012.

¹¹¹ Jedním z příkladů je březen 2004, kdy proběhly teroristické útoky v Madridu.

¹¹² The Middle East forum: 2009. Islamist Approach Europe, Dostupné na: <http://www.meforum.org/2047/islamists-approach-europe>, 08. 03. 2012

stran, které byly velmi tolerantní. Jako příklad bych uvedla opětovné zavedení islámského vzdělání na školách. Tyto změny byly pozorovány zejména armádou a stoupenci kemalismu, kteří se drželi odkazu Atatürka. Poválečné období ovšem kemalismus vykládalo dvěma protichůdnými interpretacemi – jako průmyslovou kemalistickou vizi, které viděla sekularismus jako ochranu za svobodu myšlení proti islámu a na druhé straně jako neutrální sekularismus, která chtěl chránit od náboženského vlivu, ale s tím, že se stát zavazuje zachovávat svobodu náboženství (Zürcher, Linden 2004: 50).

Od roku 1960 se ovšem v Turecku objevují politická hnutí, která jsou založená na islámských principech. Nejznámější se stalo hnutí Necmettina Erbakana, které se soustředilo na posílení etiky a morálky ve vzdělání a výchově, boji proti korupci a na politické využívání náboženství. Kemalistický princip rovnosti práv pro muže a ženy zůstal nedotčen.¹¹³ V roce 1980 v důsledku vojenského převratu bylo ovšem Erbakanovo hnutí zakázáno a s ním ostatní nábožensky inspirované strany. Byla nastolena vojenská vláda, která silně vystupovala proti radikálnímu islámu a socialismu. Hlavním nástrojem moci se stal turecký nacionalismus. Islám se stal pouze jedním z mnoha prvků turecké identity, ale neméně důležitým. Vojenská vláda navázala na některé myšlenky, které vznikly v 60. letech 20. století jako reakce na myšlenky politické levice (Zürcher, Linden 2004: 51).

Krizi se nepovedlo zažehnat ani v 90. letech, kdy v září 1995 začala další politická krize. V Turecku v té době vládl konzervativní premiér Tansu Ciller (TTP) a Republikánská lidová strana (RPP). Tato koalice se ovšem v roce 1995 rozpadla. V prosinci tohoto roku se tak konaly předčasné volby, které vyhrála strana Refah s 21,3 % a 158 křesly, přičemž celkový počet členů křesel byl 550. V čele této strany stanul Necmettin Erbakan a tak nebylo divu,

¹¹³ Ženy v Turecku získaly volební právo v roce 1934 (Zürcher, Linden 2004: 51).

že ihned po zvolení svou politiku směřovala protiamericky (NATO) a protievropsky (EU).¹¹⁴

Ačkoli Erbakan byl proti integraci se Západem, tvořil koaliční vládu s Tansu Cillerem, jehož vláda zajistila v roce 1995 vstup Turecka do celní unie. Dne 28. února 1997 tak proběhl vojenský převrat, kdy Národní bezpečnostní rada vydala ultimáta k vládě potřebných k ochraně sekularismu. Nicméně armáda prostřednictvím nepřímého tlaku a upozornění možného kolapsu usnadnila rozpad koaliční vlády v červnu téhož roku.¹¹⁵

V roce 2002 vyhrává volby Erdoganova AKP (Strana spravedlnosti a rozvoje), která v parlamentních volbách zvítězila již třikrát za sebou. AKP a její politika přivedla Turecko na cestu ekonomického růstu¹¹⁶ a politické stabilizace. Pokrok v naplňování Kodaňských kritérií byl natolik pozitivní, že na prosincovém summitu EU v roce 2004, bylo rozhodnuto o zahájení přístupových rozhovorů s Tureckem na říjen 2005.¹¹⁷ AKP sebe samou vidí jako muslimský ekvivalent křesťansko-demokratické strany západní Evropy. Slíbila loajalitu sekularizovanému Turecku. AKP podporuje privatizaci a hlásá ekonomický liberalismus. Voličská základna AKP je poměrně široká, zahrnuje hlasy nejen od konzervativních vrstev turecké populace, ale i hlasy od malé buržoazie a podnikatelských vrstev, nicméně nejpočetněji zastoupenou voličskou skupinou, která sympatizuje s AKP, je reprezentována nábožensky orientovaným obyvatelstvem s nižší úrovní dosaženého vzdělání (jedná se zejména o venkovské obyvatelstvo z oblasti Anatólie). Což ovšem neznamená, že mezi voliči AKP nejsou velice vzdělání lidé. AKP patří mezi dobře organizované strany – její pobočky nalezneme i v těch nejzapadlejších místech Turecka. Lidé na vesnicích pokládají tuto stranu za nositele jejich

¹¹⁴ The Middle East forum: 1996. Turkey's Islamist Challenge, Dostupné na: <http://www.meforum.org/314/turkeys-islamist-challenge>, 08. 03. 2012.

¹¹⁵ Global security. org: Welfare Party, Dostupné na: <http://www.globalsecurity.org/military/world/europe/tu-political-party-rp.htm&usg=ALkJrhgU9CiQxpT31JGtw-8pXnjDHRrbg>, 08. 03. 2012.

¹¹⁶ Proto tato umírněná islamistická strana získává volební hlasy i od podnikatelských vrstev.

¹¹⁷ Revue politika: 2011. Turecký paradox, Dostupné na: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/1570/turecky-paradox>, 08. 03. 2012.

tradičních hodnot. I některé velké korporace podporují její neoliberalní politiku. Lidé z měst a sekularizované elity jsou skeptičtí k jejich vzdělávací politice a jsou proti její snaze legitimizovat nošení „muslimského šátku“ na univerzitách. Nechtějí přijmout žádnou formu islámu v politice, tzn., že jsou proti modernímu islámu a chtějí zachovat sekularizovaný stát. Radikální sekularisté jsou nositeli dědictví Demokratické strany. Dnes se otázka politického převratu nepředpokládá, díky demokratizaci a harmonizaci poměrů. Občanská společnost myslí, kdyby AKP takto hloupě neinklinovala k islámu, mohla by to být cesta k větší pluralitě a k občanskému porozumění a poklidného žití vedle sebe. Přestože AKP směřuje svůj program k tradičnímu islámu, podporu má jak ze Spojených států, tak i z Evropské unie.¹¹⁸

5. 2. 5. Odpůrci či zastánci?

Otázka demografie, migrace a náboženství je důležitá zejména pro Evropskou unii. Dynamická demografie by se mohla v příštích letech stát záchranou pro neobsazená pracovní místa na území Evropské unie. Nynější problém, který by ovšem mělo Turecko řešit, je najít prozatím pracovní uplatnění pro řadu obyvatel na východě země. Úzce spojena s demografickou dynamikou je migrace, která započala právě na základě nutnosti přijímání nových pracovních sil. Je tedy možné, že tato historie se bude opět opakovat. Ovšem v důsledku přijetí Turecka se Evropská unie ani tak neobává přílivu Kurdů z Turecka a tureckých občanů, spíše je zde hrozba snadného přístupu „sousedů“ Turecka přes turecké hranice do Evropské unie. Hlavním úkolem Turecka je zabezpečení jeho hranic před příliv radikálních muslimů do Evropy.

Náboženství, dle mého názoru nejvýraznější aspekt z těchto tří, se stává dalším bodem, proč nepřijmout Turecko do EU. Turecko je sekulárním státem od roku 1937 a žádná vláda tento charakter nezpochybnila. I tak na území Turecka žije více jak 70 miliónů obyvatel, kteří vyznávají islámské náboženství. Turecký islám se ovšem v mnohém liší od islámu v arabsky

¹¹⁸ The Middle East forum: 2009. Islamist Approach Europe, Dostupné na: <http://www.meforum.org/2047/islamists-approach-europe>, 08. 03. 2012

mluvících zemích. Tento „trend“ můžeme vidět zejména v boji Turecka proti radikálnímu islámu, fundamentalismu a terorismu. Politický islám v Turecku, z hlediska vítězné strany AKP, odpovídá politice křesťanských demokratů v EU. V posledních desetiletích došlo v Turecku k několika státním převratům, kterými turecká armáda, tradiční protektor tureckého sekularismu, demonstrovala svoji nespokojenost s praktikami islámsky orientovaných politických stran. Turecko je demokratickým státem významně se podílejícím na boji proti terorismu. Samotné Turecko muselo několikrát teroristickým útokům čelit.

Jak bylo řečeno v úvodu, Turecku celkově nenahrává jeho poloha. Turecko se tak řadí do kultury východního středomoří. Na druhou stranu, EU v roce 2004 prokázala, že nepopírá kulturu východního středomoří, když přijala do EU řecké Kypřany. Je tedy na Evropě, jak a zda vůbec se dokáže s rozmanitostí, kterou představuje přičlenění Turecka do EU, vyrovnat.

5. 3. Vnitropolitické hledisko

V této kapitole se budu věnovat třem zásadním problémům, které spolu úzce souvisí. Patří mezi ně dodržování lidských práv, soudní moc a vliv armády na území Turecké republiky. Tato kapitola se nejprve bude věnovat tomu, jak vůbec soudnictví v Turecku funguje, následně vlivu armády a nakonec porušováním lidských práv.

V této kapitole bych ráda podotkla, že vstup Turecka do Evropské unie neschvalují ani mezinárodní organizace, jakými jsou například Amnesty International nebo Human Rights Watch. Turecko patří nadále k zemím, v nichž dochází ve značné míře k porušování lidských práv, rovnosti mezi mužem a ženou, základních svobod včetně svobody vyznání a k diskriminaci menšin. Stále dochází k týrání vězňů a k nedůstojnému zacházení se ženami (Šlechta 2007).

Co se týče soudního systému, odpůrci jej považují za jakousi brzdu. Dle odpůrců je soudnictví v Turecku neefektivní, a tím zpomaluje hospodářské

reformy a otevírání trhů (Faucompret, Konings 2008: 158). Ovšem turecké soudnictví je brzda v dvojím slova smyslu. Na základě neefektivnosti právního systému v Turecku, dochází neustále k prodlužování soudních procesů, kdy jsou obvinění nuceni strávit roky ve vězení, než se dočkají verdiktu.¹¹⁹

Neefektivní soudnictví taktéž přispívá k porušování lidských práv. Na základě nedostatku zaměstnanců v soudním systému dochází k prodlužování právních procesů, a tím „odsouzení“ tráví ve vazbách více času než by měli.

Další problém, který odpůrci spatřují v turecké politice je vliv armády. Turecká armáda je druhou největší armádou NATO.¹²⁰ Aby Turecko mohlo vstoupit do Evropské unie, je nutné snížit sílu armády, která se v Turecku těší velké autonomii.¹²¹

Zastánci vstupu Turecka do Evropské unie poukazují na Turecké demokratické reformy a zlepšení ochrany lidských práv, které jsou obvykle přičítány vlivu Evropské unie. Zastánci tak v případném vstupu Turecka do Evropské unie vidí další motivaci Turecka, která by směřovala k radikálním změnám.

5. 3. 1. Soudní systém

Soudní systém v Turecku byl založen v roce 1926 podle vzoru švýcarského obchodního zákoníku, italského trestního zákoníku a švýcarského soudního řádu.¹²² Poslední ústava, která byla v Turecku přijata v roce 1982, obsahuje článek č. 9, který zaručuje nezávislost soudů a soudců, a zakazuje jakékoli zásahy vládních agentur a fyzických osob do činnosti soudů a soudců.¹²³ Turecký právní systém se skládá ze dvou typů soudnictví a

¹¹⁹ The Jakarta Post: 2012. Turkey to speed up notoriously slow legal system, Dostupné na: <http://www.thejakartapost.com/news/2012/01/18/turkey-speed-notoriously-slow-legal-system.html>, 12. 03. 2012.

¹²⁰ Turecká armáda čítá více než 610 tisíc vojáků.

¹²¹ ¹²¹ Turecká politika: Dostupné na: <http://www.turecko.org/politika.html>, 13. 03. 2012.

¹²² Judiciary, Dostupné na: <http://countrystudies.us/turkey/74.htm>, 12. 03. 2012.

¹²³ T. C. Anayasa Mahkemesi: 1982 Anayasası, Dostupné na: <http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=template&id=188&lang=0>, 12. 03. 2012.

to civilní a vojenské. Každé z těchto soudnictví se dále skládá z jednotlivých soudů.

Civilní soudy se skládají:

1. z civilních mírových soudů – Jedná se o soud s jedním soudcem, který je v každém okrese. Jeho pravomoc se vztahuje na všechny druhy pohledávek, pokud částka přesahuje 70 8000 tureckých lir, dále na povolení uzavřít manželství nezletilým nebo zkrátit dobu čekání na manželství, dále řeší případy vystěhování z hlediska neplacení nájmu.
2. z civilních soudů prvního stupně – Tento soud je základní soud v Turecku. Jeho pravomoc se vztahuje na všechny občanské případy kromě těch, které jsou v pravomocích civilních mírových soudů. Tento soud je přítomen v každém městě a okrese.
3. z trestních mírových soudů – Jedná se o nejnižší trestní soud, v němž rozhoduje jeden soudce. Opět je v každém okrese, ale může být dále dělen dle potřeby a počtu obyvatel.
4. z trestních soudů prvního stupně – Tento soud, opět s jedním soudcem v každém městě, se zabývá místní kriminální činností.
5. z centrálního trestního soudu - Centrální trestní soud zahrnuje přestupky a trestné činy, kdy je dotčený odsouzen k více než pěti letům odnětí svobody. Tento soud se skládá z předsedy senátu a dvou členů se státním zástupcem.
6. z obchodních soudů – Obchodní soud se skládá ze tří soudců – jednoho předsedy senátu a dvou členů. Pravomocí tohoto soudu jsou všechny druhy transakcí, které se týkají obchodních firem, továren nebo provozu závodu.¹²⁴
7. Odvolávacího (kasačního) soudu – Jedná se o soud, který jako poslední stupeň přezkoumává rozhodnutí a rozsudky nižších soudních jednotek. Soud je rozdělen do 30 komor podle jejich konkrétní specializované oblasti. Dvacet komor je tedy občanských a 10 komor trestních. Každá

¹²⁴ Republic of Turkey Ministry of Justice: Judicial systém, Dostupné na: http://www.justice.gov.tr/judicial_system/judicial_system.html, 12. 03. 2012.

ze smluvních stran ve věcech občanských a trestních může požádat Odvolací soud o přezkoumání rozhodnutí soudu nižšího.¹²⁵

8. Ústavního soudu – Ústavní soud přezkoumává ústavnost zákonů a vyhlášek, jakož i jednací řád Národního shromáždění Turecka. Turecký ústavní soud má mj. velkou politickou moc. Tento fakt jsme mohli zaznamenat v roce 2008, kdy chtěl Ústavní soud zrušit stranu Spravedlnosti a rozvoje (AKP), jež má podporu tureckých obyvatel, což dokazuje její vítězství ve třech volbách po sobě jdoucích, tak i podporu Evropské unie.¹²⁶
9. Správního soudu – Správní soud se skládá z rady státu, Kasačního soudu a různých správních soudů prvního stupně. Tento soud má řešit správní spory a vydává stanoviska k návrhům právních předpisů předložených předsedou vlády a Radou ministrů.¹²⁷

Vojenské soudy tvoří:¹²⁸

1. Vojenské a bezpečnostní soudy prvního stupně – Tyto soudy řeší trestné činy spáchané vůči ostatnímu vojenskému personálu, zločiny spáchané ve vojenských táborech nebo trestné činy spojené s vojenskou službou a povinností.
2. Nejvyššího vojenského správního soudu - Nejvyšší vojenský správní soud je první a poslední instancí, která se zabývá vojenským personálem a vojenskou službou, i když jsou takové akty a opatření, jež jsou prováděna civilními orgány.
3. Vojenského odvolávacího (kasačního) soudu – Tento soud přezkoumává dosavadní rozhodnutí a rozsudky vojenských soudů nižší instance.¹²⁹

¹²⁵ Judiciary, Dostupné na: <http://countrystudies.us/turkey/74.htm>, 12. 03. 2012.

¹²⁶ Turecká politika, Dostupné na: <http://www.turecko.org/politika.html>, 12. 03. 2012.

¹²⁷ Judiciary, Dostupné na: <http://countrystudies.us/turkey/74.htm>, 12. 03. 2012.

¹²⁸ Vojenské soudy mj. vykonávají svou jurisdikci nad vojenským personálem.

¹²⁹ HR-Net: THE CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF TURKEY. Judicial power, Dostupné na: http://www.hri.org/docs/turkey/part_iii_3.html, 12. 03. 2012.

V roce 2006 Komise vydala zprávu, kde uvedla veškeré nedostatky tureckého soudnictví. Jako první Komise upozornila na nedostatek soudců v rámci jurisdikce. Soudci jsou tak zahlceni administrativní prací a rozsudky jsou z tohoto důvodu pomalé a často rozporuplné. V průzkumech, které byly provedeny Komisí, bylo odhaleno, že v jednotlivých případech se ukázal rozpor v přístupu k soudnímu výkladu právních předpisů. Dále Komise upozornila na propojení soudní moci s mocí výkonnou. Ministr spravedlnosti předsedá Vysoké radě soudců a státních zástupců. Vysoká rada tak musí poslouchat rozkazy inspekce Rady ministerstva spravedlnosti. Na základě „spolupráce“, kterou ministerstvo spravedlnosti označuje za „úzkou“, mohou státní zástupci porušovat práva obžalovaných (Faucompret, Konings 2008: 158).

Na základě těchto skutečností Turecko přijalo některá opatření, která Komise označila jako úspěšná. Jedním z nich je zaměstnání 620 nových soudců, kterým bylo zajištěno vzdělávání, které je nutné pro zajištění reformy. Ministerstvo spravedlnosti a Justiční akademie tak pokračovala v poskytování rozsáhlého školení týkající se nového trestního zákoníku a trestního řádu. Soudy mají dále uplatňovat Evropskou úmluvu o lidských právech. Úřady se zaměřily na provádění nového trestního zákoníku a trestního řádu. Určitého pokroku bylo dosaženo i na základě nestrannosti soudců (Faucompret, Konings 2008: 159).

V tureckém zákonodárství jsou ovšem nadále přítomny zákony, které nejsou slučitelné s evropským právem. Článek 301 tureckého trestního zákoníku omezuje svobodu projevu. Každá urážka tureckého národa nebo Turecké republiky je klasifikována jako trestný čin s dobou odnětí svobody od 6 měsíců do 2 let. Tento zákon prakticky znemožňuje jakoukoli kritiku turecké vlády, soudů a dalších státních institucí. Podle tohoto zákona byl zakázán provoz internetového serveru youtube.com, poté co se zde objevila videa zesměšňující bývalého tureckého prezidenta Kemala Atatürka. Svobodu projevu také podkopalo soudní řízení s mediální skupinou Doğan. Daňoví

správci při finanční kontrole udělili této firmě velice vysoké, téměř likvidační pokuty, které měly zřejmě odradit médium od kritických reportáží o turecké vládní straně. Nedávno byla mediální skupina Doğan osvobozena od jedné pokuty, ovšem stále s ní probíhá další soudní řízení. Turecký právní systém tedy ještě není v souladu s evropským právem (Karcilioğlu 2008).

Soudní systém je tedy stále narušen značnými nedostatky. OECD proto navrhla nezbytné reformy. Mezi ně patří: zjednodušení právních řádů, modernizace odborných vzdělávacích kapacit pro justiční úředníky a poskytnutí odpovídajících mezd soudců a odstranění zákonů, která omezují lidská práva (Faucompret, Konings 2008: 159).

Dle rozhovoru, z ledna 2012, s ministrem spravedlnosti Turecka Sadullahem Erginem, vláda připravila legislativu, která má urychlit pomalý turecký právní systém. Jedná se o balíček změn 100 zákonů, které by měly do parlamentu putovat co nejdříve, jelikož tyto změny se budou týkat asi 2 miliónů probíhajících soudních řízení.¹³⁰

5. 3. 2. Turecká armáda

Turecko se nachází v centru Kavkazu, Středním východě a na Balkáně, které patří k nejvíce nestabilním regionům na světě. Proto je obranná politika Turecka směřována k zachování nezávislosti, svrchovanosti, územní celistvosti a ochraně zájmů země. Základní cíle ozbrojených sil na území tureckého státu jsou popsány v ústavě. Ozbrojené síly tak mají reagovat na bezpečnostní problémy a krize, dále čelit nejistotě a zajistit bezpečnost Turecka proti vnitřnímu i vnějšímu riziku.¹³¹

Turecká armáda je již dlouho považována za garanta sekulární republiky. Dokladem toho jsou převraty provedené v roce 1960, 1980 a 1997. Armáda tak v krizovém stavu zasahuje do politiky, a v tomto ohledu se stává

¹³⁰ The Jakarta Post: 2012. Turkey to speed up notoriously slow legal system, Dostupné na: <http://www.thejakartapost.com/news/2012/01/18/turkey-speed-notoriously-slow-legal-system.html>, 12. 03. 2012.

¹³¹ All about Turkey: Turkish army, Dostupné na: <http://www.allaboutturkey.com/army.htm>, 16. 03. 2012.

překážkou pro úplnou demokracii v Turecku. Poslední zásah chtěla armáda provést v roce 2007, kdy na internetových stránkách ministerstva obrany zveřejnila námitky proti nynějšímu prezidentu Abdullahovi Gülovi a jeho manželce. Ta se rozhodla nosit šátek, který je ve státních institucích zakázán jako symbol islámského fundamentalismu.¹³²

Jak bylo řečeno, turecká armáda má zajistit jak vnitřní, tak vnější bezpečnost. Bezpečnost je zajištěna jednou z největších armád na světě. Ozbrojené síly Turecka jsou větší než francouzské a britské, přičemž v turecké armádě je téměř 610 tisíc mužů¹³³ a dalších 380 tisíc je v rezervě. Tím se stává druhou největší armádou v NATO, po Spojených státech amerických a 8. největší z hlediska počtu aktivních vojáků na světě.¹³⁴

Z hlediska počtu vojáků je turecká armáda velká, ale velikost nedělá armádu silnější.¹³⁵ Většinu zaměstnanců tureckých ozbrojených sil tvoří vojáci v základní vojenské službě.¹³⁶ AKP se v rámci svého volebního programu z roku 2010 rozhodla pro radikální změny v armádě. Tato změna by měla přinést zvýšení počtu vojáků z povolání, a tím podpořit placenou vojenskou službu. Analytici tak tvrdí, že plně profesionální síla s 300 tisíci vojáky by dokázala zaručit národní bezpečnost Turecka. Armáda toto ovšem odmítá z hlediska obrovských nákladů, které představují mzdy pro profesionální vojáky. Země již dnes do obrany vynakládá téměř 19 miliard dolarů, což tvoří asi 2 % hrubého domácího produktu Turecka.¹³⁷

¹³² The economist: 2010. The Turkish army. Coups away, Dostupné na: <http://www.economist.com/node/15505946>, 20. 03. 2012

¹³³ UNHRC: 2001. Turkey/military service, Dostupné na: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/467010bd2.pdf>, 20. 03. 2012.

¹³⁴ All about Turkey: Turkish army, Dostupné na: <http://www.allaboutturkey.com/army.htm>, 16. 03. 2012.

¹³⁵ Hurriyet Daily News: 2010. Mandatory military service up for debate in Turkey, Dostupné na: <http://www.hurriyetaidailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=turkey-seeks-to-solve-key-social-issue-of-military-service-2010-10-15>, 20. 03. 2012.

¹³⁶ UNHRC: 2001. Turkey/military service, Dostupné na: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/467010bd2.pdf>, 20. 03. 2012.

¹³⁷ The economist: 2010. The Turkish army. Coups away, Dostupné na: <http://www.economist.com/node/15505946>, 20. 03. 2012

V současné době, turečtí muži starší 20 let musí nastoupit do povinné vojenské služby. Tato povinnost trvá až do 41 let, kdy výjimku tvoří zdravotně postižení a duševně nemocní. Mužům, kteří studují na vysokých školách je taktéž udělena výjimka. Vojenskou službu mohou odložit až po skončení studia. Délka základní vojenské služby se na základě vzdělání liší. Pro muže se základním a středoškolským vzděláním je délka vojenské služby 15 měsíců, pro vysokoškoláky s hodností důstojníka a poručíka v trvání 12 měsíců a pro vysokoškoláky s hodností pěšáka 6 měsíců.¹³⁸ Povinná vojenská služba je v mnoha ohledech riskantní. Tisíce vojáků je během ní zabito, většinou na jihovýchodě a východě Turecka, kdy tito vojáci bojují proti terorismu a straně PKK, které se budu podrobněji věnovat v zahraničně-politickém hledisku. Stovky vojáků dále umírají při nehodách, neúspěšných manévrech a další v důsledku sebevražd.¹³⁹

5. 3. 3. Porušování lidských práv

Turecká republika je fungující parlamentní demokracií. I když v historii byla demokracie a lidská práva samostatnou složkou, lidská práva jsou dnes považována za nezbytnou složku v rámci demokracie. V dnešním světě, stejně jako v procesu evropské integrace, není možné uvažovat o demokracii bez lidských práv, ani na druhé straně není možné si představit lidská práva bez demokracie. Pokud úplná realizace demokracie vyžaduje ochranu, propagaci a rozšíření lidských práv a svobod, potom lidská práva potřebují demokracii na jejich ochranu. Mimoto prohlubování a upevňování demokracie v zemi závisí do značné míry právě na ochraně a rozšíření lidských práv (Düzgit, Keyman 2007: 72).

Turecko samo sebe považuje za demokratický stát, a bez pochyby je demokracií, zprávy o porušování lidských práv jsou ale neustálým problémem,

¹³⁸All about Turkey: Turkish army, Dostupné na: <http://www.allaboutturkey.com/army.htm>, 16. 03. 2012.

¹³⁹Hurriyet DailyNews: 2010. Mandatory military service up for debate in Turkey, Dostupné na: <http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=turkey-seeks-to-solve-key-social-issue-of-military-service-2010-10-15>, 20. 03. 2012.

který brání vstupu Turecka do EU. Lidská práva jsou omezována zejména bezpečnostními silami, které jednájí v mnoha případech nezákonně.¹⁴⁰ Neadekvátní zásahy, které se projevují zejména mučením, vězněním, zneužíváním a použitím nepřiměřené síly, zůstávají nadále na území Turecka rozšířeny, i když se počet hlášených případů snížil.¹⁴¹ Nedostatek univerzálního a okamžitého zastoupení státními zástupci, dlouhá doba trvání vazby pro politické vězně a kultura beztrestnosti jsou hlavními faktory v páchání násilných činů prováděných policií a dalšími bezpečnostními složkami. Podmínky ve vězení jsou pro politické vězně také špatné. Navzdory zlepšením, která jsou hlášána ze strany Komise EU, věznice jsou plně naplněny¹⁴², a tak jen během roku 2000 zemřelo 48 vězňů v rámci podmínek, které jsou zde nastaveny.¹⁴³ Tyto hodnoty jsou ovšem klesající. Důkazem je rok 2010, kdy bylo hlášeno 29 mrtvých.¹⁴⁴

Zpráva vydaná v roce 2012, shrnující rok 2011 ovšem upozornila, že mučení a špatné zacházení s demonstranty, vězni atd. stále přetrvává. V listopadu 2011 tak Výbor OSN proti mučení vydal řadu doporučení pro orgány v boji proti řadě obvinění z mučení, které se stalo znepokojujícím během přezkumu lidských práv v rámci zásahu bezpečnostními složkami.¹⁴⁵

Dalšímu porušování lidských práv jsou vystaveny ženy. Násilí páchané na ženách, zejména domácí násilí, zůstává neustále přítomno na území Turecké republiky. Zpráva vydaná Amnesty International v roce 2004 ostře kritizovala tureckou vládu a soudnictví v důsledku jejich „nečinností“ v rámci násilí na ženách. Tato zpráva uvedla, že v Turecku se oběťmi domácího násilí

¹⁴⁰ Jurist Legal Intelligence: Constitution, Government & Legislation, Dostupné na: <http://jurist.law.pitt.edu/world/turkey.htm>, 12. 03. 2012.

¹⁴¹ U. S. Department of State: 2011. 2010 Human Rights Report: Turkey, Dostupné na: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2010/eur/154455.htm>, 12. 03. 2012.

¹⁴² V roce 2010 bylo na území Turecka 371 věznic s projektovou kapacitou 114 tisíc vězňů, přičemž v tureckých věznicích k tomuto roku bylo 121 tisíc vězňů.

¹⁴³ Jurist Legal Intelligence: Constitution, Government & Legislation, Dostupné na: <http://jurist.law.pitt.edu/world/turkey.htm>, 12. 03. 2012.

¹⁴⁴ U. S. Department of State: 2011. 2010 Human Rights Report: Turkey, Dostupné na: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2010/eur/154455.htm>, 12. 03. 2012.

¹⁴⁵ Amnesty international: 2012. Annual Report 2011, Dostupné na: <http://www.amnesty.org/en/region/turkey/report-2011>, 13. 03. 2012.

stává až polovina žen v Turecku. Turecká policie byla v tomto ohledu kritizována za nedostatečné vyšetřování případů domácího násilí. Dále, jak již bylo řečeno, je kritizováno soudnictví, kdy ženy mají odepřený účinný přístup ke spravedlnosti. Amnesty vyzvala tureckou vládu, aby zajistila „přístřešky“ pro oběti domácího násilí a vyzvala státní zástupce a policejní vyšetřovatele sledovat útoky, které jsou prováděny na ženách.¹⁴⁶

V roce 2007 byl tedy vládou přijat Vládní Národní akční plán, který měl být zdrojem potlačení domácího násilí. Ovšem ani na základě tohoto plánu nebyl zaznamenán, v důsledku nedostatku koordinace, nedostatečného přidělování nejen finančních prostředků, ale také nedostatku měřitelných cílů, značný pokrok.

Dále nebylo obětem domácího násilí poskytnuto dostatečné množství azylových domů. Počet tureckých azylových domů se ovšem zvyšuje. V roce 2010 bylo na území Turecka 49 azylových domů, přičemž tento počet se navýšil v následujícím roce o osm. I přesto je kapacita azylových domů stále nedostatečná.¹⁴⁷

K dalšímu porušování práv jsou vystavovány etnické menšiny. Omezení a diskriminace etnických menšin přetrvává, zejména pokud jde o kurdské menšiny. Kurdové, kteří žijí na jihovýchodě Turecka, tvoří přibližně 20 % tureckého obyvatelstva, přesto jsou jejich práva stále potlačována. Častým omezením je svoboda pohybu. Pokud se Kurdové stěhují na Západ země, většinou jsou násilně přesídleni zpět do svých vesnic na jihovýchodě země. Pobočky několika významných nevládních organizací jsou na jihovýchodě země uzavírány na dobu neurčitou. Vláda tak vyvíjí nepřiměřený tlak na kurdské národnostní nevládní organizace na jihovýchodě.¹⁴⁸ Kurdové si dále stěžují na diskriminaci, která podle jejich slov trvá již několik desítek let. Turecká vláda se tak rozhodla dát více práv a příležitostí Kurdům, kteří

¹⁴⁶ BBC News: 2004. Turkey 'fails to protect women', Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3768847.stm>, 13. 03. 2012.

¹⁴⁷ Amnesty international: 2012. Annual Report 2011, Dostupné na: <http://www.amnesty.org/en/region/turkey/report-2011>, 13. 03. 2012.

¹⁴⁸ Judiciary, Dostupné na: <http://countrystudies.us/turkey/74.htm>, 12. 03. 2012.

čtvrtstoletí bojují za svá práva. Turecká vláda chce zrušit omezení týkající se používání kurdštiny. Do roku 2009 přitom platilo nařízení, že kdo používá na veřejnosti kurdštinu, může skončit ve vězení. Kurdským politikům tak během volební kampaně v roce 2010 bylo dovoleno hovořit mateřským jazykem.¹⁴⁹ Volby v roce 2010 se tak měly stát novou kapitolou zastoupení Kurdů ve vládě. Potom, co soudní dvůr zamítl propuštění několika nově zvolených členů parlamentu z vězení, pro-kurdští nezávislí kandidáti (členové parlamentu) za BDP (Strana míru a demokracie a CHP (Republikánská lidová strana) bojkotovali zahajovací jednání parlamentu, a tím se vztahy mezi Kurdy a Tureckem opět zhoršily.¹⁵⁰

Je důležité zmínit, že na území Turecka nedochází pouze k porušování práv různých skupin obyvatelstva, ale jsou omezována i základní práva a svobody, které by měly být zajištěny všem občanům. I když je v Ústavě zakotvena svoboda projevu, pohybu a sdružování, dochází k jejich porušování. Dalším vážným problémem je i porušování svobody tisku.¹⁵¹ Úřady zakazují vydávat či dokonce zabírají četné publikace a noviny, které mohou být vydány jen na základě provedení cenzury. Vláda dále omezuje svobodu shromažďování, což se nejčastěji projevuje zadržením demonstrantů, kterému jsem se věnovala dříve.¹⁵²

V roce 2011 i nadále byla porušována dětská práva. Většina dětí byla stíhána za účast na demonstracích. Ovšem následně byla zbavena obvinění. Nicméně nedostatky v soudnictví pro mladistvé a absence dětských soudů v některých provinciích, prodlužují vyšetřování, a tak jsou obviněné děti drženy déle ve vazbě.¹⁵³

¹⁴⁹ ČT24: 2009: Turecká vláda posílí práva Kurdů, Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/72534-turecka-vlada-posili-prava-kurdu/>, 13. 03. 2012.

¹⁵⁰ Wordpress.org: 2011. The Kurdish Struggle for Identity in Turkey, Dostupné na: <http://worldpress.org/Europe/3790.cfm>, 13. 03. 2012.

¹⁵¹ Human Rights: Turkey, Dostupné na: <http://www.policyproject.com/matrix/matrix2.cfm?country=Turkey>, 12. 03. 2012.

¹⁵² Judiciary, Dostupné na: <http://countrystudies.us/turkey/74.htm>, 12. 03. 2012.

¹⁵³ Amnesty international: 2012. Annual Report 2011, Dostupné na: <http://www.amnesty.org/en/region/turkey/report-2011>, 13. 03. 2012.

5. 3. 4. Odpůrci či zastánci?

Vnitropolitické hledisko je bezpochyby aspektem, ve kterém Turecko musí podniknout mnohé kroky. V neefektivním soudnictví, v porušování základních lidských práv, v porušování práv dětí, žen a národnostních menšin jsou spatřovány nedostatky, které oddalují vstup Turecka do EU. I když se Turecko v mnoha z těchto hledisek snaží podnikat kroky, navržené ať už Evropskou komisí či OECD, problémy řeší jen částečně či v krátkodobém horizontu.

V otázce vnitropolitického hlediska se dále setkáváme ještě s jedním problémem a to armádou Turecka, která má v Turecku stále velký vliv a není dostatečně profesionalizována. Turecká vláda by tento problém měla vyřešit řadou reforem. Pokud armáda může neustále zasahovat do politiky, tento fakt se opět stává důvodem, proč Turecko nepřijmout do EU. Otázka profesionalizace a reformace pravomocí armády by mohla být vyřešena přijetím nové ústavy, na které kabinet pracuje.

Vliv EU je i tak na Turecko velký. K nejvýraznějším změnám došlo obvykle v době, kdy měla EU rozhodovat o dalším osudu turecké žádosti a zejména pak po uznání Turecka jako kandidátské země. Turecké vlády řadí vstup do EU mezi své hlavní priority a zlepšení ochrany lidských práv explicitně spojují s přístupovým procesem. Je tedy otázkou, zda se Turecko, i přes mezery, které jsou obsaženy v tomto hledisku, stane členským státem a jestli se poté na základě větší pomoci EU dokáže vypořádat s problémy, které souvisí s lidsko-právním vztahem.

5. 4. Zahraničně politické hledisko

V této kapitole se budu věnovat přínosům, které by při případném vstupu mohlo Turecko do Evropské unie přinést. Ovšem každá mince má svou odvrácenou stranu. Odpůrci členství poukazují na polohu Turecka. Turecko je označováno za „křižovatku“. Leží v Asii i v Evropě a prezentuje se jako muslimská země, která chce být součástí Evropy (Akule 2007: 24). Na základě

polohy Turecka vzniká několik problémů, které představují vztahy s Kyprem, Řeckem, Arménií a národnostní menšinou, která žije na jihovýchodě země – Kurdy. Problém Kypru je ovšem považován z výše jmenovaných za nejvíce závažný. Členství v EU předpokládá, že státy přistupují do tohoto spolku s určitou pokorou a uznáním ostatních členských států. Turecko má zájem na vstup do EU a přitom nehodlá uznat Kypr. Kyperská republika v roce 2004 odmítla plán OSN na sjednocení ostrova, a tak komplexní vyřešení tohoto problému se zdá nemožné (Šlechta 2007).

Zastánci vstupu Turecka do EU zdůrazňují úlohu Turecka při zvyšování významu EU jako globálního hráče a tvrdí, že by Turecko mohlo fungovat jako most mezi Evropou a islámským světem a stát se velmi užitečným partnerem, jenž by EU napomohl dosáhnout jejich zahraničněpolitických cílů (Akule 2007: 24). Zastánci vstupu dále poukazují na globální bezpečnost. Turecko je již od roku 1952 členem NATO a přispívá k evropské bezpečnosti a obranné politice. Dále se účastnilo všech vojenských operací vedených EU s výjimkou operace v Konžské demokratické republice. Turecko podporuje snahy EU zaměřené na stabilizaci výbušných regionů, jež představují jádro bezpečnostních zájmů Evropy – terorismu, nelegálního obchodu s drogami, zbraněmi a lidmi (Domanič 2006).

5. 4. 1. Turecko a Arménie

Turecko a Arménie mají společnou více než osmisetletou historii. V posledních desetiletích se rovnováha již tak dost křehkých mezinárodních vztahů vyhrotila. Jeden z největších, nevyřešených mezinárodních problémů, který přetrvává dodnes, je vztah Arménie a Osmanské říše během první světové války. Problematika genocidy/masakru arménského obyvatelstva na počátku 20. století na území bývalé Osmanské říše je nevyřešená a je dalším sporným bodem na cestě Turecka do EU.

Události z roku 1915 patří k nejkřivějších bodům osmanské historie. Existuje obecná shoda, že stovky tisíc Arménů v letech 1915-1916 zemřely

v důsledku deportace osmanskými Turky z východní Anatólie do syrské pouště. Zde byli postupně zabiti nebo zemřeli hladem a na nejrůznější nemoci.¹⁵⁴ Turecká vláda ovšem dodnes genocidu spáchanou osmanskou armádou popírá. Základním argumentem popření používaným Tureckem je, že genocida nikdy neproběhla. Ovšem taktika popírání se během průběhu let posunula. V období po druhé světové válce se Turecko snažilo „najít obětní beránky“, kteří nesou vinu za tento čin. Mezi ně patřili bezohlední úředníci, Kurdové a zločinci. Následovalo diplomatické úsilí a politický tlak v oblastech, ve kterých to bylo jen možné.¹⁵⁵

Stejně tak jako se rozcházejí postoje těchto dvou států, zda došlo ke genocidě a zda v ní „mělo prsty“ Turecko či nikoli, rozchází se i čísla, která zobrazují počet obětí tohoto masakru. Zatímco Arménie udává až 1,5 miliónů obětí¹⁵⁶, Turecko jen 600 tisíc.¹⁵⁷

V pořadí druhá událost, která vedla k rapidnímu zhoršení vztahů mezi Tureckem a Arménií, byl spor o Náhorní Karabach. Spor, za připojení oblasti k Arménii, vypukl v únoru 1988 ve správním středisku Náhorního Karabachu Stěpanakertu. Turecko vidí spor o Náhorní Karabach jako konflikt mezi dvěma státy, resp. mezi Arménií a Ázerbájdžánem. Boje skončily v roce 1994, kdy bylo uzavřeno příměří, ovšem mírová smlouva mezi těmito dvěma státy dosud nebyla podepsána. Náhorní Karabach je stále mezinárodně uznávanou součástí Ázerbájdžánu.¹⁵⁸ Na druhou stranu má tato oblast svou ústavu, parlament, vládu i prezidenta. Zatímco Ázerbájdžán usiluje o navrácení

¹⁵⁴ BBC: 2010. Q&A: Armenian genocide dispute, Dostupné na: <http://www.bbc.co.uk/2/hi/6045182.stm>, 20. 02. 2012.

¹⁵⁵ Armenian National Committee of America: The Armenian genocide and Turkey's Attempt to Deny It, Dostupné na: <http://www.anca.org/genocide/denial.php>, 20. 03. 2012

¹⁵⁶ tamtéž

¹⁵⁷ Republic of Turkey ministry of foreign affairs: The Armenian Allegation of genocide The issue and the facts, Dostupné na: <http://www.mfa.gov.tr/the-armenian-allegation-of-genocide-the-issue-and-the-facts.en.mfa>, 20. 03. 2012.

¹⁵⁸ Washington DC: 2005. Nagorno Karabakh conflict, Dostupné na: http://www.nkrusa.org/nk_conflict/chronology.shtml, 20. 03. 2012.

Karabachu, Arménie prosazuje jeho nezávislost. Nyní je Náhorní Karabach považován za enklávu, která je součástí jakési "konfederace".¹⁵⁹

Příměří v tomto sporu stále narušují krvavé přestřelky a politici obou zemí se "předhánějí" ve válečné rétorice. Ázerbájdžán a Turecko odmítají spolupracovat s Arménií, dokud nebude konflikt vyřešen. V dubnu roku 1993 napjatá politická situace mezi Arménií a Tureckem tak vyvrcholila uzavřením mezinárodních hraničních přechodů mezi oběma státy. Arménie se dále nemohla účastnit projektů ropovodu Baku-Tbilisi-Ceyhan či železničního spojení Baku-Tbilisi-Kars. Právě ucházející ropné výnosy mají být přesvědčivým tlakem na Arménii, aby ustoupila. V obou státech je ale problém nadále vnímán jako otázka národní hrdosti, a tak jsou v tomto ohledu arménsko-turecké vztahy stále nevyřešeny.¹⁶⁰

Rok 2009 se zdál být průlomovým pro obě země. Turecko a Arménie v tomto roce podepsaly dohodu o normalizaci vztahů. Podepsáním smlouvy se měly otevřít hranice mezi Arménií a Tureckem. Smlouva z Curychu byla bez pochyby významná pro obě strany. Pro Arménii znamená otevření hranic s Tureckem hospodářský rozvoj, jelikož se jedná o vnitrozemský stát. Na druhé straně by Turecku měla dohoda usnadnit vstup do EU, jelikož prokázalo zájem vyrovnat se s minulostí.¹⁶¹ Na základě této dohody do dneška hranice mezi Tureckem a Arménií stále nebyly otevřeny.

5. 4. 2. Turecko a Řecko

Řecko a Turecko, dva nejvlivnější státy v prostoru východního Středomoří a jižního Balkánu mají více než 3 000 let trvající historii. Turecko je pro Řecko mocným sousedem, jelikož počet jeho obyvatelstva je 6x větší než

¹⁵⁹ Týden.cz: 2008. Krvavý příběh Náhorního Karabachu začal před 20 lety, Dostupné na: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/rusko-a-okoli/krvavy-pribeh-nahorniho-karabachu-zacal-pred-20-lety_43213.html, 20. 03. 2012.

¹⁶⁰ tamtéž

¹⁶¹ ČT24: 2009. Historická dohoda mezi Arménií a Tureckem byla nakonec podepsána, Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/69249-historicka-dohoda-mezi-armenii-a-tureckem-byla-nakonec-podepsana/>, 21. 03. 2012.

má Řecko (Barchard 1998: - 26).¹⁶² Jak novodobý řecký národ, tak moderní řecký stát se vymezovaly proti osmanské říši. Ideologové řeckého národního hnutí vědomě pěstovali představu Turka jako krvelačného a barbarského utlačovatele a nepřítele řeckého národa. Vítězný boj tureckých nacionalistů proti řecké expanzi v Malé Asii v letech 1921-1922 sehrál klíčovou roli v procesu přetváření osmanských Turků v moderní turecký národ a vzniku Turecké republiky. V tureckém národním povědomí se taktéž vytvořil negativní obraz Řeků, v tomto případě jako „vypočítavců“ ochotných se spojit s kýmkoliv v neprospěch Turecka (Hradečný 1999: 8).

Základem řecko-tureckých vztahů se stala v roce 1923 Lausannská mírová smlouva, která nastolila vyváženou rovnováhu mezi oběma státy do konce let 30., a po skončení 2. světové války, do poloviny 50. let (Barchard 1998: 26). V tomto období oba státy upřednostnily společný postup nad vzájemnými diferencemi, v prvním případě z obavy pronikání fašistických vlivů a v druhém případě ze strachu z expanze Sovětského svazu (Hradečný 1999: 9). Turecko a Řecko spolu koexistovaly bez větších konfliktů do roku 1954 (Barchard 1998: 26). Ještě před tím se ovšem oba státy v roce 1952 staly členy NATO.¹⁶³ Rok 1954, kdy oba státy začaly upřednostňovat svoje etnikum na ostrově, sebou přinesl dlouhý vleklý spor, tzv. otázku Kypru (Barchard 1998: 27), které se podrobněji budu věnovat v další kapitole. Řecko-turecké napětí, které se vleklo právě od roku 1954, ještě zesílilo, když v roce 1981 Řecko vstoupilo do ES a Turecko ne (Barchard: 1998: 27). Přestože Turecko dostalo již v druhé polovině sedmdesátých let ze strany Bruselu ujištění, že Athény nebudou moci narušovat vývoj vztahů mezi Ankarou a Bruselem, vývoj událostí tento předpoklad nepotvrdil. Přijetí Řecka se pro něj samotné stalo strategicky významnou výhodou, jelikož získalo „na vrh“ nad Tureckem. Řecko

¹⁶² Online dostupné na:

http://www.cer.org.uk/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2011/p093_turkey-2011.pdf, 22. 03. 2012.

¹⁶³ Asociace pro mezinárodní otázky: 2011. Řecko-turecké vztahy v časech hospodářské krize, Dostupné na: <http://www.amo.cz/publikace/recko-turecke-vztahy-v-casech-hospodarske-krize.html>, 22. 03. 2012.

v tuto chvíli začalo prosazovat zejména své zájmy. Postup Athén se tak stal jednou z největších překážek rozšiřování vztahů mezi Evropskou unií a Tureckem. Nic na tom nezměnila ani ta okolnost, že řecké vlády oficiálně prohlašovaly, že mezi jejich politické priority patří i sbližování Turecka a Evropy (Hradečný 1999: 7). Evropská unie se sama osobě stala hlavním nástrojem Řecka v boji proti úspěšnému tureckému integračnímu procesu (Barchard 1998: 27).

Rok 1981 ovšem přinesl nejednu událost, kdy se zhoršily vztahy mezi Řeckem a Tureckem. V tomto roce, jak již bylo řečeno, vstoupilo Řecko do ES, ale také v Řecku vyhrálo parlamentní volby Panhelénské socialistické hnutí PASOK. Toto hnutí začalo směřovat svou zahraniční politiku proti Turecku. PASOK ihned po vítězných volbách přijal obrannou doktrínu, která označovala Turecko za největšího nepřítele (Hradečný 1999: 129).

Další zhoršení vztahů mezi Tureckem a Řeckem přišlo ve chvíli, kdy se Athénám podařilo prosadit, v rozporu s představami Turků i kyperských Turků, zařazení Kyperské republiky mezi nadcházející členy Evropské unii v rozšiřovací vlně, která proběhla v roce 2004 (Hradečný 1999: 7).

Nečekaný obrat nabraly vztahy mezi Řeckem a Tureckem v roce 1999. Řecko-tureckému sbližování napomohl summit v Helsinkách v roce 1999. Na tomto summitu bylo Turecko formálně označeno za kandidáta na vstup do EU. Řecko rapidně změnilo směr svoji mezinárodní politiky a ustoupilo od vetování Turecka v EU (Tsakonas 2009: 113). Druhý krok, který v tomto roce taktéž napomohl k „oteplení“ vztahů mezi oběma zeměmi, bylo zemětřesení z roku 1999, které zasáhlo nejdříve Turecko a o měsíc později Řecko. Obě země reagovaly rozsáhlou humanitární pomocí a vlna sympatií se nakonec přenesla i na politickou úroveň. Sblížení Turecka a Řecka v roce 1999 se tak označuje termínem „zemětřesná diplomacie“. Zemětřesení v roce 1999 znamenalo pro Turecko silné ekonomické potíže, které vyústily v roce 2001 v ekonomickou krizi, která přiměla Ankaru k drastickým reformám, které se ukázaly jako efektivní. Zatímco se v roce 2001 propadla ekonomika o 9,5 %, v letech

2002-2007 Turecko zaznamenalo vysoký růst. Ve stejném roce také vzrostl zahraniční obchod. Zatímco v roce 2000 byl objem obchodu mezi Tureckem a Řeckem 1 mld. euro, v roce 2010 se tato hodnota vyšplhala přes 2 mld. euro, přičemž nevyšší hodnoty bylo dosaženo v roce 2008 a to 2,4 mld. euro. Řecko se stalo v letech 2004-2008 významným „investorem“, kdy podíl přímých zahraničních investic do Turecka činil 10 %. Rozvoj na poli ekonomických vztahů byl posílen taktéž Stranou spravedlnosti a rozvoje, která v Turecku vládne od roku 2002. AKP je totiž ochotná ke kompromisu v problematických otázkách jako je rozdělení Kypr, když v roce 2004 přiměla Severní Kypr k přiměření Annanova¹⁶⁴ plánu.¹⁶⁵

Finanční a následná hospodářská krize, která zasáhla Řecko, prozatím neměla jednoznačně negativní dopad na vzájemné vztahy. Důležitou otázkou je, zdali Turecko nebude náchylné k využití současné slabé pozice Řecka k nátlaku na prosazení řešení, které budou pro Ankaru výhodnější. Odpověď se zdá být negativní a to hlavně z několika důvodů. Řecké zotavení je i v tureckém zájmu. Ačkoli samotné Řecko nepatří mezi nejdůležitější obchodní partnery Ankary, EU jako celek ano, kdy představuje téměř 50 % tureckého exportu.¹⁶⁶

5. 4. 3. Turecko a Kypr

Kypr byl po dlouhé období součástí Osmanské říše. Turecká nadvláda nad ostrovem skončila až v roce 1878, kdy byl v rámci obranné aliance mezi Tureckem a Velkou Británií podstoupen britské koruně. Turecko se však Kypru definitivně vzdalo až v rámci ustanovení smlouvy z Lausanne z roku 1923 a ostrov se následně roku 1925 stal britskou kolonií.

¹⁶⁴ Plán generálního tajemníka OSN Kofiho Annana o znovusjednocení Kypru byl zatím nejbliže k úspěchu, když garantoval kyperským Turkům rovnocenné zastoupení v některých ústavních institucích a deklaroval Kypr jako federativní republiku. O Plánu rozhodlo referendum z 24. dubna 2004. Zatímco v severní části ostrova byl plán přijat poměrem hlasů 2:1, kyperští Řekové plán odmítli v poměru 3:1. O týden později vstoupil Kypr do Evropské unie, avšak nikoli sjednocený, Dostupné na: <http://www.amo.cz/publikace/kypr-turecko-a-eu.html>, 22. 03. 2012.

¹⁶⁵ Asociace pro mezinárodní otázky: 2011. Řecko-turecké vztahy v časech hospodářské krize, Dostupné na: <http://www.amo.cz/publikace/recko-turecke-vztahy-v-casech-hospodarske-krize.html>, 22. 03. 2012.

¹⁶⁶ tamtéž

V 50. letech Kypřané zintenzivnili své dlouhodobé úsilí za získání nezávislosti na Velké Británii. Obě etnika obývající ostrov však měla odlišné záměry. Prvotním cílem kyperských Řeků byl tzv. *enosis*, tedy vytvoření unie mezi Kyprem a Řeckem. Druhé etnikum obývající ostrov, turečtí Kypřané, naopak sledovali cestu zvanou *taksim*, tj. úsilí o rozdělení ostrova na řeckou a tureckou část. Na budoucnost Kypru měly obdobný pohled pevninské Řecko (*enosis*) a Turecko (*taksim*).¹⁶⁷ Na přelomu let 1958-1959 si aktéři kyperského sporu začali postupně uvědomovat skutečnost, že jak mezinárodní situace, tak dění na ostrově neumožňuje implementaci ani *enosis* ani *taksim* a jediným východiskem bude hledání kompromisu. V únoru 1959 došlo k vrcholnému setkání premiérů Řecka a Turecka, Konstantina Karamanlise a Adnana Menderese, kteří našli shodu na vytvoření nezávislého kyperského státu. Jednání pokračovala v druhé polovině února v Londýně již jako tripartitní konference, kde byla původní bilaterální jednání doplněna a schválena též koloniálním vlastníkem Kypru, Velkou Británií. Vznikly tak tzv. Curyšsko-londýnské dohody, jež vytvořily právní základnu pro nový stát – Kyperskou republiku (Hradečný 1999: 73-80).

V listopadu 1973 byl v Řecku svržen dosavadní diktátor Georgius Papadopoulos a v čele plukovníckého režimu jej nahradil Dimitrius Ioannidias, příslušník extremistického křídla vojenské chunty s jednoznačným zahraničně politickým cílem v otázce Kypru – *enosis*. V tomto období byly vztahy mezi kyperským prezidentem Makariem, který se v průběhu svého úřadování stal hlavním zastáncem samostatnosti Kypru, a řeckou vládou značně napjaté, a tak vojenská chunta usilovala o jeho sesazení (Hradečný 1999: 110).

Bezprostřední záminkou pro uskutečnění puče vůči Makariovi se stala jeho nota určená řeckému prezidentovi, kde kategorickým způsobem požadoval stažení řeckých důstojníků působících na Kypru a ukončení vměšování se řecké vlády do záležitostí Kyperské republiky (Hradečný 2000: 111). Makarios byl sesazen pučisty podporovanými řeckou vládou

¹⁶⁷ BBC: Timeline-Cyprus, Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1021835.stm>, 22. 03. 2012.

15. července 1974. Jeho úřad převzal vůdce kyperské militantní pravicové organizace EOKA Nikos Sampson a vyhlásil uskutečnění *enosis* (Fouskas 2001: 99).¹⁶⁸

Turecká vláda v čele s premiérem Bülentem Ecevitem označila protimakariovský převrat za řeckou vojenskou invazi na Kypr. Ecevit následně vyzval třetí garanční mocnost, Velkou Británii, ke společné akci, ovšem britský premiér Harold Wilson tuto možnost odmítl. Turecko se proto rozhodlo pro unilaterální akci (Hradečný 1999: 112). Invaze Turecka na ostrov způsobila pád nedemokratického režimu v Řecku i Sampsonovy vlády na Kypru. Následně se rozběhla jednání všech zúčastněných stran v Londýně a Curychu, jež skončila, pro nekompromisní postoj Turecka, krachem. Po diplomatickém neúspěchu zahájila turecká strana druhou, „plnohodnotnou“ invazi na Kypr. Jejím výsledkem byla okupace 37 % kyperského území a přesídlení 250 tisíc obyvatel ostrova do nových dvou etnicky homogenních oblastí oddělených tzv. zelenou linií.¹⁶⁹ Jižní část ostrova tak zůstala pod kontrolou vlády Kyperské republiky a v severní části kyperští Turci vyhlásili Turecký federativní stát Severního Kypru (Fouskas 2001: 124).

Rok 1981 poté přinesl dvě zásadní změny. V Turecku proběhl převrat provedený armádou, naopak Řecku v rámci jižní vlny rozšiřování, vstoupilo do ES. Po obnovení demokratického režimu a přechodu k civilní vládě podalo Turecko 14. dubna 1987 přihlášku k plnohodnotnému členství v ES. Evropská komise na tureckou žádost odpověděla v prosinci 1989 předložením svého posudku, v němž EK konstatovala pokrok Turecka v oblasti hospodářství, na druhou stranu však upozornila na zásadní nedostatky v politické oblasti (legislativa, lidská práva, respekt k ochraně menšin). Zde EK neopomněla zmínit i spory mezi Tureckem a některými členskými státy ES (Řecko) a negativní aspekty situace na Kypru (Hradečný 1999: 145). EK nedoporučila otevření přístupových jednání a navrhovala pokračování vztahů na bázi

¹⁶⁸ Online dostupné na:

http://www.arts.yorku.ca/hist/tgallant/documents/fouskascyprusinvasion_000.pdf, 22. 03. 2012.

¹⁶⁹ BBC: 2004. Cyprus: Flashback to 1974, Dostupné na:

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1021835.stm>, 22. 03. 2012.

Asociační dohody a dobudování celní unie do roku 1995 tak, jak to předpokládá Ankarská dohoda a dodatkový protokol.

Ranou pro Turecko tak byla žádost Kypru z roku 1990 o přijetí do ES. Turecká reakce na žádost Kypru o vstup do ES nemohla být jiná než zcela odmítavá. Politická reprezentace si uvědomovala zásadní skutečnost, že by v ES přibyl k Řecku další členský stát, který by neváhal využívat možnosti veta k nátlaku na Turecko k řešení problému rozděleného Kypru a ovlivňování jeho vztahů s ES. V roce 1998 ovšem Evropská unie označuje Kypr za potencionálního člena. V prosinci 2002 na summitu v Kodani se Kypr řadí mezi státy, které by měly být přijaty do roku 2004 za předpokladu, že dojde ke sjednocení ostrova. Bez případného sjednocení do Evropské unie vstoupí pouze mezinárodně uznávaná jižní část Kypru.¹⁷⁰ Na základě této skutečnosti byl tajemníkem OSN K. Annanem tzv. Annanův plán týkající se sjednocení Kypru. Annanův plán byl dosavadním vyvrcholením aktivit OSN při řešení tohoto konfliktu.

Mírové jednotky OSN – UNFICYP - jsou na Kypru rozmístěny již od roku 1964, aby hlídaly tzv. „zelenou linii“ a bránily střetům mezi kyperskými Řeky a Turky. Zásadní role OSN při řešení konfliktu byla respektována všemi stranami sporu. Jak již bylo řečeno, severní část Kypru plán přijala, jižní částí nebyl schválen. Po neúspěchu plánu Kofiho Annana se na kyperské Řeky snesla kritika ze všech stran, přestože svůj názor vyjádřili demokratickou formou a jejich „NE“ znamenalo odmítnutí pro ně kontroverzního Annanova plánu a nikoliv odmítnutí sjednocení ostrova. Kyperská republika tedy do EU vstoupila v květnu 2004 rozdělená.¹⁷¹

Vstupem Kypru do EU se stala otázka rozděleného ostrova přímo součástí přístupových rozhovorů s Tureckem. Přes hrozbu Kypru vetem bylo 17. prosince 2004 rozhodnuto o zahájení přístupových jednání s Tureckem na

¹⁷⁰ BBC: Timeline-Cyprus, Dostupné na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1021835.stm>, 22. 03. 2012.

¹⁷¹ Washington report on Middle East affairs: 2004. Vote on Annan Plan Results in Reversal of Fortune for Turkish, Greek Cypriots, Dostupné na: http://www.washington-report.org/archives/June_2004/0406040.html, 22. 03. 2012.

3. října následujícího roku. Kyperská otázka se brzy stala jednou z hlavních oblastí kritiky orgánů EU směrem k Turecku. Klíčovou je v tomto směru celní unie, která upravuje obchod mezi EU a Tureckem od roku 1995. Rozšířením EU o deset nových členů se působnost celní unie vztahuje i na Kypr a zde jsme u jádra problému. Turecko, jak již bylo uvedeno, existenci Kypru neuznává.¹⁷² Na základě tohoto faktu se představitelé EU rozhodli o zmrazení přístupových rozhovorů v polovině prosince 2006. Rozhodnutí EU se vztahovalo na osm z 35 kapitol, které jsou v rámci přijímacího procesu projednávány. Důvodem tohoto kroku bylo tedy odmítnutí Turecka otevřít všechny své přístavy a letiště Kypru, a to v rámci celní unie, podepsané v roce 1995.¹⁷³ I když přístupové rozhovory byly opět otevřeny v roce 2008, Turecko i nadále uplatňuje restriktce ve formě uzavření přístavů a letišť pro kyperské lodě a letadla, čímž znemožňuje volný pohyb zboží v rámci celní unie. Z tohoto důvodu tak do současnosti EK nemohla konstatovat, že Turecko naplňuje závazky plynoucí z dodatkového protokolu.¹⁷⁴

Kyperský problém je stále otevřený a jeho řešení se neustále odkládá na dobu neurčitou. Ze společného problému Řeků, Turků a EU se stal problém samotného Turecka. Evropská unie se obává, že vstupem Turecka do EU by se z tureckého problému (řešení kyperské otázky) stal problém celoevropský. Snaha turecké strany o vstřícné jednání byla zmařena a vyřešení kyperského problému do budoucna s největší pravděpodobností zůstane tureckou záležitostí a překážkou Turecka na cestě do EU.

5. 4. 4. Turecko a Kurdové

Kurdská otázka je jednou z překážek Turecka pro vstup do Evropské unie. Ačkoli se může zdát, že tento problém může být zařazen do

¹⁷² Asociace pro mezinárodní otázky: 2011. Řecko-turecké vztahy v časech hospodářské krize, Dostupné na: <http://www.amo.cz/publikace/recko-turecke-vztahy-v-casech-hospodarske-krize.html>, 22. 03. 2012.

¹⁷³ Euractiv.cz: 2006. Turecko bude pokračovat v reformách navzdory přerušení přístupových rozhovorů s EU, Dostupné na: <http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu0/clanek/turecko-bude-pokraovat-v-reformch-navzdory-peruen-pstupovch->, 22. 03. 2012.

¹⁷⁴ Euractiv.cz: 2011. Vztahy EU a Turecka. Dostupné na: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/turecko-a-eu>, 06. 02. 2012.

vnitropolitického hlediska, neučinila jsem tak, z důvodu přítomnosti Kurdů ve státech sousedících s Tureckem. Právě migrace radikálních Kurdů na turecké území ze sousedních států představuje jednu z největších překážek pro vstup Turecka do Evropské unie. Aby se tedy Turecko mohlo stát členem EU, je nutné mírové řešení kurdského problému a zajištění hranic.

Turecko je jedním ze států, kde Kurdové tvoří etnickou menšinu. Dle odhadů žije na území Turecka až pětina Kurdů z celkové populace. Kurdové viní tureckou vládu ze snahy zničit jejich identitu, z ekonomického znevýhodnění a porušování lidských práv.

Kurdská strana pracujících (PKK), zahájila boj za svá práva již v roce 1984. Na základě boje za svou „kurdskou“ vlast bylo na jihovýchodě země zabito několik tisíc Turků a další stovky v rámci tohoto konfliktu uprchli. Turecko, USA a Evropská unie tak PKK považují spíše za teroristickou organizaci než za politickou stranu.¹⁷⁵

Turecká vláda ve snaze zlepšit tuto situaci a prakticky zvýšit své šance na členství v EU, začala zmírňovat v roce 2003 omezení týkajících se používání kurdského jazyka. V roce 2009 se dále zavázala k rozšíření jazykového a kulturního práva a k snížení vojenské přítomnosti na jihovýchodě země. Ovšem problém není ani dnes stále vyřešen. V červenci 2010 bylo PKK nabídnuto příměří, v rámci něhož by došlo k rozšíření kurdských občanských práv. Na to ovšem PKK reagovala odmítnutím s cílem vyprovokovat vládu ke starým represím. Pokud by se turecká vláda rozhodla zrušit veškeré kroky, které vedou k získávání kurdských práv, popularita AKP by mezi Kurdy klesla. A tak se i přes odpor PKK premiér Erdogan rozhodl pokračovat v liberalizujících reformách.¹⁷⁶

¹⁷⁵ BBC: 2012. Turkey country profile, Dostupné na: <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-14346325>, 15. 03. 2012.

¹⁷⁶ The economist: 2010. Turkey and the PKK, Dostupné na: <http://www.economist.com/node/16439205>, 15. 03. 2012.

Evropská unie v tomto ohledu podporuje Turecko. V květnu 2002 přidala PKK na seznam teroristických organizací. Tento krok EU tak můžeme chápat jako vstřícné gesto vůči Turecku jako kandidáta členství EU.¹⁷⁷

Kurdská otázka má ale přímý i nepřímý dopad na vztah EU a Turecka. V roce 1999 se Turecko stalo kandidátským státem, a tím se stala ochrana menšin citlivým tématem turecké politiky i veřejného mínění.

5. 4. 5. Odpůrci či zastánci?

Otázka zahraniční politiky a prakticky bezpečnosti Turecka je velmi ožehavé téma. Jak bylo ukázáno, vstup Turecka oddaluje nejen jeden případ špatných sousedských vztahů. Mezi ně patří vztahy řecko-turecké a turecko-arménské. Jak se ukazuje, řecko-turecké vztahy se během několika posledních let oteplily a Řecko dokonce prohlásilo, že bude podporovat Turecko při vstupu do EU za předpokladu, že splní všechna kritéria, která jsou Evropskou unií nastavena. Co se týče turecko-arménských vztahů, zdálo se, že tyto vztahy budou taktéž vyřešeny. V roce 2009 tak byla podepsána dohoda o normalizaci vztahů s tím, že Turecko mělo pro Arménii otevřít své hranice. K tomu ovšem zatím nedošlo, a tak turecko-arménská otázka není stále vyřešená.

Další zahraničněpolitické vztahy oddalující vstup Turecka do EU, jsou vztahy s Kyprem. Turecko se tento problém snažilo vyřešit za pomoci OSN a Annanova plánu o sjednocení ostrova. K tomu ovšem nakonec nedošlo a Kypr zůstává stále nesjednocený. Mocnostmi je přitom uznávaná jen jižní řecká část ostrova, která je od roku 2004 součástí Evropské unie. Kyperská otázka tak do dneška taktéž zůstává nevyřešená.

Co se týče ohrožení uvnitř státu, v Turecku ho představuje menšina Kurdů, kteří žijí na jihovýchodě Turecka. Bez vyřešení této otázky, bude obtížné, aby Turecko vstoupilo do EU. Kurdové prosazují již čtvrtstoletí svá

¹⁷⁷ Euractiv.com: 2002. EU puts Kurdish rebels on terrorist list, Dostupné na: <http://www.euractiv.com/security/eu-puts-kurdish-rebels-terrorist-list/article-111835>, 21. 03. 2012

práva týkající se jazyku, které vláda v roce 2010 potvrdila. Pro vyřešení otázky Kurdů nabídla AKP uzavření příměří s PKK. Tento krok se ale setkal s neúspěchem, jelikož příměří PKK odmítka

I když se Turecko potýká s mnoha problémy v zahraniční politice, ze zde zmíněných příkladů vidíme, že Turecko podniká mnohé kroky k vyřešení této otázky. Co dále stojí v této otázce na straně zastánců je fakt, že cíle Evropské unie a Turecka se v tomto ohledu shodují. EU podporuje mír na Blízkém východě a v tomto názoru se s Tureckem nerozchází.

6. Závěr

Na začátku práce jsem si vytýčila dva cíle. První z nich se týkal oddalování vstupu Turecka do Evropské unie a kroky, které v tomto směru EU podniká a zda na základě těchto kroků záměrně neoddaluje případný vstup Turecka do EU. Během historie přistupování se jednotlivá kritéria vyvíjela. Nejdříve se jednalo pouze o geografické kritérium, v tom smyslu, že přistupující stát mohl být jen stát evropský. Další kritérium bylo nastaveno před tzv. jižním rozšířením, které se týkalo již Řecka. Toto kritérium přijetí se týkalo demokratického politického systému a dodržování lidských práv a svobod. Před největším rozšířením v historii Evropské unie, tj. v roce 2004, byla přijata na summitu v Kodani v roce 2002 Kodaňská kritéria, která opět upravovala přijetí států do Evropské unie. Mezi tato kritéria spadá politická stabilita, hospodářský aspekt a schopnost přijmout závazky vyplývající z členství. Kodaňská kritéria jsou platná dodnes a vztahují se i na Tureckou republiku. Platí ovšem pro Turecko stejná kritéria jako pro ostatní státy?

Jak jsme mohli v jednotlivých kapitolách vidět, kritéria přijetí pro Turecko jsou daleko přísnější než pro jiné státy. Turecko tak musí podniknout více kroků pro vstup než ostatní státy, které vstoupily nebo mají vstoupit do Evropské unie. Dokladem toho je například kapitola č. 5. 1., ve které jsem srovnávala ekonomické hodnoty Rumunska, Bulharska a Turecka. Jak jsme mohli na základě předložených dat zjistit, Turecko jako kandidátský stát je v mnoha číslech na vyšší úrovni než samotné Bulharsko a Rumunsko, kteří jsou členy od roku 2007. Další kritérium, které znemožňuje vstup Turecka do EU a prakticky představuje kritérium, které jiné státy během procesu přičleňování nemusely plnit, je otázka Kypru a otázka Arménie. Pokud opět srovnáme přijetí Kypru v roce 2004, na základě kritérií, která jsou nyní nastavena pro Turecko, neměl se stát členem. Díky nepokojům, rozdělení a odmítnutí Annanova plánu jižní částí ostrova, mezinárodně uznávaná jižní část Kypru nepodnikla kroky, které by tuto situaci vyřešily.

Pro samotnou Evropskou unii a státy, které jsou její součástí, přináší další rozšiřování určitá rizika. V případě vstupu Turecka je největším rizikem zastoupení v Evropském parlamentu. Jelikož zastoupení v Evropském parlamentu určuje počet obyvatel daného státu, Turecko by mělo největší počet zástupců, a tím by mělo největší podíl na rozhodování. Na základě toho by klesl relativní politický vliv členských států Evropské unie. Tyto důsledky vyplývající z tureckého členství podporuje zejména Velká Británie, která patří mezi zastánce členství Turecka.

Další otázkou je, jak bude Evropská unie postupovat dále? Stane se nakonec členem Evropské unie, či se s Tureckem uzavře privilegované partnerství, které prosazuje Německo? Turecko a jeho hlavní představitelé privilegované partnerství naprosto odmítají. Evropská legislativa v současné době koncept privilegovaného partnerství neobsahuje a nikdy tato varianta nebyla žádné přistupující zemi nabídnuta. Pokud by ovšem Evropská unie privilegované partnerství zahrnuje do svého rámce, bylo by nutné jasně nastavit, co tento vztah mezi Tureckem a Evropskou unií zahrnuje. Tato alternativa by se taktéž měla nabízet i jiným zemím, které by měly zájem stát se členem EU.

Jak odpůrci poukazují, Turecko se v současné době nemůže stát členským státem a to hned z několika důvodů. Na základě argumentace, proč by Turecko mělo či nemělo vstoupit do Evropské unie, bylo zjištěno několik zásadních problémů, které musí být před vstupem vyřešeny. Jedním z důvodů, proč by se Turecko nemělo stát členem Evropské unie je otázka nezaměstnanosti. V Turecku, na rozdíl od jiných členských států, se zaměstnanost žen pohybuje okolo 20 %. V důsledku nedostatečného vzdělání a uplatnění na trhu práce pro ženy, je nezaměstnanost takto vysoká. Turecká vláda musí přijmout mnohé reformy, které zajistí ženám na trhu práce uplatnění. Nejdůležitější reformou a první vlaštkou v tomto ohledu by mělo být zajištění přístupu ke vzdělání tureckým ženám.

Jako další bod, který představuje oddalování vstupu Turecka do EU, je otázka Kypru. Turecko stále ještě neuznalo tuto členskou zemi. Dále nevyřešilo spory s minoritami žijícími na jeho území. Mezi tyto minority patří Kurdové. Stále není vyřešená otázka s Arménií, kdy se v 90. letech 20. století vztahy mezi Tureckem a Arménií vyhrotily. Na základě sporů o Náhorní Karabach mezi Arménií a Ázerbájdžánem došlo k uzavření hranic, které i na základě podepsání mírové smlouvy, přetrvává dodnes.

Turecko je mimoto kritizováno za nedodržování lidských práv, s čímž souvisí neefektivní soudní systém. V tomto ohledu je nutné opět provést reformy ve formě přijetí nové ústavy, která zefektivní soudnictví. Nová ústava by dále měla snížit pravomoci bezpečnostních jednotek – policie, armády atd. Na základě tohoto omezení by nedocházelo k tak masivnímu porušování lidských práv vězňů, žen, menšin a byla by tak prakticky zaručena i svoboda projevu a shromažďování, do které právě bezpečnostní složky zasahují.

I když je Turecko státem, kde převažují vyznavači islámu, což je zdůrazňováno odpůrci členství, je již od roku 1937 sekulárním státem. Na základě náboženství odpůrci poukazují na odlišnost Turecka od křesťanské Evropy. Na druhou stranu Evropská unie v době, kdy zahájila přístupová jednání s Tureckem, věděla, že Turecko je muslimským státem. Proto by argument náboženství neměl být považován ze strany EU za překážku.

Turecko již nyní přijalo mnoho reforem, které mu mohou napomoci vstoupit do Evropské unie. Důkazem toho je dynamická ekonomika, jejíž růst je vidět nejen ve snižování nezaměstnanosti v sektoru zemědělství, ale také na základě rostoucího HDP a snižující se inflaci. I když je v Turecku hrozivá nezaměstnanost žen, která patří mezi kritéria, která musí ještě Turecko vyřešit, činí celková nezaměstnanost Turecké republiky 10 %, čímž Turecko nevybočuje z evropského standardu.

Turecko jako demokratický stát bojuje stejně jako západní svět proti terorismu, což se stává důležitým aspektem při vyjednávání a hovoří pro jeho

vstup. Navíc se pro Evropskou unii může stát důležitým partnerem z ekonomického hlediska. Za prvé může poskytnout pracovní síly na území států Evropské unie, ale také je z hlediska ekonomického důležitým při „obchodování“ se zdroji energie.

Pokud bych si měla položit otázku, zda je či není Turecko připraveno vstoupit do Evropské unie, v současné době bych stejně jako odpůrci Evropské unie odpověděla ne. Turecko čeká ještě řada reforem, které ho mohou, jako dosud přijaté reformy, opět více přiblížit. Jestli Turecko splní veškerá kritéria, která spadají do základního rámce přijetí nových členských států – tj. zaručení lidských práv, přijetí nové ústavy, která omezí pravomoci bezpečnostních složek, zefektivní fungování soudnictví a přijme nové plány na zvýšení zaměstnanosti žen, pak podle mého názoru bude Turecko na vstup připraveno.

7. Seznam použitých zdrojů

7. 1. Literatura

Abadan-Unat, Nermin: 1995. Turkish migration to Europe In. Robin Cohen: The Cambridge survey of world migration: University Press. Cambridge, 279-292.

Barchard, David: 1998. Turkey and the European union, Dostupné na: http://www.cer.org.uk/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2011/p093_turkey-2011.pdf, 25. 03. 2012.

Claus, Leggewie: 2008. Privileged partnership, less democracy?, Dostupné na: <http://www.eurozine.com/articles/2008-07-08-leggewie-en.html>, 18. 04. 2012.

Dace, Akule: 2007. Členství Turecka v EU z Lotyšského pohledu: Proč by nás tato otázka měla zajímat?. In: David Král (ed.): Bulharsko, Rumunsko a kdo dále?. Europeum: Praha, 23-45.

Domaniç, Seda: 2006. Vstup Turecka do Evropské unie: Výhody pro obě strany? Možný pro obě strany?. Dostupné na: www.europeum.org/doc/pdf/864.pdf, 15. 03. 2012.

Eris, Özgür Ünal: 2009. The Emergence of New Security Threats to the EU and Their Implications for EU–Turkey Relations: The Case of Illegal Migration. In.: Arvanitopoulos, Constantine: Turkey's Accession to the European Union. An Unusual Candidacy. Springer: Athens, 95-106.

Faucompret, Eric; Konings, Jozef: 2008. Turkish Accession to the EU. Satisfying the Copenhagen criteria. Taylor & Francis Group: Abingdon.

Fiala, Petr; Pitrová, Markéta: 2009. Evropská unie. Centrum pro studium demokracie a kultury: Brno.

Fouskas, Vassilis: 2001. Reflections on the Cyprus Issue and the Turkish Invasion of 1974, Dostupné na: http://www.arts.yorku.ca/hist/tgallant/documents/fouskascyprusinvasion_000.pdf, 25. 04. 2012.

Gergelová, Angelika: 2007. Členství Turecka v EU. In: Tunkrová, Lucie; Šaradín, Pavel (eds.): Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva. Univerzita Palackého: Olomouc, 29-42.

Hradečný, Pavel: 1999. Řekové a Turci: nepřátelé nebo spojenci?. Lidové noviny: Praha.

Hugh, Pope: 2009. Ue: la Turchia ed i rischi di una 'partnership privilegiata', Dostupné na: <http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/turkey-cyprus/turkey/ue-la-turchia-ed-i-rischi-di-una-partnership-privilegiata.aspx>, 15. 03. 2012.

Jakš, Jaroslav: 1998. Qua vadis Evropská unie. ETC Publishing s.r.o.: Praha.

Jørgensen, Erik: 2007. The Politics of Accession Negotiations. In.: LaGro, Esra: Jørgensen, Erik: Turkey and the European Union. Prospects for a Difficult Encounter. Palgrave Macmillan: Basingstoke, 11-28.

Kaniok, Petr: 2001. Čtvrté rozšíření: Rakousko, Finsko, Švédsko. In.: Fiala, Petr: Pitrová, Markéta (eds.): Rozšiřování ES/EU. Masarykova univerzita: Brno, 88-110.

Karcilioğlu, Kaan: 2008. Article 301 of the Turkish Criminal Code Amended, Dostupné na: <http://merlin.obs.coe.int/iris/2008/6/article28.en.html>, 15. 03. 2012.

Katircioglu, Erol: 2007. The Economic Challenges of the Accession Process: The Matter in Question. In.: LaGro, Esra: Jørgensen, Erik: Turkey and the European Union. Prospects for a Difficult Encounter. Palgrave Macmillan: Basingstoke, 111-124.

Keyman, Fuat: Düzgit, Senem Aydın: 2007. Europeanization, Democratization and Human Rights in Turkey. In.: LaGro, Esra: Jørgensen, Erik: Turkey and the European Union. Prospects for a Difficult Encounter. Palgrave Macmillan: Basingstoke, 69-89.

Kislingerová, Eva: Nový, Ivan: 2005. Chování podniku v globalizujícím se prostředí. C. H. Beck: Praha.

Krutílek, Ondřej: 2001. Třetí rozšíření: Španělsko, Portugalsko. In.: In.: Fiala, Petr: Pitrová, Markéta (eds.): Rozšiřování ES/EU. Masarykova univerzita: Brno, 67-87.

Pietro de Matteis: 2010. Can the EU stand a new wave of Enlargement?. Dostupné na: <http://politicsinspires.org/2010/10/eu-enlargement/>, 06. 02. 2012.

Pirický, Gabriel: 2006. Turecko. Libri: Praha.

Placák, Petr: Symboly EU. Dostupné na:
<http://www.euroskop.cz/53/sekce/heslo-evropske-unie/>, 06. 02. 2012.

Sklias, Pantelis: 2009. The Political Economy of Turkey's Accession to the EU: A Comparative Analysis. In.: Arvanitopoulos, Constantine: Turkey's Accession to the European Union. An Unusual Candidacy. Springer: Athens, 195-210.
Stojarová, Věra: 2007. Rozšíření Evropské unie o Rumunsko a Bulharsko, Dostupné na: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/138/rozsireni-evropske-unie-o-rumunsko-a-bulharsko>, 25. 03. 2012.

Sumer, Fahrettin: 2009. Turkey, a Special EU Neighbour Patiently Awaiting a "Promised Marriage". In.: Dolghi, Drorin: Rouet, Gilles: Radics, Zsolt (eds.): Europe and the Neighbourhood. University Press: Oradea, 124-138.

Svačina, Petr: 2001. Druhé rozšíření: Řecko. In.: Fiala, Petr: Pitrová, Markéta (eds.): Rozšiřování ES/EU. Masarykova univerzita: Brno, 48-66.

Sychra, Zdeněk: 2001. První rozšíření: Velká Británie, Irsko, Dánsko. In.: Fiala, Petr: Pitrová, Markéta (eds.): Rozšiřování ES/EU. Masarykova univerzita: Brno, 21-47.

Šlechta, Ondřej: 2007. Sedm důvodů proti vstupu Turecka do EU. Dostupné na: <http://www.eurabia.cz/Articles/794-sedm-duvodu-proti-vstupu-turecka-do-eu.aspx>, 15. 03. 2012.

Tacar, Pulat: 2007. The Economic Challenges of the Accession Process: The Matter in Question. In.: LaGro, Esra: Jørgensen, Erik: Turkey and the European Union. Prospects for a Difficult Encounter. Palgrave Macmillan: Basingstoke, 125-146.

Tziampiris, Aristotle: 2005. The European Union, Islam and Turkey: Delineating Europe's Soft Power. In.: Arvanitopoulos, Constantine: Turkey's Accession to the European Union. An Unusual Candidacy. Springer: Athens, 65-74.

Tuček, Filip: 2011. Turecký paradox, Dostupné na:
<http://www.revuepolitika.cz/clanky/1570/turecky-paradox>, 08. 03. 2012.

Zürcher, Erik Jan: Linden van der, Heiko: 2004. The European Union, Turkey and Islam. University Press: Amsterdam.

7. 2. Internetové prameny

All about Turkey: Turkish army, Dostupné na:
<http://www.allaboutturkey.com/army.htm>, 16. 03. 2012.

Amnesty international: 2012. Annual Report 2011, Dostupné na:
<http://www.amnesty.org/en/region/turkey/report-2011>, 13. 03. 2012.

Armenian National Committee of America: The Armenian genocide and Turkey's Attempt to Deny It, Dostupné na:
<http://www.anca.org/genocide/denial.php>, 20. 03. 2012

Asociace pro mezinárodní otázky: 2003.
<http://www.amo.cz/publikace/ekonomicky-vyvoj-v-turecku.html>, 22. 02. 2012.

Asociace pro mezinárodní otázky: 2011. Řecko-turecké vztahy v časech hospodářské krize, Dostupné na: <http://www.amo.cz/publikace/recko-turecke-vztahy-v-casech-hospodarske-krize.html>, 22. 03. 2012.

BBC: 2012. Turkey country profile, Dostupné na:
<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-14346325>, 15. 03. 2012.

BBC: Timeline-Cyprus, Dostupné na:
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1021835.stm>, 22. 03. 2012.

BBC: 2004. Cyprus: Flashback to 1974, Dostupné na:
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1021835.stm>, 22. 03. 2012.

BBC: 2010. Q&A: Armenian genocide dispute, Dostupné na:
<http://www.bbc.co.uk/2/hi/6045182.stm>, 20. 02. 2012.

BBC News: 2004. Turkey 'fails to protect women', Dostupné na:
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3768847.stm>, 13. 03. 2012.

BBC News: 2010. Cameron 'anger' at slow pace of Turkish EU negotiations, Dostupné na: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-10767768>, 11. 02. 2012.

Berlin institut: 2010. Demographic Development in Turkey, Dostupné na:
<http://www.berlin-institut.org/online-handbookdemography/turkey.html>, 07. 03. 2012.

BiLGESAM: 2010. Germany's Role in Turkey's EU-Accession-Process, Dostupné na: http://www.bilgesam.org/en/index.php?option=com_content&view=article&id=233:germanys-role-in-turkeys-eu-accession-process&catid=70:ab-analizler&Itemid=131, 29. 02. 2012.

BusinessInfo.cz: Rekordní růst turecké ekonomiky ve III. čtvrtletí 2011, Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/turecko/turecko-vyvoj-ekonomiky-3-ctvrtleti-11/1000802/62898/>, 22. 02. 2012.

BusinessInfo.cz: Turecko: Ekonomická charakteristika země. Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000802/>, 22. 02. 2012.

BusinessInfo.cz: Turecko: Finanční a daňový sektor, Dostupné na: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/turecko-financi-a-danovy-sektor/5/1000802/#sec1>, 05. 03. 2012.

Business monitor international: 2011. EU Expansion To Continue, But Not Everyone Will Get In. Dostupné na: <http://www.riskwatchdog.com/2011/10/13/eu-expansion-set-to-continue-but-not-everyone-will-get-in/>, 06. 02. 2012.

Central intelligence agency: 2011. The World factbook, Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2001rank.html?countryName=Turkey&countryCode=tu®ionCode=mde&rank=17#tu>, 22. 02. 2012.

Central intelligence agency: The World factbook, Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2046.html>, 22. 02. 2012.

CIA: 2012. Middle East: Turkey, Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>, 15. 02. 2012.

Concil of the European Union: 2005. Dostupné na: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/83201.pdf, 21. 02. 2012.

Conclusion of Presidency. European Council in Copenhagen. Copenhagen Jun 1993, Dostupné na: http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/72921.pdf, 11. 01. 2012.

Country facts: 2010. Religion in Turkey, Dostupné na: <http://www.kwintessential.co.uk/articles/turkey/Religion-in-Turkey/156>, 08. 03. 2012.

ČT24: 2009. Historická dohoda mezi Arménií a Tureckem byla nakonec podepsána, Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/69249-historicka-dohoda-mezi-armenii-a-tureckem-byla-nakonec-podepsana/>, 21. 03. 2012.

ČT24: 2009: Turecká vláda posílí práva Kurdů, Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/72534-turecka-vlada-posili-prava-kurdu/>, 13. 03. 2012.

ČTK: 2011. Chorvatsko podepsalo přístupovou smlouvu s EU. O připojení rozhodne referendum, Dostupné na: <http://zpravy.ihned.cz/svet-evropa/c1-54152020-chorvatsko-podepsalo-pristupovou-smlouvu-s-eu-o-pripojeni-rozhodne-referendum>, 29. 02. 2012.

EconomyWatch: 2010. Turkey industry sector, Dostupné na: http://www.economywatch.com/world_economy/turkey/industry-sector-industries.html, 22. 02. 2012.

Euractiv.cz: 2006. Turecko bude pokračovat v reformách navzdory přerušení přístupových rozhovorů s EU, Dostupné na: <http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu0/clanek/turecko-bude-pokraovat-v-reformch-navzdory-peruen-pstupovch->, 22. 03. 2012.

Euractiv.cz: 2007. Dodržování práv žen v Turecku není uspokojivé, tvrdí Evropský parlament, Dostupné na: <http://www.euractiv.cz/socialni-politika/clanek/dodrzovani-prav-zen-v-turecku-neni-uspokojive-tvrdi-evropsky-parlament>, 22. 02. 2012.

Euractiv.cz: 2007. Simsek: Turecko je připraveno vstoupit do EU do roku 2014. Dostupné na: <http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/simsek-turecko-je-pripraveno-vstoupit-do-eu-do-roku-2014>, 06. 02. 2012.

Euractiv.cz: 2009. Turecko dává zelenou dohodě o plynovodu Nabucco, Dostupné na: <http://www.euractiv.cz/energetika/clanek/turecko-dava-zelenou-dohode-o-plynovodu-nabucco-006234>, 07. 03. 2012.

Euractiv.cz: 2011. Vztahy EU a Turecka. Dostupné na: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/turecko-a-eu>, 06. 02. 2012.

Euractiv.cz Vztahy EU a Chorvatska: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/vztahy-eu-a-chorvatska-000070>, 29. 02. 2012.

Euractiv.com: 2002. EU puts Kurdish rebels on terrorist list, Dostupné na: <http://www.euractiv.com/security/eu-puts-kurdish-rebels-terrorist-list/article-111835>, 21. 03. 2012.

Euractiv.com: 2005. EU-Turkey Relations, Dostupné na: <http://www.euractiv.com/enlargement/eu-turkey-relations-links dossier-188294>, 06. 02. 2012.

Europa Summaries of EU legislation: Turkey – Employment and social policy, Dostupné na: http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/ongoing_enlargement/community_acquis_turkey/e02113_en.htm, 22. 02. 2012.

European Commission: 2009. Minimum wages in January 2009. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-09-029/EN/KS-QA-09-029-EN.PDF, 05. 03. 2012.

European council in Copenhagen 21-22 June 1993: Conclusions of the presidency: Dostupné na: http://ec.europa.eu/bulgaria/documents/abc/72921_en.pdf, 22. 02. 2012.

Euroskop.cz: EU-základní data, Dostupné na: <http://www.euroskop.cz/9021/sekce/eu---zakladni-data/>, 11. 01. 2012.

Eurostat: 2010. Agriculture in the EU27, Dostupné na: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/5-07052010-AP/EN/5-07052010-AP-EN.PDF, 06. 03. 2012.

Eurostat: 2011. HICP – inflation rate, Dostupné na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tsieb060&tableSelection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>, 05. 03. 2012.

Eurostat: Real GDP growth rate-volume, Dostupné na: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb020>, 14. 02. 2012.

Evropská komise: Rozšíření: Screening a sledování, Dostupné na: http://ec.europa.eu/enlargement/the-policy/process-of-enlargement/screening-and-monitoring_cs.htm, 06. 02. 2012.

Finanční noviny: 2011. Minimální mzda nestoupá ani v Česku ani v EU, Dostupné na: <http://www.financninoviny.cz/kariera/zpravy/minimalni-mzda-nestoupa-v-cesku-ani-v-eu/587039>, 05. 03. 2012.

Global property guide: 2011. Dostupné na:
<http://www.globalpropertyguide.com/Europe/Turkey/gdp-per-capita>, 22. 02. 2012.

Global-rates. com: 2012. Inflation Turkey. consumer price index (CPI),
Dostupné na: <http://www.global-rates.com/economic-indicators/inflation/consumer-prices/cpi/turkey.aspx>, 22. 02. 2012.

Global security. org: Welfare Party, Dostupné na:
<http://www.globalsecurity.org/military/world/europe/tu-political-party-rp.htm&usg=ALkJrhgU9CiQxpT31JGtw-8pXnjDHRrrbg>, 08. 03. 2012.

Globaltrade.net: 2011. International Trade in Turkey. Dostupné na:
<http://www.globaltrade.net/m/c/Turkey.html>, 07. 03. 2012.

Guvernul României: 2012. Premierul Ungureanu a reiterat sprijinul pe care România îl acordă Turciei în procesul de aderare la Uniunea Europeană.,
Dostupné na: http://www.gov.ro/premierul-ungureanu-a-reiterat-sprrijinul-pe-care-romania-il-acorda-turciei-in-procesul-de-aderare-la-uniunea-europeana__l1a116620.html, 18. 04. 2012.

HR-Net: THE CONSTITUTION OF THE REPUBLIC OF TURKEY. Judicial power, Dostupné na: http://www.hri.org/docs/turkey/part_iii_3.html, 12. 03. 2012.

Huffington post: 2011. Turkey's Membership Of EU Would Have Security And Immigration Risks, MPs Say, Dostupné na:
http://www.huffingtonpost.co.uk/2011/07/31/turkeys-membership-of-eu-_n_914466.html, 08. 03. 2012.

Human Rights: Turkey, Dostupné na:
<http://www.policyproject.com/matrix/matrix2.cfm?country=Turkey>, 12. 03. 2012.

Hurriyet DailyNews.com: 2010. Mandatory military service up for debate in Turkey, Dostupné na:
<http://www.hurriyetaidailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=turkey-seeks-to-solve-key-social-issue-of-military-service-2010-10-15>, 20. 03. 2012.

Hurriyet Daily News.com: 2010. Slovenia supports Turkey's EU bid, Gül says, Dostupné na:
<http://www.hurriyetaidailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=slovenia-supports-turkey8217s-eu-bid-turkish-president-gul-says-2010-07-15>, 18. 04. 2012.

Hurriyet DailyNews.com: Britain's Queen Elizabeth's visit to Turkey continues, Dostupné na: <http://www.hurriyet.com.tr/english/turkey/8927125.asp>, 29. 02. 2012.

idea: 2000. European Union Expansion. Dostupné na: http://www.idebate.org/debatabase/topic_details.php?topicID=20, 06. 02. 2012.

iDNES.cz: 2009. Evropa je bez ruského plynu, RWE už varuje odběratele, Dostupné na: http://ekonomika.idnes.cz/evropa-je-bez-ruskeho-plynu-rwe-uz-varuje-odberatele-pcz-/ekonomika.aspx?c=A090107_071506_ekonomika_klu, 07. 03. 2012.

iDNES.cz: 2009. Turecko kývlo na plynovod Nabucco, Evropa sníží závislost na Rusku, Dostupné na: http://ekonomika.idnes.cz/turecko-kyvlo-na-plynovod-nabucco-evropa-snizi-zavislost-na-rusku-1fn-/eko-zahranicni.aspx?c=A090508_132551_eko-zahranicni_fih, 07. 03. 2012.

IKV: European Union Enlargement Process. Dostupné na: http://www.ikv.org.tr/icerik_en.asp?konu=eu_enlargement&baslik=EU%20ENLARGEMENT, 06. 02. 2012.

Indexmundi: 2008. Turkey Population below poverty line, Dostupné na: http://www.indexmundi.com/turkey/population_below_poverty_line.html, 08. 03. 2012.

International labor organization: Women's employment, Dostupné na: <http://www.ilo.org/public/english/region/eurpro/ankara/areas/women.htm>, 22. 02. 2012.

Invest in Turkey: 2010. FDI in Turkey, Dostupné na: <http://www.invest.gov.tr/EN-US/INVESTMENTGUIDE/INVESTORSGUIDE/Pages/FDIinTurkey.aspx>, 29. 02. 2012.

Invest in Turkey: 2010. Financial Services, Dostupné na: <http://www.invest.gov.tr/en-us/sectors/pages/financialservices.aspx>, 22. 02. 2012.

Judiciary, Dostupné na: <http://countrystudies.us/turkey/74.htm>, 12. 03. 2012.

Jurist Legal Intelligence: Constitution, Government & Legislation, Dostupné na: <http://jurist.law.pitt.edu/world/turkey.htm>, 12. 03. 2012.

Medea: Gap, Dostupné na: <http://www.medeabe/en/themes/geopolitics/south-east-anatolian-project-gap/>, 17. 02. 2012.

MIGRATION WATCH UK: 2009. Immigration and the EU Election. Dostupné na: <http://www.migrationwatchuk.org/briefingPaper/document/153>, 11. 2. 2012.

Ministerstvo průmyslu a obchodu: 2009. Perspektivní obory pro vývoz do Turecka: Dostupné na: <http://businessinfo.cz/cz/clanek/turecko/perspektivni-obory-pro-dovoz-do-turecka/1000802/53617/>, 06. 02. 2012.

News.bg: 2010. България подкрепи Турция по пътя ѝ към Европа, Dostupné na: http://btvnews.bg/1508350390-Bulgaria_podkrepi_Turtsiya_po_patya_y_kam_Evropa.html, 18. 04. 2012.

OECD Council Working Party on Shipbuilding (WP6): 2011. The Shipbuilding Industry in Turkey, Dostupné na: <http://www.oecd.org/dataoecd/37/51/48641944.pdf>, 15. 02. 2012.

PanAemenian: 2011. Finland to promote Turkey's "marriage" with EU, Dostupné na: <http://www.panarmenian.net/eng/world/news/65648/>, 18. 04. 2012.

Presidency conclusions: Dostupné na: http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/032a0008.htm, 21. 02. 2012.

PressEXPRESS.eu: 2012. Míra inflace dosáhla 2,3 %, Dostupné na: <http://www.pressepress.eu/blog/2012/01/16/chorvatska-inflace-za-rok-2011-dosahla-23/>, 05. 03. 2012.

Republic of Turkey ministry of foreign affairs: The Armenian Allegation of genocide The issue and the facts, Dostupné na: <http://www.mfa.gov.tr/the-armenian-allegation-of-genocide-the-issue-and-the-facts.en.mfa>, 20. 03. 2012.

Republic of Turkey Ministry of Justice: Judicial system, Dostupné na: http://www.justice.gov.tr/judicial_system/judicial_system.html, 12. 03. 2012.

Spiegel online: 2006. Is Ankara Gambling Away its EU Future?, Dostupné na: <http://www.spiegel.de/international/0,1518,446107,00.html>, 29. 02. 2012.

Spiegel online: 2006. Situation Is "Very, Very Serious", Dostupné na: Situation Is "Very, Very Serious", 29. 02. 2012.

Spiegel online: 2010. A Sorry History of Self-Deception and Wasted Opportunities, Dostupné na: <http://www.spiegel.de/international/germany/0,1518,716067,00.html>, 29. 02. 2012.

Spiegel online: 2011. Erdogan Escalates Germany Criticism, Dostupné na: <http://www.spiegel.de/international/europe/0,1518,795423,00.html>, 29. 02. 2012.

T. C. Anayasa Mahkemesi: 1982 Anayasası, Dostupné na: <http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=template&id=188&lang=0>, 12. 03. 2012.

TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü: 2011. Turizm Geliri ve Gideri, GSMH ve GSYİH, İhracat ve İthalat ile Ortalama Harcamalar, Dostupné na: <http://www.kultur.gov.tr/TR/belge/1-74210/eski2yeni.html>, 06. 03. 2012.

TG: Turks in Germany, Dostupné na: <http://www.mtholyoke.edu/~mamma22j/classweb/turksingermany/germanyonturkey'seumembership.html>, 21. 02. 2012.

The economist: 2010. The Turkish army. Coups away, Dostupné na: <http://www.economist.com/node/15505946>, 20. 03. 2012.

The economist: 2010. Turkey and the PKK, Dostupné na: <http://www.economist.com/node/16439205>, 15. 03. 2012.

The Jakarta Post: 2012. Turkey to speed up notoriously slow legal system, Dostupné na: <http://www.thejakartapost.com/news/2012/01/18/turkey-speed-notoriously-slow-legal-system.html>, 12. 03. 2012.

The Middle East forum: 2009. Islamist Approach Europe, Dostupné na: <http://www.meforum.org/2047/islamists-approach-europe>, 08. 03. 2012

The local: 2011. Germany looks back at 50 years of Turkish immigration, Dostupné na: <http://www.thelocal.de/society/20111026-38441.html>, 29. 02. 2012.

The Telegraph: 2011. Britain and Turkey: a new special relationship, Dostupné na:

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/turkey/8906161/Britain-and-Turkey-a-new-special-relationship.html>, 11. 02. 2012.

The TurkEU Blog: 2011. Cross-national differences in support for Turkish EU membership, Dostupné na: <http://turkeublog.blogspot.com/2011/05/cross-national-differences-in-support.html>, 18. 04. 2012.

Trading economics: 2010. Employment in agriculture (% of total employment) in Bulgaria, Dostupné na:

<http://www.tradingeconomics.com/bulgaria/employment-in-agriculture-percent-of-total-employment-wb-data.html>, 06. 03. 2012.

Trading economics: 2010. Employment in agriculture (% of total employment) in Romania, Dostupné na:

<http://www.tradingeconomics.com/romania/employment-in-agriculture-percent-of-total-employment-wb-data.html>, 06. 03. 2012.

Trading Economics: 2011. Turkey balance of trade, Dostupné na:

<http://www.tradingeconomics.com/turkey/balance-of-trade>, 17. 02. 2012.

Trading Economics: Employment in industry (% of total employment) in

Turkey, Dostupné na: <http://www.tradingeconomics.com/turkey/employment-in-industry-percent-of-total-employment-wb-data.html>, 22. 02. 2012.

Trading Economics: Turkey inflation rate, Dostupné na:

<http://www.tradingeconomics.com/turkey/inflation-cpi>, 22. 02. 2012.

Turecká politika: Dostupné na: <http://www.turecko.org/politika.html>, 13. 03. 2012.

Turkish weekly: 2009. Migration: As a Threat to Security?, Dostupné na:

<http://www.turkishweekly.net/columnist/3108/migration-as-a-threat-to-security.html>, 01. 03. 2012.

Týden.cz: 2008. Krvavý příběh Náhorního Karabachu začal před 20 lety,

Dostupné na: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/rusko-a-okoli/krvavy-pribeh-nahorniho-karabachu-zacal-pred-20-lety_43213.html, 20. 03. 2012.

Unicef: Southeastern Anatolia Project (GAP), Dostupné na:

<http://www.unicef.org/turkey/gl/gl6.html#turkstat>, 17. 02. 2012.

UNHRC: 2001. Turkey/military service, Dostupné na:
<http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/467010bd2.pdf>, 20. 03. 2012.

U. S. Department of State: 2011. 2010 Human Rights Report: Turkey,
Dostupné na: <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/2010/eur/154455.htm>, 12. 03.
2012.

Washington DC: 2005. Nagorno Karabakh conflict, Dostupné na:
http://www.nkrusa.org/nk_conflict/chronology.shtml, 20. 03. 2012.

Washington report on Middle East affairs: 2004. Vote on Annan Plan Results
in Reversal of Fortune for Turkish, Greek Cypriots, Dostupné na:
http://www.washington-report.org/archives/June_2004/0406040.html, 22. 03.
2012.

Worldpress.org: 2011. The Kurdish Struggle for Identity in Turkey, Dostupné
na: <http://worldpress.org/Europe/3790.cfm>, 13. 03. 2012.

8. Resumé

The question of Turkish EU membership is constantly debated and topical issue. The aim of this paper is to analyze the basic points that speak for and against Turkey's admission to the EU. The aim is to introduce the discussion about Turkey led by the European Union soil and to answer the question whether and to what extent the arguments leveled against Turkey joining the EU are justified. The aim is to answer the question whether the European Union attempt based on admission criteria as possible to delay the entry of Turkey into the EU and to outline possible EU action meeting all the criteria that are set for Turkey.

The theoretical part deals with the process of EU enlargement. From the six founding states of the European Coal and Steel Community (1951) the Community has grown to 27 states by 2007. The question is whether EU enlargement will continue, which countries will enter the Union and when, and if further expansion will be beneficial for the European Union. Before entering, however, each candidate country has to prove that, as a member of the European Union, it can play a role and fulfill the Copenhagen criteria for the EU admission as well as other criteria which were established in 1995 by the European Council in Madrid.

As this work bears the name of Turkey as a candidate for admission to the EU, in the practical part I will start with describing the admission negotiations since 1963, when Turkey concluded an Association Agreement with the EEC. Another important step occurred in 1987, when Turkey sent a request to join the EU, but it is still not accepted. Opponents of Turkey's admission into the EU refer to the economic and geopolitical reasons, the issue of Islam as well as human rights violations. On the other hand, proponents consider these entry points for effective and because of them they propose should Turkey join the EU. I will try to describe as precisely as possible the views of both groups on the issue and assess their relevance.